

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**ANKARA'DAKİ HALK KÜTÜPHANESİ ÇOCUK
BÖLÜMLERİNİN ÇOCUKLARIN OKUMA
ALİŞKANLIĞINDAKİ ROLÜ**

Nilay CEVHER

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

ANKARA'DAKİ HALK KÜTÜPHANESİ ÇOCUK BÖLÜMLERİNİN
ÇOCUKLARIN OKUMA ALIŞKANLIĞINDAKİ ROLÜ

Nilay CEVHER

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

KABUL VE ONAY

Nilay CEVHER tarafından hazırlanan "Ankara'daki Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü" başlıklı bu çalışma, 21 Aralık 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU (Başkan)

Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Hatice İnci Önal

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRÇİ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Berrin KOYUNCU LORASDAĞI

Enstitü Müdürü

Ek 4: Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

15.01.2016
[Tarih ve İmza]

Nilay CEVHER
[Öğrencinin Adı Soyadı]

En kıymetlim, ablam Nilgün'e,
yakında doğacak yeğenime
ve canım aileme...

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, gelişmesinde ve tamamlanmasında maddi ve manevi katkı sağlayan pek çok kişiye teşekkür etmek isterim.

Öncelikle, bu bölüme başlamam için bana esin kaynağı olan, hayata bakış açımı çeşitli açılardan biçimlendiren, başarılı bir bilim insanı olmamı çok isteyen, akademik kimlik kazanma yolculuğumda beni bilgi ile donatan, tez konum ile ilgili çalışmam konusunda beni yönlendiren, tüm çalışma sürecim boyunca beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimle ilgili herhangi bir konuda gereksinim duyduğum her an düşüncelerini ve yardımlarını sakınmayan değerli bölüm hocalarıma ve bölüm arkadaşlarıma, tez jürimde bulunan, eleştiri ve katkılarıyla tezimin zenginleşmesini sağlayan Sayın Prof. Dr. Hatice İnci Önal'a, Prof. Dr. Özgür Külcü'ye, Prof. Dr. Fatoş Subaşıoğlu'na, ve Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci'ye çok teşekkür ederim.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nde görev yapan Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi Başkanı Dide Kardeşahin ile Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nde çalışan sevgili meslektaşımız Eren Cem Koç'a yardım ve katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim.

Her zaman yanımda olduğunu hissettiren, maddi manevi arkamda olan, akademik anlamda bana çok şey öğreten ablam Yrd. Doç. Dr. Fatma Nilgün Cevher Kalburan'a ve istatistiksel analizler konusunda yaptığı eşsiz yardımlarından dolayı Çetin Kalburan'a, buralara gelmemde büyük emekleri olan sevgili anneme ve babama minnettarım.

Son olarak bana yaşam enerjisi veren canım arkadaşlarım Demet Soylu, Adem Balcı, Emre Cesur, Nuri Büber, Tuğba Tuluk ve Merve Aydın'a ve çalışmanın uygulama kısmında benimle birlikte koşturana Mustafa Gül'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

ÖZET

CEVHER, Nilay. *Ankara'daki Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü*. Yüksek Lisans, Ankara, 2015.

Çocuklara okuma alışkanlığı erken yaşlardan itibaren önce aile ortamında daha sonra okulda kazandırılır. Çocuk kütüphaneleri, çocukların okuma alışkanlığı kazanma aşamasında onları eğlenceli ortamlarla buluşturur, nitelikli kitaplarla ve diğer kaynaklarla tanıştırır.

Bu çalışma, Ankara'daki halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarındaki rolünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma alanını, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 8 ilçede bulunan halk kütüphanelerinin çocuk bölümleri oluşturmaktadır. 8 ilçe, 17 halk kütüphanesi ve 10-14 yaş arası 197 çocuk ile örneklenen araştırma betimleme yöntemi ile gerçekleştirilmiş, anket, gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, çocuklar halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin okuma alışkanlıklarını güçlendirmede önemli bir role sahip olduğu görüşündedir. Onlar, kütüphaneler, kütüphane unsurları ve kütüphane hizmetleri ile ilgili genel olarak olumlu görüşlere sahiptirler. Kütüphaneler daha fazla çocuk kullanıcıyı çekmek için dermelerini çocukların gereksinimlerine ve beklentilerine göre geliştirmeli, binalarını çocukların kendilerini evlerinde hissedebilecekleri biçimde rahat ve eğlenceli hale getirmeli, çok sayıda etkinlik düzenleyip duyurmalıdır. Elde edilen sonuçlara göre, "Ankara'da bulunan halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde olumlu bir etkisi vardır." biçiminde oluşturulan hipotezimiz doğrulanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Halk kütüphanesi çocuk bölümleri, çocuk kütüphaneleri, okuma alışkanlığı, okuma gelişimi, Ankara

ABSTRACT

CEVHER, Nilay. *The Role of Public Libraries' Children's Departments in Ankara on Children's Reading Habit*. Master's thesis, Ankara, 2015.

Children adopt reading habit at a very early age first in family, and then at school. Children's libraries introduce children with fun settings, quality books and other sources at the stage of gaining reading habit.

This study was carried out to detect the role of children's libraries in Ankara on children's reading habit. Children's departments of public libraries taking place in 8 districts in metropolitan municipality of Ankara constitute the research area. The sample of the study includes 8 districts, 17 public libraries and 197 children between the ages of 10-14. Descriptive method with questionnaire, observation and interview techniques were used. According to the results, children have the idea that children's libraries have an important role on strengthening their reading habit. In general, they have positive opinion about libraries, components of library and library services. Libraries' collection needs to be developed in defiance of children's requirements and expectations to attract more children, library buildings should be more comfortable and fun so that children feel at home, and various activities should be organized and announced. The hypothesis defined as "Children's libraries in Ankara have a positive influence on children's reading habit." was confirmed as a result of the study.

Keywords

Public libraries' children's departments, children's libraries, reading habit, reading development, Ankara

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ADAMA.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	5
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	7
1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	9
1.6. KAYNAKLAR.....	10
2. BÖLÜM: ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	12
2.1. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ.....	12
2.1.1. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN TANIMI VE TÜRLERİ.....	12
2.1.2. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN TARİHÇESİ.....	14
2.1.3. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN ÖNEMİ, AMAÇLARI VE GÖREVLERİ.....	17

2.1.4. ÇOCUK KÜTÜPHANESİ UNSURLARI.....	24
2.1.4.1. Mekan (Bina).....	24
2.1.4.2. Bütçe.....	25
2.1.4.3. Personel.....	26
2.1.4.4. Kullanıcı.....	29
2.1.4.5. Derme.....	32
2.1.5. ÇOCUK KÜTÜPHANESİ HİZMETLERİ.....	35
2.2. ÇOCUK VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	42
2.2.1. ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	42
2.2.2. ÇOCUKLARDA OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	53
2.3. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN ÇOCUKLARIN OKUMA ALIŞKANLIĞINDAKİ ROLÜ.....	62
2.4. TÜRKİYE’DE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ.....	71
3. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	74
3.1. DEMOGRAFİK BULGULAR.....	76
3.2. ÇOCUKLARIN KÜTÜPHANE KULLANMA ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	77
3.3. ÇOCUKLARIN KÜTÜPHANE UNSURLARINA VE HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	88
3.4. ÇOCUKLARIN OKUMA ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	101
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
KAYNAKÇA.....	130
EKLER.....	139

EK 1. Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisi Anketi.....	139
EK 2. Çocukların Kütüphanelerin Okuma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi Ölçeği.....	143
EK 3. Ebeveyn İzin Yazısı.....	144
EK 4. Etik Kurul İzni.....	145
EK 5. Orijinallik Raporu.....	146

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Araştırma Kapsamında Yer Alan Ankara'daki Halk Kütüphaneleri Çocuk Bölümleri ve Anket Uygulanan Kullanıcı Sayıları.....	6
Tablo 2.	Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Halk Kütüphanelerinin Temel Unsurlarına İlişkin Güncel Bilgiler.....	75
Tablo 3.	Çocukların Çocuk Kütüphanesine İlk Gittikleri Zaman.....	78
Tablo 4.	Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları.....	79
Tablo 5.	Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları.....	80
Tablo 6.	Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmadıkları.....	81
Tablo 7.	Kütüphaneye Göre Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmama Durumları.....	83
Tablo 8.	Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmamaları ile Kütüphaneye Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki.....	85
Tablo 9.	Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Yararlanma Amaçları.....	86
Tablo 10.	Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmama Durumlarına Göre Çocuk Kütüphanesini Arkadaşlarına Tavsiye Edip Etmemeleri.....	87
Tablo 11.	Çocukların Çocuk Kütüphanesi Binası ile İlgili Düşünceleri.....	88
Tablo 12.	Çocukların Çocuk Kütüphanesindeki Kitaplar (Derme) ile İlgili Düşünceleri..	89
Tablo 13.	Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Aradıkları Kitapları Bulabilme Durumları.....	90
Tablo 14.	Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Aradıkları Kitapları Bulabilme Durumları	91
Tablo 15.	Çocukların Çocuk Kütüphanesindeki Kitaplar ile İlgili Görüşlerine Göre Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları.....	93
Tablo 16.	Çocukların Çocuk Kütüphanesi Personelinin Kendilerine Davranışları ile İlgili Düşünceleri.....	94

Tablo 17.	Kütüphaneye Göre Çocuk Kütüphanesi Personelinin Çocuklara Karşı Davranışları.....	95
Tablo 18.	Çocukların Çocuk Kütüphanesi Personelinin Kendilerine Yardımcı Olma Biçimleri ile İlgili Düşünceleri.....	96
Tablo 19.	Çocuk Kütüphanesi Personelinin Davranışlarına Göre Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmamaları.....	97
Tablo 20.	Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Düzenlenen Etkinliklere Katılma Durumları.....	98
Tablo 21.	Çocukların Kütüphanede Düzenlenen Etkinlikleri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Kütüphaneye Gitme Sıklıkları.....	100
Tablo 22.	Çocukların Boş Zamanlarında Yaptıkları Etkinlikler.....	101
Tablo 23.	Çocukların Kitap Okuma Sıklıkları.....	102
Tablo 24.	Çocukların Okudukları Kitapları Nereden/Nasıl Edindikleri.....	103
Tablo 25.	Çocukları Okumaya Yönlendiren ve Bu Konuda Onları Destekleyen Kişiler.....	103
Tablo 26.	Çocukların Kitap Okumaktan En Çok Hoşlandıkları Mekânlar.....	104
Tablo 27.	Çocukların Daha Çok Nerede Kitap Okuduklarına Göre Okuma Sıklıkları.....	105
Tablo 28.	Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Aradıkları Kitapları Bulma Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları.....	107
Tablo 29.	Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Kitap Ödünç Alırken Zorlanıp Zorlanmama Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları.....	109
Tablo 30.	Çocuk Kütüphanesi Personelinin Çocuklara Davranışlarına Göre Çocukların Okuma Sıklığı.....	111
Tablo 31.	Çocukların Kütüphanede Düzenlenen Etkinlikleri Yeterli Bulup Bulmama Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları.....	113
Tablo 32.	Çocukların Kitap Okuma Sıklıkları ile Çocuk Kütüphanesine Üyelikleri Arasındaki İlişki.....	114

Tablo 33.	Çocukların Ne Kadar Kitap Okudukları ile Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki.....	116
Tablo 34.	Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gelmeye Başladıktan Sonra Okuma Alışkanlıklarında Gerçekleşen Değişiklikler.....	117
Tablo 35.	Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesini Arkadaşlarına Tavsiye Etme Durumları.....	119

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Anne karnındayken başlayan öğrenme süreci, bebeklikte özellikle konuşma, yürüme, tuvalet kullanma vb. temel becerilerin öğrenilmesiyle devam eder, çocukların okula başlamalarıyla ve okuma yazma öğrenmeleriyle en üst düzeye çıkar ve yaş ilerledikçe devam etmekle birlikte yoğunluğu azalır. Yaşam boyu öğrenme, birey istediği ve desteklendiği sürece devam eder. Yaşam boyu öğrenen bireyler ve toplumlar için okuma alışkanlığı olmazsa olmazdır. Her şeyin hızla değiştiği, üretildiği ve tüketildiği çağımızda, sürekli değişim ve gelişimin gerisinde kalmamak için eğitilmiş ve bilinçli olmak zorunludur. Eğitilmiş ve bilinçli olmak için ise yalnızca okul süreci yetmez, kişinin kendini sürekli geliştirmesi gerekir. Kişinin kendini geliştirmesinin en zevkli, kolay ve sağlam yolu okumaktan geçer. Okumak, bireyler üzerinde fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal değişikliklere neden olur; beyin ve dil gelişimini destekler, dinleme, konuşma, yazma becerilerini geliştirir, kişi kendini yalnız hissetmez, kendini daha iyi ifade edebilen ve daha iyi iletişim kurabilen bireyin toplumsal yaşama daha kolay ayak uydurmasını sağlar. Böylece kişi kendisi ve toplum için daha yararlı şeyler yapması, çağın gerekliliklerini bilmesi gerektiği bilincine ulaşmış olur.

Öğrenme sürecinin en hızlı gerçekleştiği dönemlerden birisi olan çocukluk döneminde okuma sevgisinin tohumlarının ekilmesi gerekmektedir.

Okuma, bireylerin teknoloji çağında devamlı değişen bilgiye ayak uydurabilmeleri için büyük önem taşımaktadır. Günümüzde okuryazar bireylerin sayısı artarken, okuyan bireylerin sayısı azalmaktadır. Bazı bireylerin okuma kaynaklarına ve etkinliklerine erişimleri oldukça düşük düzeydedir, bazılarının ise okumaya ilgileri yoktur. Tüm bireylerin yaşamlarının erken yıllarından itibaren okumaya alıştırmaları gerekmektedir (Sangkaeo, 1999, s.2). Okuma alışkanlığı ve okuma kültürü, okumanın sevilmesiyle elde edilir. Yapılması gereken çocukların okumaktan zevk alması için okumayı eğlenceli hale getirmektir.

Dönemlerin ve toplumların gereksinim duyduğu insan modelini oluşturmak için okuma kültürü edinilmesi ve bunun temellerinin de çocukluk döneminde atılması gerektiği tüm dünyada kabul edilen bir gerçektir. 1940'lerden sonra Sovyet Birliği'nde istenen insan modelinin oluşturulması

için çocuk edebiyatı ön plana çıkarılmıştır. Türkiye’de Cumhuriyet kurulduktan sonra bu yeni rejimin benimsenmesi için eğitim ve kültür politikaları geliştirilmiş, okumaya ve çocuk edebiyatına ayrı bir değer verilmiştir. İlerleyen yıllarda yaşanan bazı siyasi olaylardan sonra okuma oranı gerilemeye başlamış ve 1970’lerde bireylerin neden okumadığı farklı araştırmalara konu olmuştur. Günümüzde de teknolojik gelişmelerden ve toplumların hızlı tüketen toplumlar haline gelmesinden dolayı okumak yerine görsel materyaller tercih edilmektedir (Saras-Kuzu, 2006, s.641).

Çocuklar için okumanın önemli olduğu başta öğretmenler olmak üzere günümüzde pek çok kişi tarafından kabul edilmiştir. Fakat çocukların boş zamanlarında okuma oranları oldukça düşüktür. Teknolojik ve elektronik eğlence ve iletişim araçları çocukların dikkatlerini dağıtarak boş zamanlarında yeterli okumalar gerçekleştirmelerine engel olmaktadır. Ayrıca, okullardaki okuma programları daha çok çocukların okuryazarlık becerilerini geliştirmek üzere hazırlandığı için çocukları keyifli okuma yapmaktan alıkoymaktadır (Morrow ve Weinstein, 1986, s.332).

Çocuklar okumayı öğrendikten sonra en çok okudukları dönem ilkokulun son yılları ve ortaokul yıllarıdır. Hızlı okuma teknikleri, kitapların uygun ortamda uygun ışık altında okunması, bazı ülkelerde olduğu gibi kitap, gazete vb.nin herkesin yararlanabilmesi için halka açık yerlerde bırakılması gibi gelenek ve alışkanlıklar bir okuma kültürü oluşturulması için çocuklara özellikle en çok okumaya başladıkları dönemlerden itibaren öğretilmelidir (Saras-Kuzu, 2006, s.642).

Okuma kaynaklarının varlığı gerçekten okuyan toplumlar oluşturmak için yeterli değildir. Bireyler kendilerini ve toplumsal çevrelerini geliştirmeleri için var olan kaynakları nasıl kullanmaları gerektiğini bilmelidirler. Bu noktada, bilgi ve yaşam boyu öğrenme merkezleri olan kütüphanelere önemli görevler düşmektedir (Sangkaeo, 1999, ss.2-3).

Toplumda okuma kültürü ya da diğer bir deyişle okuyan toplum yaratmak kolay bir iş değildir. Toplumun tüm devlet ve özel sektör kurumları birlikte hareket etmeli ve kütüphaneleri desteklemelidir. Öncelikle çocuklar ailede kitap okunan bir ortama tanıklık etmelidir. Kitle iletişim araçları olan radyo, televizyon, gazete ve dergi çalışanları kütüphanede okumaya yönelik yapılan etkinlikleri duyurabilir, halkın sevdiği ve okumayı seven ünlü kişiler ile okumaya yönelik görüşmeler yapılabilir (Sangkaeo, 1999, ss.3-4).

Ebeveynler çocuklarına kitap okumalı, çocukları için pek çok okuma materyalinin bulunduğu okuma köşeleri yaratmalı, çocukları kütüphaneye ve kitapçıya götürmeli ya da onlara hediye olarak kitap almalıdır. Evlerinde kitap okunan bir ortam olan çocukların okulda okuryazarlık becerileri en yüksek olan çocuklar olduğu belirlenmiştir (Sangkaeo, 1999, s.4).

Çocuk kütüphaneleri, okuyan bir toplum yaratmanın temel taşlarındandır. Çocuk kütüphaneleri nitelikli ve ilgi çekici hale getirildikçe, çocuklar kütüphanenin hizmetlerinden yararlanmak ve okumak için daha hevesli hale gelecektir.

Bir bireyin okuma alışkanlığı edinmesinden önceki adım okuma sevgisi kazanmasıdır. Bu noktada, kütüphaneciye düşen en temel görevler aşağıdaki gibidir:

1. Kütüphaneci başta okullar olmak üzere devlet kurumlarına gidip bireylerin ne okumak, ne öğrenmek, kendilerini hangi konuda geliştirmek istediklerini öğrenmeli ve kütüphaneyi ve kaynaklarını bu yönde geliştirmeye çalışmalıdır.
2. Kütüphaneciler kaynakları ve onların nasıl kullanılması gerektiğini bilen kişiler olarak eğitim programlarının oluşturulmasında ve uygulanmasında etkin rol oynayabilirler.
3. Kütüphaneciler kütüphaneyi halka ve okullara çekici hale getirmelidirler (Sangkaeo, 1999, s.4).

Çocuk kütüphanecileri çocuklara daha iyi hizmet verebilmek ve çocuk psikolojisinden daha iyi anlamak için eğitim formasyonu almalı ve mesleki toplantılara katılmalıdırlar. Çocuklar için kitap listeleri hazırlamalı, yaratıcı etkinlikler tasarlamalıdırlar. Aynı zamanda dünyada değişen ve gelişen mesleki olayları takip etmeleri gerekmektedir. Okumanın değişen dünyaya uyarlanması için bireyler elektronik ve görsel kaynaklarla gerçekleştirilebilecek okuma etkinliklerine katılma ya da e-kitap, e-dergi gibi kaynakları daha çok tercih etme konusunda cesaretlendirilmelidir.

Çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisi olumlu yöndedir. Çocuk kütüphanelerini kullanan çocuklar okumaktan daha çok zevk almaktadır ve aileleriyle ve arkadaşlarıyla okudukları kitaplar hakkında konuşmaktadırlar (Clark ve Hawkins, 2010, s.5). Kütüphane kullanma ve okuma arasında doğru orantılı bir ilişkiden söz edilmektedir. Daha çok okuyan bireyler, kütüphanelerden daha fazla yararlanmakta ve kütüphane kullanma alışkanlığı yüksek olan bireylerin okuma alışkanlığına sahip olma düzeyi artmaktadır. Kütüphaneler çocuklar için uygun okuma ortamları ve materyalleri sunmakta ve çocukların dil gelişimini, zihinsel gelişimini ve sosyal gelişimini desteklemektedir (Yılmaz, 2000, s.458).

Çocukların zengin çocuk ve gençlik edebiyatı eserleri ile buluşmasında köprü görevi gören kütüphanelere ve kütüphanecilere önemli görevler düşmektedir. Ticari kazanç kaygılarıyla çocuk kitabı yazmanın daha kolay ve hızlı olduğunu düşünen yazarların niteliksiz çocuk kitapları bulunmaktadır ve bu kitaplar çocukları okuma zevkinden alıkoyabilmektedir. Nitelikli çocuk kitaplarını bünyelerinde barındıran çocuk kütüphaneleri okumaya hevesli çocukları doğru

kanyaklarla buluşturma potansiyeline ve gücüne sahiptir (Yağcı, 2007, s.69). Kütüphanelerin, bu gücün değerlendirilmesi ve topluma okuyan bireylerin kazandırılması konusunda büyük bir sorumluluğu vardır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Okuma, genellikle küçük yaşlarda okulla birlikte edinilen ve zamanla geliştirilen bir beceridir. Okumanın sürekli ve düzenli hale getirilmesiyle okuma alışkanlığı elde edilir. Okumanın sürekli ve düzenli hale getirilmesi bireylerin yaşamlarında olumlu değişiklikler yaratacaktır. Okuma alışkanlığı olan bireyler, içinde yaşadıkları toplumda ya da ortamda kendilerini daha iyi ifade edecekler, eğitim-öğretim ve iş yaşamlarında daha başarılı olacaklardır. Bireysel ve toplumsal anlamda birçok getirisi olan okuma alışkanlığının öncelikle ailede daha sonra okulda ve kütüphanelerde edinilebileceği bilinen bir gerçektir. Ailede özellikle ebeveynlerin, okulda ise öğretmenlerin okuma alışkanlığına sahip olmaları çocuklar üzerinde büyük etki yaratacaktır. Çocuklar, yetişkinleri taklit etmeyi sever ve onları kendilerine rol model olarak alırlar. Buldukları çevrelerde yetişkinlerin okuduklarını görmeleri çocukları da okuma konusunda daha istekli olmaya teşvik edecektir. Bu noktada, kütüphaneler çocukların farklı yaşlardan okuyan pek çok bireyle karşılaşmaları açısından önemlidir. Ayrıca, çocukların ücretsiz olarak pek çok kaynağa rahatça ulaşım sağlama olanağı onlara okuma sevgisini aşılacaktır.

Bu bağlamda, *araştırmanın amacı*; “Ankara’da bulunan halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığı üzerindeki etkisini belirlemektir.” Bu çalışmada, araştırmanın amacı doğrultusunda *araştırma problemi*; “Ankara’da bulunan halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığı üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” biçiminde oluşturulmuştur.

Bu doğrultuda *araştırmanın hipotezi* şu biçimde oluşturulmuştur: “Ankara’da bulunan halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.”

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma kapsamına Ankara’daki toplam 25 merkez ilçeden Altındağ, Çankaya, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle olmak üzere sekiz merkez ilçe alınmıştır.

Araştırmada sosyo-ekonomik farklılığın çocukların okuma alışkanlığına nasıl yansıdığını belirleyebilmek için kapsama alınan ilçelerden Çankaya üst sosyo-ekonomik bölge, Yenimahalle, Keçiören ve Pursaklar orta sosyo-ekonomik bölge, Altındağ, Sincan ve Mamak alt sosyo-ekonomik bölge olarak seçilmiştir (TÜİK, 2013c, s.100). Bu kütüphanelerde kullanıcı olarak bulunan 10-14 yaş arası toplam 197 çocuğa ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Çocuk kullanıcılarına anket uygulanan halk ve çocuk kütüphaneleri aşağıdaki tabloda (Tablo 1) yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Yer Alan Ankara'daki Halk Kütüphaneleri Çocuk Bölümleri ve Anket Uygulanan Kullanıcı Sayıları

<i>Kütüphane Adı</i>	<i>Katılımcı Sayısı</i>	<i>%</i>

Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi	15	7,6
Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	13	6,6
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	33	16,8
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	3	1,5
Cebeci Halk Kütüphanesi	25	12,7
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	17	8,6
Oyaca Halk Kütüphanesi	4	2,0
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	1	,5
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	23	11,7
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	13	6,6
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	5	2,5
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	4	2,0
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	6	3,0
Sincan Yenikent Kütüphanesi	7	3,6
Şentepe Halk Kütüphanesi	6	3,0
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	16	8,1
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	6	3,0
Toplam	197	100,0

Araştırma evrenini oluşturan kütüphanelerin anket uygulamasının gerçekleştirildiği Mayıs 2015'teki mevcut çocuk kullanıcı sayısı toplam 6540'tır. Halk kütüphaneleri 16 yaşına kadar olan tüm bireyleri çocuk kullanıcı olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla elde edilen sayı 16 yaşına kadar olan tüm çocukları kapsamaktadır. Kütüphanelerde kullanıcı sayıları her bir yaş grubuna göre tek tek kaydedilmediği için araştırmanın örneklem sayısı tüm yaş grupları dâhil edilerek belirlenmiştir. Çalışma kapsamında 4+4+4 eğitim sisteminin ikinci dördüne devam eden 10-14 yaş arası çocuk kullanıcılara anket uygulanmıştır. Her bir kütüphanenin çocuk kullanıcı ve çocuk

üye sayıları birbirinden farklı olduğu için anket uygulanan çocuk sayıları kütüphanelere göre değişiklik göstermektedir. Daha fazla çocuk kullanıcı ve çocuk üyeye sahip olan kütüphanelerde daha fazla çocuk örnekleme alınmıştır. Çıngı'ya göre (1990 s.261), 0,99 güven düzeyi ve $\pm 0,04$ hoşgörü miktarına göre 8000 kişilik bir kitle genişliği (evren) 193 kişi ile örneklenebilir. Araştırmada 6540 kullanıcı, 197 kişi ile örneklenmiştir. Örneklem, evreni temsil etmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada, Ankara'daki çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlığındaki rolünü belirleyebilmek amacıyla "betimleme" yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi şu biçimde tanımlanmıştır:

"Olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktir. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler" (Kaptan, 1995, s.59).

Veri toplamak için "anket", "gözlem" ve "görüşme" teknikleri kullanılmıştır. Anket tekniği "kalem-kağıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklindedir." biçiminde tanımlanmıştır (Kaptan, 1998, s.138). Bir başka tanım ise şöyledir: "fikirler, inanışlar, tavsiye ve bireysel yaşantılarla ilgili bilgilerin elde edilmesi için tek yol olarak görülmektedir" (Kaptan, 1988, s.138).

Gözlem "bir ya da birden fazla kimsenin gerçek hayat içinde olup bitenleri bir plan dâhilinde izlemesi ve kaydetmesidir." (Kaptan, 1998, s.150).

Görüşme tekniği ise "görüşmecinin cevap almak amacıyla soruları, sözlü ve genellikle yüz yüze olmak koşulu ile deneklere yönelttiği bir şekildedir." biçiminde tanımlanmıştır (Kaptan, 1998, s.143).

Anketle kütüphanelerin personel, bina, derme, etkinlikler ve hizmetler biçimindeki unsurlarına ve okuma alışkanlığına etkisine ilişkin veriler elde edilmiştir. Bina, derme, personel davranışları ve kullanıcıların kütüphane yararlanma amaçları gözlenmiştir. Görüşme ile kütüphane unsurlarına ilişkin istatistikî verilere ulaşılmıştır, personelin okuma alışkanlığına ilişkin görüşleri alınmıştır.

Kâğıt formatında hazırlanan anket şıklı 24 sorudan ve 12 sorulu bir ölçekten oluşmaktadır. Anket araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, çocukların kütüphanenin okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisine ilişkin düşüncelerini doğrudan ölçmek ve anketin ilk kısmındaki soruları desteklemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte üçlü Likert seçenekleri kullanılmıştır. Kullanılan Likert Ölçeği seçeneklerinde bu araştırmadaki deneklerin ankette sunulan düşünceye “ne kadar çok” katılıp katılmadıklarından ziyade, “katılıp katılmadıkları” önemli kabul edildiğinden “Katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Kısmen katılıyorum” ifadeleri kullanılmıştır. Anket, Ankara’daki 17 halk kütüphanesinde kullanıcı olarak bulunan 10-14 yaş arası çocuklara uygulanmıştır. Çocuklar 18 yaş altı olduklarından dolayı çalışmamıza katılabilmeleri için araştırmacılar tarafından hazırlanan izin formu ebeveynlere imzalatılarak onların izinleri alınmıştır. Anketlerden tam doldurulamayanlar kapsam dışı tutulmuş ve 197 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ankette araştırma soruları çerçevesinde;

- Çocuklara ve ebeveynlerine ilişkin demografik bilgiler 1-4 numaralı sorular,
- Çocukların genel kütüphane kullanma ve okuma durumları 5-13 ve 23-24 numaralı sorular,
- Çocukların kütüphanelerin dermesine ilişkin düşünceleri 14-15 numaralı sorular,
- Çocukların kütüphane personellerine ilişkin düşünceleri 16-17 numaralı sorular,
- Çocukların kütüphane hizmetlerine ilişkin düşünceleri 18 numaralı soru,
- Çocukların kütüphanelerin fiziksel özelliklerine ilişkin düşünceleri 19 numaralı soru,
- Çocukların kütüphanelerde düzenlenen etkinliklere ilişkin düşünceleri 20-22 numaralı sorular ile elde edilmeye çalışılmıştır.

Anketin sonunda çocukların kütüphanenin okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisi ile ilgili düşüncelerini belirtebilmeleri için iki tane açık uçlu soru sorulmuştur.

Anketin ilk kısmından elde edilen veriler sıklık tablolarında verilmiş ve araştırmanın hipotezi ile ilgili yapılan karşılaştırmalar çapraz tablolarda sunulmuştur. Hipotez ile doğrudan ilgili karşılaştırmalarda çeşitli değişkenlerle okuma alışkanlığı arasındaki ilişkiyi ölçmek için ki kare analizi uygulanmıştır.

Geliştirilen anket ile ilgili olarak 5 uzman görüşü alınmıştır. Anket ile ilgili görüşleri alınan 5 uzmandan bir kişi istatistikçi, iki kişi çocuk gelişim uzmanı ve üç kişi halk kütüphanesi çocuk

bölümlerinde çalışan kütüphanecilerdir. Görüşleri ve eleştirileri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra, anketin çocuklar tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek üzere 20 çocuğa ön-test uygulanmıştır ve doğru anlaşılmadığı tespit edilen noktalar yeniden düzenlenmiştir.

Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği için 197 (n) çocuk ile ilgili olarak toplanan veriler üzerinde analizler yapılmıştır. Ölçek içindeki her maddenin okuma alışkanlığı düzeyini ölçüp ölçmediğini ayırt etmek için madde toplam (item-total) korelasyonlarına bakılmıştır. Yapılan analizde madde-toplam korelasyonu düşük olan 5, 6 ve 7. soru maddelerinin (korelasyon değerleri sırasıyla .16, -.07, .02) ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Söz konusu üç madde ölçekten çıkarıldıktan sonra tekrarlanan analizde ise ölçeğin madde-toplam korelasyonlarında .36 ile .58 arasında bir değişim olduğu görülmüştür. Bu katsayılar, bütün madde toplam korelasyonlarının oldukça yeterli düzeyde güçlü ve olumlu olduğunu göstermektedir. Toplam 9 madde üzerinde yapılan iç tutarlılık güvenilirliği analizinde ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri .790 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin faktör yapısı, ana-bileşenler yöntemiyle (principals-components analysis) analiz edilmiş ve toplam varyansın %50,94'ünü ifade eden 4.58 öz değerli (eigenvalue) bir temel faktör bulunmuştur. Faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin ise 0.514 ile 0.821 arasında değiştiği saptanmıştır.

Anketler üzerinden elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 21 (Statistical Package for the Social Sciences) İstatistik Programı ile değerlendirilmiştir.

1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotezi, kapsamı, yöntemi, veri toplama teknikleri, düzeni ve kaynaklar yer almaktadır.

İkinci bölümde literatürden elde edilen bilgiler irdelenmiştir. Çocukların gelişim özellikleri, okuma ve dil gelişimi, okuma alışkanlığı, çocuk kitapları, çocuk edebiyatı, çocuk kütüphanelerinin tanımı, tarihçesi, amaçları, görevleri, önemi, unsurları, hizmetleri, çocuk kütüphaneleri ve okuma alışkanlığı ilişkisi kavramları üzerinde durulmuş ve Türkiye'de çocuk kütüphaneleri ile ilgili veriler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırma kapsamında uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın son kısmında kaynakça ve ekler bulunmaktadır.

1.6. KAYNAKLAR

Araştırma ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmaları belirleyebilmek amacıyla basılı ve elektronik kaynaklar taranmıştır.

Türkiye’de konuyla ilgili yayınlanmış kaynakları saptamak amacıyla aşağıdaki yayınlar taranmıştır.

Bilgi Dünyası (2000-2015)

Türkiye Bibliyografyası (2003-2015)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-2015)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1995-2014)

Türkiye Tez Kataloğu (1987-2015)

Yurtdışında konuyla ilgili yayınlanmış kaynakları tespit etmek amacıyla aşağıdaki yayınlardan yararlanılmıştır:

Academic Search Complete

Dissertations and Theses (1997-2015)

DOAJ- Directory of Open Access Journals

Education Research Complete

ERIC

ScienceDirect (1995-2015)

SpringerLink (1997-2015)

Web of Science

Wiley Online Library (1996-2015)

Ayrıca Google Scholar tarama motoru aracılığıyla konu taraması yapılmıştır. Tarama yaparken kullanılan anahtar sözcükler ve konu başlıkları aşağıdaki gibidir:

Çocuk edebiyatı (Children's literature)

Çocuk gelişimi (Child development)

Çocuk kitapları (Children's books)

Çocuk kütüphaneleri (Children's libraries)

Halk kütüphaneleri (Public libraries)

Okuma alışkanlığı (Reading habit)

Okuma alışkanlığına hazırlık (Reading habit readiness)

Okuma kültürü (Reading culture)

Okuryazarlık becerileri (Literacy skills)

Araştırma raporunun hazırlanışında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Rapor Yazım Yönergesi (2005) ve Kaynak Gösterme El Kitabı (Kurbanoglu, 2004) kullanılmıştır. Tezde yer alan alıntılar, göndermeler ve kaynakça Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı'nın belirlemiş olduğu APA formatına göre düzenlenmiştir.

2. BÖLÜM

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

“Karşı tarafı görmek için bütün duvarın yıkılmasını beklememize gerek yok. Bazen tek bir tuğla, bakış açımızı farklılaştırabilir. Bunu da edebiyat ya da sanattan daha iyi yapabilecek başka bir araç yoktur.” Müge İplikçi

2.1. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ

Bu bölümde çocuk kütüphanelerinin tanımı ve türleri, tarihçesi, önemi, amaçları ve görevleri, unsurları ve hizmetleri açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Çocuk Kütüphanelerinin Tanımı ve Türleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı *Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği*'nde (2012) çocuk kütüphanesi “İl veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak on dört yaşına kadar olan çocuklara ayrı bir binada hizmet veren kütüphanedir.” biçiminde tanımlanmaktadır.

Aynı Bakanlığın 1982 yılında yayımladığı bir önceki *Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği*'nde (1982) ise çocuk kütüphaneleri, bu kütüphanelerin amaç ve oluşturulma biçimlerini de içerecek biçimde daha kapsamlı olarak şöyle tanımlanmaya çalışılmıştır: “16 yaşına kadar olan çocukların fikir ve ruh gelişimini sağlamak, kendi işlekleri ile bilgilerini geliştirmek, onları içinde buldukları milli varlığa türlü yönlerden daha yararlı bir hale getirmek amacıyla halk kütüphanelerinde çocuk bölümleri kurulur. Gerekli hallerde, halk kütüphanesine bağlı olarak ayrı binalarda çocuk kütüphanesi açılır. Tek salondan ibaret olan halk kütüphanelerinde çocuk kitapları için bir köşe ayrılır.”

IFLA/UNESCO'un *Halk Kütüphanesi Hizmetleri: Gelişim için İlkeler* (2001) adlı yayınında halk kütüphanelerinin çocuklara verdiği hizmetler “Halk kütüphaneleri geniş bir dizi materyal ve etkinlik sağlayarak çocuklara okuma zevkini, bilgiyi ve hayal gücü ürünlerini keşfetme heyecanını deneyimleme fırsatı sağlar. Çocuklara ve ebeveynlere bir kütüphaneden en iyi nasıl yararlanacakları ve basılı ve elektronik kaynakları kullanma becerilerini nasıl geliştirecekleri öğretilmelidir.” biçiminde açıklanmıştır.

IFLA/UNESCO'nun bu yaklaşımına dayanarak, çocuk kütüphanesinin, sağladığı materyal ve gerçekleştirdiği etkinlikler aracılığıyla çocuklara okuma zevki, bilgiye erişme ve hayal gücü ürünlerini keşfetme heyecanı kazandıran bir kütüphane türü olduğu söylenebilir.

Çocuk kütüphaneleri çocukların duygu ve düşünce dünyalarını geliştirmelerine yardımcı olan, çocukları kütüphane kültürüyle buluşturan, çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerini bünyesinde bulunduran kütüphanelerdir. Çocuklar entelektüel, duygusal, sosyal, dil ve motor becerileri açısından gelişime gereksinim duyarlar ve çocuk kütüphaneleri çocukların duygusal, sosyal ve entelektüel gelişimlerini desteklemek için okuma ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirerek teşvik eder. (Alpay Aslan, S., 2004, s.68). Çocuk kütüphanelerinin işlevsiz nitelikte kurulması çocukların gereksinimlerini karşılamaya yetmeyebilir. Bir bireyin okuma, araştırma ve yazma sevgisinin tohumları çocuk yaşlarda atılır. Dolayısıyla çocuk kütüphanelerinin özenle geliştirilmesi, çocukları içine çekmesi ve onların ihtiyaçlarını gidermesi büyük önem taşır. “Nitelikli bir çocuk kütüphanesi, çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri ile donatarak, onların topluma katılımlarını ve katkıda bulunmalarını sağlar” (IFLA, 2003, s.1).

Çocuk kütüphaneleri halk kütüphanelerinin bir parçasıdır. İki kurum da özünde aynı amaca hizmet etmektedir (Yılmaz, 2011, s.36). Halk kütüphaneleri bireylerin eğitim, kültür, boş zaman geçirme vb. etkinlikleri için yararlandıkları, ayırım gözetmeksizin ücretsiz hizmet veren toplum kuruluşları biçiminde tanımlanmaktadır. (Şenyurt Topçu ve Yılmaz, 2012, s.55). Ortak amaçları bireyler arası ayırım gözetmeksizin ücretsiz hizmet vermek ve toplumun bilgi okuryazarlığını geliştirip, okuma kültürü oluşturmalarına katkı sağlamaktır. “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, yaş, ırk, cinsiyet, din, ulusal ve kültürel geçmiş, dil, toplumsal durum ya da, kişisel beceri ve yeteneklere bakılmaksızın, çocukların bütün potansiyellerinin gelişimi için bilgi, materyal ve programlara eşit koşullar atında ücretsiz ve açık erişim hakkı olduğunu vurgular” (IFLA, 2003, s.5). IFLA’nın yaptığı bu açıklama halk kütüphaneleri ve çocuk kütüphanelerinin ortak amaca hizmet ettiğini gösterir niteliktedir. Çocuk kütüphaneleri aynı zamanda okul kütüphaneleri ile de benzer özellikler taşımaktadır. Hem çocuk kütüphanelerinin hem de okul kütüphanelerinin ortak amaçları arasında öğrencilerin okuma ihtiyaçlarına karşılık vermek ve okuma alışkanlıklarının oluşmasına ve kökleşmesine yarar sağlamak vardır (Yılmaz, 1998a, 113).

Kısaca, çocuk kütüphanesini tanımlarken, ağırlıklı çocuklara yönelik olması, onların okuma zevklerini, bilgiye erişme ve dil becerilerini geliştirme ve hayal güçlerini zenginleştirme, ücretsiz hizmet verme ve kullanıcıları arasında ayırım yapmama gibi unsur ve ilkelerin göz önüne alınması gerekmektedir.

Daha önce de değinildiği üzere, çocuk kütüphaneleri ya kendi ayrı binasında bağımsız olarak ya da bir halk (ve/veya gezici) kütüphanesi binasının içinde bir bölüm olarak hizmet veren kütüphanelerdir.

En büyük kütüphanelerden en küçük gezici kütüphanelere kadar her halk kütüphanesinin çocuklar için bir dermesi olması ve her yaştan çocuğa hizmet sunması gerekmektedir. Her kütüphanenin çocuk dermesinin ve çocuklara sağladığı fiziksel ortamın aynı olması beklenemez. Bazı ülkelerde çocuk kütüphaneleri çocukların yoğunlukta oldukları yerlere kurulmaktadır. Çünkü çocukların yetişkinler gibi her istedikleri yere kolaylıkla gidemeyeceği düşünülmektedir. Ayrı çocuk kütüphaneleri kurulmasının diğer bazı nedenleri de yetişkinlere yönelik halk kütüphanelerinde çocuk bölümüne ayrılacak bir alanın olmaması ya da artan genç nüfusun eski kütüphane binalarını kullanmak istememesidir. Bu, yetişkin kütüphanelerinden ayrı olarak tasarlanmış çocuk kütüphanelerinin avantajları olduğu kadar dezavantajları da bulunmaktadır. Ayrı bir binada yer alan çocuk kütüphanelerinin kullanıcıları kütüphanelerin yalnızca çocuklara yönelik kurumlar olduğu ile ilgili bir algı yanılmasına kapılıp ileride halk kütüphanesi kullanıcıları haline gelemeyebilmektedir (Ray, 1979, ss.11-12).

Bir diğer çocuk kütüphanesi türü de okullardaki okul kütüphanelerinin tüm halka açık olması şeklindedir. Köylerde ve büyük şehirlerde kütüphanenin uzak olduğu bazı semtlerde bu tür kütüphaneler oldukça kullanışlı olabilmektedir. Fakat bu kütüphanelerin hem okul kütüphanesi hem de halk kütüphanesi hizmetlerini bir arada verebilecek olanaklara sahip olması gerekmektedir (Ray, 1979, s.12).

Bir okul kütüphanesinin verdiği halk kütüphanesi hizmeti doğal olarak çocuk kütüphanesi hizmetlerini de içerecektir.

2.1.2. Çocuk Kütüphanelerinin Tarihçesi

1800'lerin başında Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk halk kütüphaneleri kurulduğunda, amaç kitap almaya parası yetmeyen yetişkin vatandaşların kitap okumalarını sağlamak ve Avrupa'dan göç edenlerin Amerikan toplumuna uyum sağlamalarını kolaylaştırmak olmuştur. Birkaç istisna dışında bu ilk kütüphaneler çocuklara açık değildir. 1876'da ABD Eğitim Bürosu halk kütüphanelerinin tarihi, mevcut durumu ve yönetilmesi üzerine bir çalışma başlatmıştır. William I. Fletcher tarafından yapılan bu çalışmada çocuklara sınırlı erişim sağlayan halk kütüphanelerinin ilkelerini değiştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. İyi bir okuma alışkanlığı geliştirmenin temellerinin yaşamın ilk yıllarında atıldığı üzerinde durulmuştur. (Walter, 2001, s.1).

On dokuzuncu yüzyılın son yıllarına doğru çocuk çalışmalarıyla ilgili olarak John Dewey'nin eğitim ile ilgili düşünceleri ve G. Stanley Hall'un çocuk psikolojisi kuramları başta olmak üzere diğer disiplinlerden etkilenilmeye başlanmıştır. Eğitim, toplum çalışmaları, çocuk psikolojisi ve

kütüphanecilik alanlarındaki uzmanlar çocuk çalışmaları üzerine daha fazla yoğunlaşmışlardır (Walter, 2001, s.2).

Yavaş yavaş kütüphaneler kapılarını çocuklara açmaya başlamışlardır. 1900 yılında Amerikan Kütüphaneler Derneği (ALA) çocuk kütüphanecileri için eğitim programları düzenlemiştir ve böylece profesyonel çocuk kütüphaneciliği ulusal anlamda bir nitelik kazanmıştır (McDowell, 2007). İlk çocuk bölümü kütüphanecilerinden olan Anne Carroll Moore bu bölümlerin çocukların rahat edebileceği şekilde tasarlanmış, ilgi çekici masa ve sandalyelerden oluştuğunu, raflarda yetişkinlere yönelik güzel sanat kitaplarının yer aldığını belirtmiştir. Çünkü o dönemlerde henüz çocuk kitapları yazılmaya başlanmamıştır (Walter, 2001, ss.2-3). Çocuk bölümlerinin ev gibi, kitapların yanı sıra sanat ve saksı bitkileriyle donatılmış yerler olmasına çalışılmıştır. Böyle bir yer çocuklarda merak uyandıracaktır. Daha sonraki yıllarda ise çocuk kütüphanecilerinin taşıması gereken özellikler üzerine odaklanılmış ve bu kütüphanecilerin yetiştirilmesi için çeşitli etkinlikler ve eğitimler düzenlenmiştir (Walter, 2001, ss.4-5).

Amerika Birleşik Devletleri'nde İkinci Dünya Savaşı'na kadar çocuk kütüphaneleri gelişmeye devam etmiştir. 1956'da federal hükümet daha sonra Kütüphane Hizmetleri ve Kuruluşu Yasası (LSCA) şeklinde anılacak olan Kütüphane Hizmetleri Yasası'nı yürürlüğe sokmuştur. Bu Yasa kütüphanelerin temel hizmetlerini geliştirmelerini ve yeni programlar denemelerini sağlamıştır (Walter, 2001, s.7).

1960'larda kütüphaneler bina olarak hizmet vermektan çıkıp engelli kullanıcılar gibi kütüphaneye gelemeyen kullanıcılara ulaşmaya başlamıştır. Dışarıda hizmet verilen gruplardan en önemlileri de çocuklardır. Kütüphaneciler çeşitli oyun alanlarında ya da sokak festivallerinde gruplar halindeki çocuklara hikâyeler anlatmışlar ve kitap okumuşlardır (Walter, 2001, s.7).

1970'lerin sonuna kadar Amerika Birleşik Devletleri'ndeki pek çok kütüphane dört yaşın altındaki çocuklara hizmet vermemekteydi. Fakat giderek daha eğitilmiş ve bilinçli hale gelen ebeveynler, yeni yürümeye başlayan çocuklar hatta bebekler için halk kütüphanelerinden hizmet talebinde bulunmaya başlamışlardır. Kütüphaneler de dermelerine tahta kitaplar ya da basit kavramlı kitaplar ekleyerek; bir yetişkin eşliğinde küçük çocuklara çeşitli hizmetler sunarak bu taleplere olumlu yaklaşmışlardır (Cerny, Markey ve Williams, 2006, s.2).

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Avrupalı kütüphaneciler açılacak olan çocuk bölümleri ve sunulacak hizmetlerle ilgili eğitim almak üzere ABD'ye gitmişlerdir. Bu eğitimin ardından 1920'de Brüksel'de, 1923'te ise Paris'te Avrupa'nın ilk çocuk kütüphaneleri kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Avrupa kütüphanelerinde Amerikan modelleri izlenmeye devam

etmiştir. Fransa, Almanya, Japonya, Danimarka, Norveç, Finlandiya, Ürdün, İran, Hindistan ve Rusya gibi ülkeler de önceleri halk kütüphanelerinde çocuklara hizmet verilirken daha sonra bağımsız çocuk kütüphanelerini kurmuşlardır (IFLA, 2007, s.16).

Hırvatistan 1993'te halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde yeni bir proje başlatmıştır. Proje kapsamında okul, yurt, gündüz bakımevi vb. kurumlardaki öğretmenlere çocuk okuryazarlığı konusunda kütüphaneciler tarafından eğitim verilmiştir. Danimarka'da da Görme Engelliler Kütüphanesi engelli çocukların ve ebeveynlerinin kütüphanelerden yararlanabilmesi için kütüphane hizmetleri başlatmıştır. Yine Danimarka'da 2004'te çok kültürlü bölgelerde halk ve çocuk kütüphaneleri tarafından çocuk edebiyatı etkinlikleri düzenlenmiştir (IFLA, 2007, s.16). Rusya Devlet Çocuk Kütüphanesi sanat kuruluşlarıyla işbirliği yaparak çocuklar için müzik, resim vb. kurslar açmakta ve çocuk kütüphanecilerine hizmet içi eğitim vermektedir. İspanya'da "Okuma için Doğmak" isimli bir proje kapsamında bireylere daha anne karnından itibaren okumayı sevdirmek amaçlanmış ve anne babalar için okuma kulüpleri açılmıştır. Bu kulüplerde kütüphaneciler çocuk sağlığı, çocuk edebiyatı, çocuk gelişimi gibi konularda anne babalara seminerler vermiştir (IFLA, 2007, s.17). Hollanda "Boekenpret" isimli bir program başlatmış ve program aracılığıyla farklı kültürlere sahip ve çocuklu ailelere sesli kitap okuma, kitap ödünç verme ve oyuncak yapma gibi hizmetlerle ulaşmıştır. Kanada'da "Bebekler için Kitaplar" projesi ile aileleri çocuk gelişimi ve çocuk okuryazarlığı gibi konularda eğitmeyi hedeflemiştir. Ontario'daki Hamilton Halk Kütüphanesi'nin bir kısmı çocuk bölümü olarak ayrılmış ve bu kütüphane ile Ontario'daki hastaneler "Bebeğinize Okuyun" isimli ortak bir eğitim paketi hazırlamıştır (IFLA, 2007, s.18). 1992-2001 yılları arasında İngiltere'de Booktrust tarafından yürütülen "Başlangıç Kitabı" programı bebekler için ücretsiz kitap sağlayan ilk ulusal programdır ve Güney Kore başta olmak üzere 10'dan fazla ülkede uygulanmıştır (IFLA, 2007, s.19). Küba'da "Bebeteca" isimli çocuk kütüphaneleri çocuklara kitap ödünç vermenin yanı sıra atölye çalışmalarını da hizmet vermiştir (IFLA, 2007, s.21). Paris Çocuk Kütüphanesi sanatçılarla "Hikâye Ağacı" projesini geliştirmiştir ve bir ağaca hikâye kitapları yerleştirmiştir. 1999'da İtalya'da çocuklara erken okuryazarlık kazandırmak için İtalyan Kütüphaneler Birliği ve Pediatri ve Çocuk Kültürü Birliği "Nati Per Leggere" isimli bir ulusal kütüphane projesi başlatmıştır. (IFLA, 2007, s.22).

Japonya'da "bunko" adı verilen özel bir çocuk kütüphanesi türü bulunmaktadır. İlk bunko 1906 yılında kurulmuştur. Bu kütüphaneler gönüllülük esasına göre işletilmektedir. Bunlar kütüphanelerinden ve okul kütüphanelerinden farklıdır. Bunkolarda çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinin ilgililerle buluşturulması için tanıtımlar yapılmaktadır. Bunkolar kadınların ve çocukların istenen düzeyde okuryazar olması için yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde

çalışmaktadır. Bunkoların genel amaçları şöyledir: Çocukları okumaya isteklendirmek, çocukları okumaya isteklendirecek yolları araştırmak, ailelerle birlikte etkinlikler düzenlemek, ailelerin çocuklara zorla kitap okumasını engellemek, her evde bir kütüphane (ev bunkosu) oluşturulmasını sağlamak, çocuklara oyunlarla ve çeşitli etkinliklerle okuma alışkanlığı kazandırmak vb. (Hotta, 1995; akt. Karadeniz, 2011, s. 844).

2.1.3. Çocuk Kütüphanelerinin Önemi, Amaçları ve Görevleri

Çocuk kütüphaneleri geniş bir dizi materyal ve etkinlik barındırarak çocuklara ve onlardan sorumlu yetişkinlere kendilerini evlerinde hissedecekleri öğrenme kaynakları açısından zengin bir alan sunar. Kütüphanenin bir parçası olmak merakı ve hayal gücünü tetikleyen ilk sosyal deneyimdir. Eğitici oyuncaklar, yap-bozlar ve eğlenceli kitaplarla çocuk ve ondan sorumlu yetişkin arasında büyüyen ilişki daha sonra çocuk ve kitaplar arasında gelişen bir ilişkiye dönüşecektir. Yayın açısından zengin bir ortam okumaya ve daha sonra yazmaya giden yolun ilk basamağıdır. Aynı zamanda yaşamın ilk yıllarındaki olumlu bir deneyim daha sonra çocuğun yaşam boyu okuma ve öğrenmeye ilgi duymasını sağlayacaktır (IFLA, 2007, s.4)

Bireylerin her dönemde olduğu gibi çocukluk döneminde de fiziksel ve zihinsel gereksinimleri vardır. Çocukluk dönemi çalkantılı bir süreçtir ve bu dönemde çocukların zihinsel gereksinimlerinin belirlenmesi çaba gerektirmektedir. Bu çaba ilk olarak ailede başlamalıdır. Ebeveynler çocuğun bilgi isteklerini takip etmeli ve istediği bilgiye ulaşamadığında bunun eksikliğini hissetmesini sağlamalıdır. Bu noktada çocukların doğru yayınlarla buluşturulmaları için çocuk kütüphanelerinden yararlanılması büyük önem taşımaktadır (Sayer-Coşkun, 2007, s.64).

İçerik ve fiziksel özellikler açısından nitelikli çocuk kitapları pahalıya mal olmaktadır. Her çocuk bu nitelikli kitaplara kendi imkânları doğrultusunda ulaşamamaktadır. Bu amaçla, çocuklar ya çevrelerindeki halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinden ya da varsa okullarındaki okul kütüphanelerinden yararlanmaktadırlar. Türkiye'deki genel ekonomik durum ve pek çok devlet okulunun bir okul kütüphanesine sahip olmadığı gerçeği dikkate alındığında çocuk kütüphanelerinde nitelikli, kaliteli ve güncel kaynakların bulundurulması oldukça önemlidir (Şirin, 1994, ss.235-236).

Çocuk kütüphanelerinin olmadığı ya da etkin bir şekilde kullanılmadığı bir ülkede eğitimin gelişmesi beklenemez. Çocuk kütüphaneleri eğitimi destekler ve tamamlar.

Kısaca özetleyecek olursak;

1. Çocuk kütüphaneleri bireylerin yaşamları boyunca sürdürecekleri kütüphane kullanma alışkanlığının yaratılmasında ilk aşamadır. Bu alışkanlığın temelini atıldığı kütüphane türüdür.
2. Çocuk kütüphanesi çocuklarda okuma zevkinin başlamasını sağlayan, çocuğu kitapla bir okuma atmosferi içinde belki de ilk kez buluşturan kurumdur.
3. Çocuk kütüphanesi, çocuğun hayal gücünü ve diğer yaratıcı güçlerini oluşturan/geliştiren kütüphanedir.
4. Çocuk kütüphanesi, çocuğun bilgiyle ilişkisinin, bilgiye erişme becerisinin temellerini atan kuruluştur.
5. Çocuk kütüphanesi çocuğun boş zamanlarını olumlu biçimde geçirmesini sağlayan kütüphanedir.
6. Çocuk kütüphanesi çocuğa okuma zevki kazandırarak, onun dil gelişimine katkıda bulunur.
7. Çocuk kütüphanesi okuma alışkanlığı aracılığıyla çocuğun kişilik gelişimine destek olur.

Çocuk kütüphanelerinin temel amacı çocuklara kitabı sevdirmek ve kütüphane hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamaktır. Çocuk kütüphaneleri, yaşları, dilleri, cinsiyetleri, özel durumları ve coğrafik konumları bakımından ayırım yapmaksızın her çocuğa hizmet vermek durumundadır. Çocukların öğrenmeye açık oldukları dönemde onlara okuma alışkanlığı kazandırma misyonuna sahiptir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren kitaplara ne kadar çok maruz kalırlarsa okumaya o kadar çok ilgi duymaktadırlar (Alpay Aslan, 2004, s.69).

UNESCO tarafından en son 1994 yılında yayınlanan *Halk Kütüphanesi Bildirgesi*'nde halk kütüphanelerinin amaçları belirlenmiştir. Bu amaçlar arasında çocuklarla ilgili maddeler şöyledir:

- “Küçük yaştan başlayarak çocuklarda okuma alışkanlığı yaratma ve bunu güçlendirmek;
- Çocuk ve gençlerin imgelem ve yaratıcılığını teşvik etmek;
- Tüm yaş grupları için edebi etkinlik ve programları destekleme ve bunlara katılma ve gerekirse bu tür etkinlikleri başlatmak” (IFLA/UNESCO, 1994, s.145).

Bildirge'nin ilgili maddeleri çocuk kütüphanesi amaçlarının okuma alışkanlığı ve imgelemi (hayal gücünü) güçlendirme kavramları ile yakında ilgili olduğunu göstermektedir. Elbette, bu

amaçların gerçekleştirilmesinde çocuk kütüphanesinin edebi etkiler düzenlemesinin gerekliliğine dikkat çekilmektedir.

Blanshard (1997, ss.18,19) da çocuk kütüphanelerinin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- “Uygun olan malzemeyi sağlayarak okuma becerisini geliştirmek;
- Zevk ve eğlenme için okumayı teşvik etmek;
- Kütüphaneye gitmeyi teşvik etme ve genel hizmet hedeflerini yansıtmaya amacı duygusu ile etkinlik geliştirmek;
- Çocukların ödevlerini ve boş zaman gereksinimlerini desteklemek için yeterli kaynak sağlamak;
- Yazılım, CD-ROM’lar ve İnternet gibi teknolojiye erişim sağlamak;
- Çocuklara istediklerini bulma fırsatı sunmak için dinleme ve sorgulama becerileri konusunda personeli eğitmek;
- Bilgiyi işleme becerilerini geliştirmek;
- Öğrenme amacıyla kütüphaneyi yaşam boyu kullanmayı teşvik etmek”

Yukarıda sıralanan maddeler bir çocuk kütüphanesinin amaçlarını oldukça kapsamlı bir biçimde ortaya koymaktadır. Burada dile getirilen amaçların da okuma zevki, kütüphane kullanma istek, alışkanlık ve becerisi, okul ödevleri, boş zamanları değerlendirme, bilgi teknolojilerini kullanma gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir.

IFLA tarafından çocuk kütüphaneleri ile ilgili olarak yayımlanan bildirmede ise çocuk kütüphanelerinin amaçları aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- “Her çocuğun hakkı olan;
- ✓ Bilgi,
- ✓ İşlevsel, görsel, dijital ve medya okuryazarlığı,
- ✓ Kültürel gelişim,
- ✓ Okuma gelişimi,
- ✓ Yaşam boyu öğrenme,

- ✓ Boş zamanlar için yaratıcı programlara erişimi kolaylaştırmak,
- Çocukların açık erişimli tüm kaynaklara ve ortamlara erişimini sağlamak;
- Çocuklar, ebeveynler ve bakıcılar için çeşitli etkinlikler sunmak;
- Ailelerin toplum içine girişini kolaylaştırmak;
- Çocukları güçlendirmek ve çocukların özgürlüğünü ve güvenliğini savunmak;
- Çocukları kendine güvenen ve yeterli bireyler olmaya teşvik etmek;
- Barışçıl bir dünya için çabalamak” (2003, s.7).

Son olarak IFLA'nın (2007) Bebekler ve Küçük Çocuklar için Kütüphane Hizmetleri Rehberi'nde amaçlar daha kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Buna göre,

- “Her bebek ve küçük çocuğun hakkı olan oyuncaklar, kitaplar ve multimedyanın bulunduğu bir ortam ile çocuklar, ebeveynler, bakıcılar ve çocuklarla çalışan diğer yetişkinler için materyal sağlamak;
- Kitap ve okuma sevgisini özendirmek için zengin basılı ortam oluşturmak;
- Teknoloji kullanımı ve multimedya becerilerinin gelişimine erken yaşta erişim olanağı sağlamak;
- Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyici materyalleri bulundurmak;
- Özellikle dilsel ve etnik azınlıkların, dil ve okuma becerilerinin gelişimi için okumanın/ sesli okumanın önemini ailelere v.b. bildirmek.
- Çocukların gelişimini ve okulöncesi becerilerini iyileştirmeye yönelik olarak, aileleri ve bakıcıları sesli okuma, kitapların ve diğer materyallerin kullanımı konularında eğitmek;
- Halk kütüphanelerindeki materyallerin ve kaynakların yaş gruplarına uygunluğu konusunda aileleri ve bakıcıları bilgilendirmek;
- Çocuklara, ebeveynlerine ve bakıcılarına diğer ailelerin ve kültürlerin sergilendiği öyküleri tanıtmak;
- Yaşam boyu okur-yazarlık başarısına yol açmak için başarılı kütüphane ziyaretlerini alışkanlık haline getirmek;

- Şimdi ve gelecekte bebeklerin ve küçük çocukların bakımı ve eğitimi için, onlarla birlikte yaşayan birer destekçi ve yol gösterici olmak;
- Çocukların bakıcılarıyla birlikte paylaşma ve sosyalleşme adına bir araya gelebilecekleri bir alan sağlamak;
- Çocuklar ve aileleri için sıcak ve güvenli alanlar sağlamak.”

Yukarıda farklı kaynaklardan alınan çocuk kütüphanesi amaçlarının en önemli ortak noktası çocukların öncelikle kendilerine ve daha sonra topluma yararlı birer birey olabilmeleri için okumayı sevmelerini sağlamaktır. Yaşam boyu okurlar olmalarını sağlamak, kendilerini sürekli geliştirmelerine olanak vermek anlamına gelmektedir. Sürekli okuyan, araştıran bireylerin olduğu toplumlar gelişmiş toplumlardır. Bu amaç doğrultusunda, çocuk kütüphanelerinin çocukları çeken, sosyalleşirken eğlenebilecekleri, keşfederken geliştirecekleri yerler haline getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çocuk kütüphanelerinin görevleri onların büyük ölçüde tanım ve amaçlarına dayalı olarak geliştirilmiş, yapılması gereken işler listesi olarak düşünülebilir.

Her halk kütüphanesinin bir tarihi ve hizmet geleneği vardır ve çoğu bir görev listesi edinerek var olma nedenini ifade etmeye çalışmaktadır. Bu durum, çalışanların öncelik, amaç ve hedef belirlemesine yardım etmektedir. Bazı kütüphane görev listeleri oldukça genel olabilmektedir. Ancak bu listeler doğrudan çocuk bölümlerini hedef alan maddeler içermelidir. Bazı çocuk bölümleri kütüphanenin genel görev listesine dayanarak kendi bölüm görev listelerini oluşturabilmektedirler (Fasick ve Holt, 2008, ss.14-15).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün bir önceki *Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği*, (1982) halk kütüphanesi binasında bulunan çocuk bölümlerinin ve ayrı binada bulunup halk kütüphanesine bağlı olarak faaliyet gösteren çocuk kütüphanelerinin görevlerini iki maddede şu biçimde belirlemiştir:

- a. Temel kütüphane hizmetleri yerine getirilir.
- b. Göze ve kulağa hitap eden araçlarla çeşitli eğitim faaliyetlerinde bulunur.

Bunlar:

- 1- Öğretici filmler göstermek,
- 2- Projeksiyon gösterileri düzenlemek,

- 3- Radyodan, varsa televizyondan çocuk ve eğitim saatlerini takip etmek,
- 4- Varsa, teyp ve pikaptan yararlanarak eğitim programları düzenlemektir.
- c. Çocukların yaptığı resimler ve işler sergilenir.
- d. Kitap okuma, şiir, masal ve monolog saatleri düzenlenir.
- e. Türklüğe ve medeniyete hizmet eden büyükleri anma ve tanıtma programları hazırlanır ve uygulanır.
- f. Milli bayramlar, önemli gün ve haftalarla ilgili faaliyette bulunulur.
- g. Okulöncesi çocukların kütüphaneden yararlanma imkânı sağlanır.
- h. Kütüphane imkânlarına göre çocuk piyesleri hazırlanır ve sahnelenir.
- i. Okuyucu ve kitap istatistikleri günlük, aylık ve yıllık olarak düzenlenir. Bu faaliyetler yıllık çalışma programı hazırlanarak valiliğin onayından sonra uygulanır.”

Yürürlükten kaldırılan bu Yönetmelik çocuk kütüphanelerinin görevlerine ilişkin olarak son derece sınırlı, bir bölümü geçen zaman içinde varlığını yitirmiş, resmi, öznel maddeleri içermekteydi.

IFLA/UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'nin belirlediği Halk Kütüphanesinin Görevleri (1994) aşağıda sıralanmıştır. Bu maddelerin bir kısmı doğrudan olarak çocukları ilgilendirirken genel olarak hepsi bir biçimde çocuk kütüphaneleri için de geçerlidir:

- “Erken yaşlardan itibaren çocuklarda okuma alışkanlığı yaratmak ve var olan okuma alışkanlığını güçlendirmek;
- Her düzeyde örgün eğitimin yanı sıra bireysel ve kendi kendine yürütülen eğitimi desteklemek;
- Kişisel yaratıcılık gelişimi için fırsatlar yaratmak;
- Küçüklerin ve genç insanların hayal gücünü ve yaratıcılığını desteklemek;
- Kültürel miras farkındalığını, sanatın, bilimsel başarıların ve yeniliklerin takdir edilmesini teşvik etmek,
- Tüm sahne sanatlarının kültürel ifadelerine erişimi sağlamak;

- Kùltùrlerarası diyalogu geliştirmek ve kùltùrel çeşitliliği onaylamak;
- Sözlù geleneği desteklemek;
- Vatandaşların her tür toplumsal bilgiye erişimini sağlamak;
- Yerel işletmelere, derneklere ve çıkar gruplarına yeterli ölçüde bilgi hizmeti sağlamak;
- Bilginin gelişimini ve bilgisayar okuryazarlığı becerilerini kolaylaştırmak;
- Tüm yaş grupları için okuryazarlık etkinliklerini ve programlarını desteklemek ve bu etkinlik ve programlara katılmak ve gerekirse böyle etkinlikleri başlatmak.

IFLA'nın yaklaşımında da çocuk kùtùphanelerinin görevlerinin okuma, kùtùphane kullanma, örgün ve yaşam boyu eğitimi destekleme, hayal gücünü geliştirme, kişisel yaratıcılık, kùltürel çeşitlilik, bilgiye erişim, bilgi teknolojileri kullanım becerisi gibi kavramlarla ilişkilendirildiği anlaşılmaktadır.

Halk kùtùphanelerinin okumayı öğrenme sürecini destekleme ve kitapları ve diğer kaynakları çocuklara tanıtma gibi özel bir sorumluluğu vardır. Kùtùphane, çocuklar için öykü anlatımı gibi kùtùphane hizmetleriyle ve kaynaklarıyla ilgili etkinlikler sağlamalıdır. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren kùtùphaneyi kullanmaya teşvik edilmelidir böylece geleceğin kullanıcıları olma olasılıkları artacaktır (The Public Library Service-IFLA/UNESCO Guidelines for development, 2001).

Sonuç olarak, çocuk kùtùphaneleri amaçlarını gerçeķleřtirmek için okuma, bilgi, eğitim, kùltür, dil, kùtùphane kùltürü, teknoloji, hayal gücü, yaratıcılık, boş zamanları değerlendirme gibi olgular bağlamında çeşitli görevleri yerine getirmekle sorumludur.

2.1.4. Çocuk Kùtùphanesi Unsurları

Bir çocuk kùtùphanesinin yapısal unsurları bağlı olduğu halk kùtùphanesinin unsurları ile büyük ölçüde aynıdır. Bunlar bina (mekân), bütçe, personel, kullanıcı ve dermedir. Elbette çocuk kùtùphanesi unsurları bazı özellikleri açısından halk kùtùphanesi unsurlarından farklılıklar gösterebilir. Bu bölümde bu unsurlar ele alınacaktır.

2.1.4.1. Mekân (Bina)

Son yıllarda Birmingham, Vancouver, Tokyo gibi dünyanın önde gelen metropollerinde inşa edilen sıra dışı halk kütüphaneleri her yaştan ve her toplumdaki kullanıcıyı çekmektedir. Bireyler ücretsiz hizmet sunan bu binalarda zaman geçirmekten keyif almaktadırlar. Kütüphane kullanıcıları yeni bir şeyler öğrenmekten ve deneyimlemekten hoşnut olan, meraklı, motivasyon sahibi ve fikir alışverişinde bulunmayı seven kişilerdir. Kütüphane kullanıcıları kütüphanenin yer aldığı bölgeye, semte, şehre ve hatta ülkeye canlılık katarlar, orada ticaretin gelişmesine bile katkıda bulunabilirler. Fiziksel açıdan iyi planlanmış bir halk kütüphanesi sorunlu bir semtte açılrsa da kullanıcıları çekecektir. Sao Paolo, Salzburg gibi şehirler kalkınamayan, sorunlu semtlere önceden planlanmış bir şekilde halk kütüphanesi inşa edip kullanıcı çekerek bu bölgelerin kalkınmasını sağlamaktadır (Giersberg, 2014).

Kütüphane hizmetleri çeşitlendiğinden ve insanların halk kütüphanesinden beklentileri değiştiğinden dolayı hizmet saatleri içinde bu beklentileri karşılamak için kütüphane alanının değiştirilmesi, geliştirilmesi ve gerekirse yeniden tasarlanması gerekir. Özellikle çocuk kütüphanecilerinin çeşitli yaş grubundaki çocuklar için davetkâr ve faydalı olabilecek mekânlar yaratmaları gerektiği düşünülmektedir. Çocuk kütüphanecilerinin sorumlu olduğu en temel görevler arasında çocuk bölümlerinin güvenli, toplu ve temiz tutulmasını sağlamak yer almaktadır. Çocuk bölümleri, grup etkinliklerinden dolayı yetişkin bölümlerinden daha dağınıktır ve çeşitli kırtasiye malzemeleriyle yapılan etkinlikler sonucunda kirlenebilmektedir. (Fasick ve Holt, 2008, ss.107-108).

Çocuk kütüphanelerinin temiz ve güvenli tutulmasının dışında çocuklara çekici yerler haline getirilmeleri de gerekmektedir. Renkli mobilyalar, oyuncaklar, tablolar, çocukların etkinliklerinin sergilendiği bir pano vb. çocukların ilgisini çekecek ve kütüphaneleri eğlenceli yerler olarak anmalarına yardımcı olacaktır. Bazı çocuk kütüphaneleri çocukların yaş gruplarına göre ayrı bölmelere ayrılabilir. Bu avantaja sahip olmayan kütüphanelerde de en azından her yaştan çocuğa hitap edebilecek materyaller bulundurulmalıdır (Fasick ve Holt, 2008, s.108). Çocuk kütüphaneleri aydınlık mekânlar olmalı, rafları çocukların ulaşabileceği büyüklükte, kitap kapakları renkli ve duvarlar ilgi çekici şekilde dekore edilmiş olmalıdır (Karadeniz, 2011, s.43).

Çocuk kütüphanelerinde kütüphaneciler dâhil olmak üzere yetişkinlerin ilgisini çekecek ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak materyaller de olmalıdır. Örneğin yetişkinlere uygun sandalyeler bulundurulması onların rahat etmesini sağlayacaktır. Bazı çocuk kütüphanelerinde ebeveynlere ve öğretmenlere yönelik çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi ile ilgili kitap sergileri ve posterler bulunmaktadır (Fasick ve Holt, 2008, s.109).

Bina konusunda en kapsayıcı bilgiye IFLA'nın yayınladığı Çocuk Kütüphanesi için Hizmetler'den (2003) adlı rehberden ulaşılabilir. "Her yaştan çocuğun kütüphaneyi çekici, davetkâr ve ürkütücü olmayan yerler olarak görmeleri gerekmektedir. İdeal olarak çocuk hizmetlerinin, kolayca tanınabilen (örneğin çocuklara özgü mobilyalar, dekorasyon ve renkler) ve kütüphanenin diğer bölümlerinden farklı olan kendilerine ait yerlere gereksinimi vardır. Kütüphaneler, çocuklara birbirleri ile veya diğer insanlar ile tanışabileceği kamusal bir alan sunmaktadır."

Bina unsuru çocukta okuma ve kütüphane kullanma zevki ve isteği yaratmada uygun bir atmosfer oluşturan mekân anlamına gelmektedir. Gönüllü gelinen bir kurum olarak çocuk kütüphanesinin çocuklar için çekici ve onların psikolojilerine uygun olması büyük önem taşımaktadır.

2.1.4.2. Bütçe

Çocuk kütüphanesinin masrafları derme, sunulan hizmetler ve araç-gereç ve donanımlardır. Mali yıl başladığında yetkililer gelecek yılın finansal ihtiyaçlarını planlamaya başlarlar. Yetkililer bütçe üzerine çalışmaya başladığında kütüphane ihtiyaçların bir listesini çıkarmalıdır. Bu ihtiyaçlar rakamlarla ve gerçeklerle kanıtlanmalıdır (Connor, 1990, s.106).

Mali yılın başında çocuk materyalleri için ayrı bir bütçe düzenlenmelidir. Yıl içinde alınabilecek yeni materyaller için belirli bir miktar paranın hazır olması gerekmektedir. Aynı zamanda mali yılsonunda düzenlenebilecek büyük kitap sergileri ve kurulabilecek yeni kütüphane hizmet noktaları için ödenek ayrılmalıdır (Ray, 1979, s.61).

"Halka sunulan materyal ve hizmetlerin niteliğini korumak ve geliştirmek için çocuk kütüphanelerinin bir bütçeye gereksinimi vardır. Onlar standart bütçeleri dışında fonlar ile desteklenebilirler. Örneğin;

- Devlet destekleri (özel programlar ve yeni girişimler için)
- Kültürel etkinlikler (müzik, dans, drama, sanat, tarihsel ve etnik sunumlar için)
- Yayınevleri (yazar ve çizer ziyaretleri ve diğer hediyeler için)
- Sponsorluk (belirli etkinlikleri desteklemek için yerel işletmeler ve gönüllü kuruluşlar)
- Sivil toplum kuruluşları

- Diğer kaynaklardan elde edilen fonlar” (IFLA, 2003, s.8).

Türkiye’de halk kütüphanelerinin bütçeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM) tarafından planlanmakta ve kütüphanelere bütçe kalemleri çerçevesinde gönderilmektedir. Halk kütüphanelerinin bu konuda çok fazla inisiyatifi bulunmamaktadır. Ancak Bakanlık bütçesi dışında yerel kaynaklar ve bazı sponsorluklarla ek finansal olanaklar yaratabilirler. Ayrıca yıl içinde KYGM’den ek finansman isteğinde de bulunabilirler. Burada önemli olan nokta sahip oldukları bütçeyi çocuk kütüphanesi için de kullanmalarındır.

2.1.4.3. Personel

Çocuk kütüphanelerinde en önemli yapısal unsurlardan birisi de personeldir. Çünkü diğer tüm kütüphane unsurlarını harekete geçiren, kullanan ve hizmet veren kütüphane personelidir.

Halk kütüphanesine atanan yeni bir personel çocuk bölümünden sorumlu tutulmadan önce bu bölümde hem personel hem de çocuklar için hangi davranışların kabul edilebilir olduğunu gözlemlemeden bu bölümden sorumlu tutulmamalıdır. Personelin çocuklara karşı fazla sert davranması çocukların kötü davranışını tetikleyebileceği gibi, kütüphaneye tekrar gelmek istememelerine de yol açabilir. Çocukların fazla rahat bırakılmaları da toplu yerlerde uymaları gereken kuralların asla farkında olamamalarına yol açabilir ve kütüphanede yaşanabilecek bir kargaşa kontrol altına alınamayabilir. Yalnızca deneyimli bir kütüphaneci hangi durumda nasıl davranacağını bilebilir. Örneğin, ses geçirmez malzemelerle kaplı olan bir kütüphanede çocukların ses çıkarması sorun teşkil etmez. Öykü okuma saati için bir araya gelen bir grup çocuğun da etkinlik başlamadan önce kontrol altına alınmaları gerekmektedir (Ray, 1979, ss.24-25).

Çocuk kütüphanecilerinin öncelikle kütüphanecilik alanında eğitim görmesi, daha sonra çocuk bölümü üzerine uzmanlaşması beklenmektedir. Fakat hemen her ülkede bu uzmanların sayısı azdır. Çocuk bölümünden kaç kütüphanecinin ya da uzman kütüphanecinin sorumlu olacağı ise çocuk bölümünün büyüklüğüne, personel sayısına ve kütüphanenin genel gereksinimlerine bağlıdır. Bazı kütüphanelerde kütüphaneciler nöbet sistemiyle çocuk bölümünde görev alırken diğer bazı kütüphanelerde ağırlıklı olarak bir ya da iki kişi bu bölümde bulunmaktadır. Bazı kütüphanelerde çocuk bölümünden sorumlu kütüphaneciler daha özel sorumluluklara sahip olabilmektedir. Örneğin bazıları beş yaş altı çocuklarla, bazıları özel ihtiyaçları olan çocuklarla vb. ilgilenmektedir (Ray, 1979, ss.31-32). Çocuk bölümünden sorumlu kütüphaneciler belirli

aralıklarla toplanmalı, çocuk bölümü ilkelerini tartışmalı, düzenlenecek etkinlikleri planlamalı ve dermeyi değerlendirmelidir. Çocuk kütüphaneciliği konusunda uzmanlaşmamış fakat bu bölümden sorumlu olabilen kişiler için kaynaklarla ilgili ayrıntıları içeren rehberler hazırlanmalıdır. Bu konuda uzman ve deneyimli kütüphaneciler bölge ya da ülke genelinde seminerler ve kurslar vermek üzere okullar, üniversitelerin kütüphanecilik bölümleri ve kütüphaneciler derneği tarafından teşvik edilmelidir. Çocuk kütüphanecileri düzenli olarak kendilerini yenilemeli ve geliştirmelidir (Ray, 1979, ss.33-34).

Yaşam boyu öğrenimin yarısı ilk beş yılda gerçekleşir. Dil gelişiminden motor becerilerin gelişimine kadar tüm temel beceriler okul öncesi dönemde gerçekleşmektedir. Altı yaşından on iki yaşına kadar olan ilkokul yıllarında zihinsel gelişimde büyük değişiklikler gerçekleşmekte ve çocukların ilgileri değişiklik göstermeye başlamaktadır. Ortaokul çocukları ise büyük ikinci bir beyin gelişiminin gerçekleştiği ergenlik dönemine girerler. Fiziksel ve hormonal gelişimin de gerçekleştiği bu dönem çocuklar ve etraflarındaki yetişkinler için kritiktir. Bu nedenle uygun programlar planlarken ya da koleksiyon hazırlarken çocuk kütüphanecisinin her yaş grubunun farklı gelişim özelliklerini ve ihtiyaçlarını iyi anlaması gerekmektedir (Cerny, Markey ve Williams, 2006, s.3).

Çocuk kütüphanecileri her çocuğu bir birey olarak kabul etmeli ve sevmelidir. Çocuklar meraklıdır ve yeni deneyimlerden heyecanlanırlar. Fakat bu merak ve heyecan duyguları hassastır ve olumsuz tepkilerle çabuk kırılabilir. Kütüphaneciler dünyaya çocukların gözlerinden bakabilmeli ve onları küçümsememelidirler. Kütüphaneciler çocuklara sorularının yanıtlarını bulmaları konusunda yardımcı olma şansına sahiptirler. Onları edebi miraslarıyla ve mevcut edebiyatlarıyla buluşturabilirler. Çocuğu doğru kaynakla doğru zamanda tanıştırmak kütüphanecinin esas görevidir. Kütüphaneciler aynı zamanda çocukları kitapların dışında müziği, sözlü ifadeleri, her türlü görsel ve işitsel malzemeyi kullanmaya teşvik etmelidir (Connor, 1990, s.1).

Özetlenecek olursa, çocuk kütüphanecileri;

- “Hevesli,
- Güçlü iletişim, kişilerarası/takım çalışması ve sorun çözme becerilerine sahip,
- İşbirliği yeteneğine sahip,
- Girişimci, esnek ve değişime açık,

- Kullanıcı gereksinimleri analizi, plan, yönetim değerlendirmesi yapmak ve programlama yeteneğine sahip,
- Yeni beceriler öğrenme ve mesleki gelişme için heyecanlı

Aynı zamanda;

- Çocuk psikolojisi ve gelişimi,
- Okuma gelişimi kuramları ve teşviki,
- Sanatsal ve kültürel olanaklar,
- Çocuk edebiyatı ve ilgili medya

konularında da bilgi ve bilinç sahibi olmalıdırlar” (IFLA, 2003, s.15).

Yukarıda sıralandığı üzere, bir çocuk kütüphanecisinin belirli özelliklere sahip olması ve bu özellikleriyle çocuk kütüphanesi hizmetlerini vermesi gerekmektedir.

2.1.4.4.Kullanıcı

Çocuk kütüphaneleri de diğer kütüphane türleri gibi kullanıcılara hizmet vermeyi temel işlev sayar. Bir başka deyişle, kullanıcı unsuru çocuk kütüphaneleri için de varlık nedenidir.

“Çocuk kütüphanesi, tek tek ya da gruplar halinde gelen ve aşağıda belirtilen gruplara hizmet vermeyi hedefler:

- Bebekler ve küçük çocuklar
- Okul öncesi çocuklar
- 13 yaşına kadar olan okul çocukları
- Özel gereksinimi olan gruplar
- Ebeveynler ve diğer aile üyeleri
- Bakıcılar
- Çocuklar, kitap ve medya alanlarında çalışan diğer yetişkinler” (IFLA, 2003, s.6).

Görüldüğü gibi, çocuk kütüphanelerinin hizmet vermeyi hedeflediği tek grup çocuklar değildir. Küçük çocuklar kütüphaneye yalnız gelemeyeceklerinden ya aileleri ve bakıcılarıyla ya da öğretmenleriyle geleceklerdir. Dolayısıyla çocuk kütüphanelerinin çocuklardan sorumlu yetişkinlere de hizmet vermesi gerekmektedir. Çocuk kütüphaneleri başta çocuklar olmak üzere çocuklarla ilgilenen yetişkinler için de ilgi çekici mekânlar haline getirilmelidir.

“Yaş aralığından dolayı çocuklar pek çok farklı ihtiyaca ve beceriye sahiptir. Bu nedenle homojen bir grup olarak görülmemesi gerekir. Dil ve kültür farklılığı gibi diğer etkenlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Özellikle daha küçük çocuklar ebeveynlerine ve diğer yetişkinlere bağımlıdır” (Blanshard, 1997, s.13).

Okul Öncesi Çocuklar: Kütüphanenin hizmet verdiği çocuklar arasındaki en önemli fark yaşlarıdır. Hizmetleri planlarken kütüphaneciler her yaşta çocuğun ihtiyacını karşılamaya özen göstermelidir. Pek çok kütüphane çocuk kullanıcılarını yaşlarına göre gruplara bölmektedir. Okul öncesi çocukları ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından çocuk kütüphanesine getirilen bebekler olabilmektedir. Bazı kütüphanelerde bu bebeklerin bir süre bırakılabileceği oyun parkları bulunmaktadır. Bu en küçük yaştaki kullanıcılar için çeşitli CD ve DVD’lerin dışında kreş oyun kitapları ya da bebeklere okumak için tekerlemeler sunulmaktadır. Bazı kütüphaneler de kucaktaki bebekler için kısa süreli okuma saatleri düzenlemektedir. (Fasick ve Holt, 2008, s.4).

Çocuklar yürümeye başladıkları yaşa eriştiklerinde materyallerin ve hizmetlerin çeşitliliği artış göstermektedir. Bu çocukların sağlam mukavva kitaplar, müzik CD’leri, uygun DVD’ler ve oyuncaklar gibi özel materyallere ihtiyacı vardır. Bu yaş grupları için genellikle ebeveynlerin etkinliklerde çocuklarına eşlik etmeleri gerekmektedir. Bu yaş grubunun etkinliklerini kontrol etmenin zorluğu her an her çocuğu takip etmek zorunluluğundan kaynaklanmaktadır (Fasick ve Holt, 2008, s.4).

Çocuklar üç yaşına ulaştıklarında ihtiyaçları ve davranışları yeni yürümeye başlayanlarınkinden farklılık göstermektedir. Bu yaştaki çocuklar standart çocuk kitaplarını tutabilmektedir. Çeşitli ve giderek artan ilgilerini karşılamak için farklı materyaller bulundurulmalıdır. Bu yaş grubunda ebeveyn gözetimine daha küçükler için olduğu kadar gerek duyulmamaktadır. Daha büyük gruplarla programlar düzenlenebilmekte ve bu programlar kütüphanecinin çok zamanını almamaktadır. Geleneksel çocuk kütüphaneleri tarafından sağlanan programların ve hizmetlerin çoğu okul öncesi çocuklara ve onların gereksinimlerine yönelik olarak planlanmaktadır (Fasick ve Holt, 2008, s.4).

Okul Çağındaki Çocuklar: Okul çağındaki çocuklar (anasınıfından beşinci ya da altıncı sınıfa kadar) için halk kütüphanesinin yanı sıra okul kütüphanesi de mevcuttur. Bu yaş grubundaki çocuklar zamanlarının çoğunu okulda geçirdikleri için özel etkinliklerden okul öncesi çocukları kadar yararlanamamaktadırlar. Kütüphaneler bu grup için genellikle yaz okuma kulüpleri düzenlemektedirler (Fasick ve Holt, 2008, s.4).

Okul çağındaki çocuklar kütüphaneye hem eğlence amaçlı okuma materyallerine hem de okul dersleriyle ve ödevleriyle ilgili materyallere ulaşmak amacıyla gitmektedirler. Bu yaş grubundaki çocuklar kütüphaneye genellikle akşamüzeri, akşam, hafta sonu ve tatil dönemlerinde geldikleri için bu zamanlarda çocukların yüksek talepleri karşılanmaya çalışılmaktadır. Pek çok halk kütüphanesi özellikle ev ödevlerine yardım edebilecek koleksiyonlar ve programlar planlamaktadır ve çocuklara kütüphane etkinlikleri hazırlamak için okullarla birlikte işbirliği yapmaktadır (Fasick ve Holt, 2008, ss.4-5).

Engelli Çocuklar: Engelli çocuklar kendilerine ulaşmak için özel çaba gösterilmediğinde kütüphane kaynaklarından ve hizmetlerinden yararlanamamaktadırlar. Zihinsel engelli çocukların halk kütüphanesi ziyaretleri yararlı bir sosyal deneyim olmaktadır. Engelli çocuklara yönelik özel okullarda çalışan öğretmenler de çocuk kütüphanecilerinden yeni yaklaşımlar edinmeye eğilimlidirler. Böyle sorunları olan çocuklara okullar ya da hastaneler aracılığıyla ulaşılabilir. Fakat bazı engelli ya da hasta çocuklara evde bakılmaktadır. Özel okullara giden çocuklara normal çevrede mümkün olduğunca temel ihtiyaçlarını karşılamayı ve bazılarında basit metinleri okumayı öğretmektedirler. Zamanın çoğu eğitici oyunlarla geçmektedir. Çocukların çoğunun kitaplarla olan ilişkisi kitaplara bakmak ya da kitapların kendilerine okunması şeklindedir. Çocuklar bazen özel araçlarla kütüphaneye getirilmektedir. Kütüphane çalışanlarının da bu okulları düzenli olarak ziyaret etmeleri çocuklarla iyi ilişkiler geliştirilmesi açısından önemlidir. Hastanede kalan bireyler için ise bazı yerlerde hastanenin içine bağımsız bir kütüphane kurulmakta ve masraflar hastane tarafından karşılanmaktadır. Aynı zamanda bazı halk kütüphaneleri hastanelerin içinde bir bölüm oluşturmakta ve bu kütüphaneye kaynak ve personel sağlamaktadır. Bu kütüphanelere çocuk materyalleri de sağlanabilir. Ayrıca bu okullar halk kütüphaneleri tarafından da ziyaret edilebilir (Ray, 1979, ss.78-79).

Azınlık Gruplar: Yetiştikleri toplumun çoğunluğundan farklı bir kültüre ve dile sahip olan çocuklar da büyüyüp o toplumun bir parçası haline gelecektir. Bu noktada çocukların kendi dilleriyle yazılmış ve kendi kültürlerini anlatan kaynaklara ulaşmaları önemlidir ve kütüphaneler bu noktada önemli bir görev üstlenmektedir. Sadece kapalı bir şekilde geleneklerine bağlı bir grup içinde büyüyen çocukların bu tür bir kaynak erişimi ihtiyacı olmayabilir fakat içinde yaşadığı

topluma ayak uydurmak isteyen gruplar için onlara hitap eden kaynakların bulundurulması önem taşımaktadır (Ray, 1979, s.81).

Azınlık gruplarının çocukları için özel hizmetler ve etkinlikler de planlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

Yetişkinler: Yetişkinler çocuk bölümleri tarafından sunulan hizmetin öncelikli hedefi olmasalar da yetişkinler için tasarlanan pek çok hizmet de bulunmaktadır. Çocuk bölümlerinden yararlanan yetişkinlerin özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Çocuklar için kitap seçen yetişkinler,
- Evde eğitim gören çocuklar için materyal ve hizmet arayan ebeveynler,
- Devlet okullarında ve özel okullardaki öğretmenler,
- Toplum içinde çocuk yuvası ve çocuk ıslahevi çalışanları,
- Çocuk edebiyatı bölümü öğrencileri,
- Aile okuryazarlığı ya da ikinci dil programları (Fasick ve Holt, 2008, s.5).

Pek çok kütüphane aile programları düzenlemekte ve ebeveynleri çocuklarıyla birlikte kütüphaneye gitmeleri için teşvik etmektedir. Bazı kütüphaneler ebeveynin ya da bir yetişkinin çocuğa kütüphanede eşlik etmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kütüphanelerde yetişkinlere uygun mobilyaların da yer alması gerekmektedir (Fasick ve Holt, 2008, s.5).

2.1.4.5.Derme

Bir çocuk kütüphanesinin temel işlevlerinden olan bilgi erişimi sağlaması, bir başka deyişle çocuklara yönelik rolünü gerçekleştirebilmesi büyük ölçüde derme ile olanaklı olmaktadır.

Çocuk gelişiminin aşağıdaki beş alanı çocukların kütüphane materyallerine ilişkin gereksinimlerini göstermektedir:

- “*Entelektüel ve duygusal gelişim* (kitapların ve hikâyelerin burada önemli bir katkısı bulunmaktadır)
- *Dil gelişimi:* özellikle okul öncesi dönemde önemlidir (kütüphanenin ebeveyn, çocuk ve öğretmen arasındaki ortaklığı geliştirebileceği bir alandır)

- *Sosyal gelişim* (çocukların birbirlerine ve topluma karşı tutumu okuma ile önemli ölçüde şekillenmektedir)
- *Eğitimsel gelişim* (çocukların okuma ve bilgi becerilerini edinme ihtiyacı Ulusal Müfredat ile pekiştirilmektedir)
- *Motor beceriler gelişimi* (kitaplar, oyuncaklar ve oyunlar motor koordinasyonuna katkıda bulunabilmektedir)” (Blanshard, 1997, s.13).

“Derme yönetimi materyallerin seçilmesi, satın alınması, kataloglanması, ayıklanması gibi süreçleri içermektedir. Bu süreç sürekli devam eden, sistematik ve etkilidir. İyi bir koleksiyon yönetimi, kütüphane kaynaklarının iyi yönetilmesidir.” (Fasick ve Holt, 2008, s.139).

Derme yönetimi üç etkinlik grubunda toplanabilmektedir: koleksiyonun geliştirilmesi, materyallerin elde edilmesi ve kataloglama ve derme erişimi. Çocuk bölümü, masal kitaplarını, kurgusal olmayan düzyazı eserlerini, dergileri ve video, DVD ve CD gibi basılı olmayan materyalleri içermektedir. Özel ihtiyaçları olan çocuklar için çeşitli formatlarda var olan materyaller de dermenin bir parçası olabilmektedir. Çocuk kitapları okuma düzeylerine göre aşağıdaki gibi ayrılmaktadır:

- Yeni yürümeye başlamış çocuklar için tahta kitaplar
- Okuma bilmeyenler için resimli kitaplar
- Okumayı yeni öğrenenler için başlangıç kitapları
- Az resimli çocuk kitapları
- Kurgusal olmayan düzyazı eserleri

Bazı kütüphaneler farklı dillerde kaynakların yer aldığı bir koleksiyona sahiptir. Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte elektronik bilgilere erişim de önemli bir hal almış bulunmaktadır. Veritabanı seçme, kütüphanenin web sitesinden çeşitli İnternet sitesi bağlantıları ve hem basılı hem de elektronik hizmetleri içeren referans kitapları satın almak da koleksiyon geliştirmenin bir parçası haline gelmiştir (Fasick ve Holt, 2008, s.139).

Materyal seçimi çocuk kütüphanecisinin en önemli işlevlerinden bir tanesidir (Ray, 1979, s.61). Materyal seçiminde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta çocukların ihtiyaçları ve ilgilidir. Materyal seçimi kütüphaneciler için zorlu bir süreç olabilmektedir fakat çocukların gereksinim duymayacağı ve okumayacağı kaynakları da kütüphane bünyesinde barındırmak gereksizdir ve

yer işgaline neden olur. Kitaplar, okuma eylemi ve kütüphaneler herkese hitap etmese de okuma becerilerini edinmek okuryazar bir toplumun temel ihtiyacıdır. Bu noktada kitaplar ve diğer bilgi kaynakları yetişkinlerin okuryazar toplumda yararlı ve etkin bir biçimde rol almaları için gereklidir. Dolayısıyla çocuk kütüphaneleri temel okuma becerilerinin gelişiminde önemli bir görev üstlenmiştir (Ray, 1979, s.37).

Anne Carroll Moore, kendileri için önemli olan, kütüphaneye zaman zaman çeşitli zorluklarla gelen çocuk ziyaretçilerini hayal kırıklığına uğratmamak için sunulan kitapların içeriğinin ve niteliğinin öncelikle kütüphaneci tarafından bilinmesi gerektiği ilkesini benimsemiştir. İlkesini şöyle sorularla desteklemiştir: Kitap iyi yazılmış mı? Doğru bilgiler içermekte midir? Orijinal mi? Zamanın o konuda yazılmış en iyi kitabı mı? Resimler metni desteklemekte midir? Okunması kolay mı? Kâğıt kalitesi iyi mi? Bu sorular günümüzde kitap seçimi için kütüphaneciler tarafından hala kullanılmaktadır (Walter, 2001, ss.19-20).

Çocuk akıcı bir şekilde okumaya başladıktan ve istediği kitaplara ulaşabildikten sonra keyfi okuma ya da bilgiye ulaşmak için okuma konusunda oldukça motive hale gelmektedir. Kitaplar çocuğun hem kendilerini anlamalarına hem de diğer insanları anlamalarına yardım etmektedir. Kitaplar böyle güçlere sahip oldukları için dikkatli seçilmeleri gerekmektedir. Romanlar zevk verir fakat içeriğinde ifade edilen değerlerin gerçekçi olmasına dikkat edilmelidir. Örneğin, başarı, bir tesadüf ya da iyi şans sonucu değil çok çalışmanın bir sonucu olarak elde edilmelidir. Şiddet, ahlak, ırk, sınıf ve cinsiyet rollerine karşı tutumlar çağdaş toplumun gereklerine uygun olmalıdır. Çocuklar ve gençler için yazılan kitapların arka planında iyimserlik olmalıdır. Çocuk kitapları konusunda ün salmış yayınevleri bu konuda genellikle güvenilirlerdir fakat yine de çocuk bölümüne kaynak aktarımı yapılırken kitaplar tek tek incelenmelidir (Ray, 1979, ss.37-38).

1500 kitaplı bir koleksiyon çocukların büyük çoğunluğunun ihtiyaçlarını karşılamaya yetecektir. 5000 kitaplı bir koleksiyon ise ne kadar yararlı alt bölümlere ayrılırsa ayrılısın çok fazla gelecektir. Bu nedenle ideal bir kitap koleksiyonu sayısı 1500 ile 5000 arasında olmalıdır. Kitap dışındaki materyallerin önemi her kütüphanede giderek artsa da kitaplar koleksiyonun büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Ray, 1979, s.55).

“Kütüphaneciler derme ve hizmet seçiminde aşağıdaki ölçütlere dikkat etmelidirler:

- Yüksek nitelik
- Yaşa uygunluk
- Güncel ve doğru bilgi

- Çeşitli değerleri ve görüşleri yansıtan
- Yerel topluluk kültürünü yansıtan
- Küresel topluma girişi sağlayan (IFLA, 2003, ss.8-9).

Çocuk kütüphanelerinde katalog bulundurulmasının nedeni ise katalogun bir eğitim aracı olarak kullanılmasıdır. Katalog kullanmayı çocukken öğrenmek daha kolay olacaktır. Çocuklara kitap okuma sevgisi kazandırılabilirse okuma yazmayı öğrendikten sonra ihtiyaçları doğrultusunda katalog ya da diğer kaynakları kullanmayı kendileri de öğrenebileceklerdir (Ray, 1979, s.28).

Sonuç olarak aşağıda kütüphane materyallerinin çocuklara sunduğu fırsatlar sıralanmaktadır:

- “Hikâye deneyiminden, dilden ve ilgili sanattan *zevk alma*
- Kurgu ve kurgu olmayan hikâyeler aracılığıyla dünyayla ilgili daha fazla *bilgi edinme*
- Diğer insanları, davranışlarını, kültürlerini ve durumları *anlama*
- *Kendini tanıma*, kimlik (hem bireysel hem de kültürel) ve güven
- Problem çözme ve güdümsüz keşif aracılığıyla edinilen *bilgi*
- Kelime dağarcığı, konuşma ve dil becerilerinin ediniminde *kendine güven*
- Yetişkin ve çocuk arasında *ortak deneyimler*
- Örgün ve yaygın eğitimin *desteklenmesi*”

Kütüphane ek olarak şunları sunmaktadır:

- “Eğitimli çalışanlardan alınan *yardım*, rehberlik, yorumlama becerisi, şevklendirme ve cesaretlendirme
- Evin ya da okulun genel olarak sağlayabileceğinden *daha fazla materyal*
- Geçmişine ve kültürüne bakılmaksızın her çocuğa *kaynak*
- İstenen zamanda ve yerde yerel tabanlı hizmetlere *erişim*
- *Ücretsiz ödünç alma* ve materyallerin çoğunun kullanımı
- Daha büyük kütüphane ağlarına *geçiş kapısı*

- Bağımsız ve engelsiz keşif için ev ve okul arasında *tarafsız bir ortam*
- Bilgi işleme becerileri geliştirme
- Organizasyon ve etkinliklerle çekici ve sosyal bir yer olan kütüphane *deneyimi*
- Olası bir şekilde yaşam boyu öneme sahip *sosyal tesisler*
- Tarafsız bilgi
- *Okuryazarlığa destek*” (Blanshard, 1997, s.14).

Görüldüğü üzere, derme, bir çocuk kütüphanesinin işlevlerini gerçekleştirmede ona çeşitli açılardan olanaklar sunan çok önemli bir unsurdur.

2.1.5. Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri

Çocuk kütüphanesi, başta çocuklar olmak üzere tüm kullanıcılarını kütüphaneye çekmek, kütüphaneden yararlanmalarını ve kütüphanenin uzun süreli ve kalıcı üyeleri olmalarını sağlamak için çeşitli hizmetler geliştirmek ve gerçekleştirmek durumundadır. Çocuk kütüphanesi hizmetleri, daha önceki bölümlerde açıklanan yapısal unsurlara, yerel koşullara, kullanıcı gereksinimlerine ve kütüphanecinin yaratıcılığına dayalı olarak geliştirilebilir.

Günümüzdeki çocuk kütüphaneleri sürekli gelişen bir hizmet sürecinin sonucudur ve gelişmeye de devam etmektedir. Halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde hala çocukların boyuna göre olan küçük masa ve sandalyeler, kitap rafları, kukla sahneleri mevcuttur. Yalnızca bilgisayarlar yenidir. Kütüphaneciler çocuklara ve yetişkinlere okuma gereksinimlerini giderecek kitaplar önermeye devam etmektedir. Hemen her halk kütüphanesi yaz tatillerinde çocukları okumaya motive edecek yaz okuma programları düzenlemektedir. Pek çok halk kütüphanesi genellikle okul öncesi çocukları için çeşitli hikâye okuma saatleri sunmaktadır (Walter, 2001, ss.17-18). Sunulan programlar genellikle öykü anlatımı, şiir, film, müzik ve sanat etkinliklerinin birleştirilmesi gibi farklı tekniklerin bir arada kullanılmasını gerektirmektedir. Kütüphaneler, kütüphane kullanımını teşvik etmek için aynı zamanda özel sergi ve gösteriler düzenleyebilir, fotoğraf ve öykü yarışmalarına sponsor olabilir, turlar gerçekleştirebilir (Connor, 1990, s.89).

Kütüphaneler çeşitli materyal dermeleri sunan merkezler olmaktan ziyade pek çok türde eğlence ve bilgi hizmetinin erişim noktası haline gelmektedir. Çocuk bölümlerinde, kütüphaneden bir kitap ödünç alan çocuk aynı zamanda kütüphanenin bloğuna yorum yazabilmekte, kütüphane web

sitesi için bir video kitap incelemesi hazırlayabilmekte ya da kitabı arkadaşlarıyla tartışmak için kütüphanenin üye olduğu bir sosyal ağ sitesine girebilmektedir. Bazı tipik çocuk kütüphanesi kullanıcıları aşağıdaki gibidir:

- 2 yaşındaki bir çocuk bakıcısıyla birlikte kütüphane öykü programına katılabilmektedir. İşte göz atıp evde çocuklara bahsetmeleri için öykülerin listesi ebeveynlere çevrimiçi ortamda sunulmaktadır.
- 12 yaşındaki bir çocuk ödevi için evdeki bilgisayarından kütüphane katalogunu tarayabilmekte ve aradığı kaynaklara ulaşamadığı takdirde kütüphaneciyle çevrimiçi ortamda anında iletişime geçebilmektedir.
- Çocuklar aynı zamanda kütüphaneye oyun etkinliklerine katılmak için gelmektedir. Kütüphaneci oyun programını ve alanını çocuklar için ayarlamaktadır. Çocuklar daha sonra kütüphane bloguna oyunla ilgili yorumlarını ve kütüphanenin başka hangi oyunları alabileceği ile ilgili önerilerini yazabilmektedir.
- Bir grup ilkokul öğrencisi (örn., beşinci sınıflar) bir halk kütüphanecisiyle e-posta aracılığıyla haberleşip kütüphane gezisi düzenleyebilmektedir (Fasick ve Holt, 2008, s.3).

Fakat her yaştan çocuk için tasarlanan programların çoğu öykü anlatımına dayanır. Öykü hemen her kültürde her yaştan insanın eğlenerek öğrenmesine yarayan bir araçtır. Öyküler aracılığıyla insanlar tarihi ve doğal olayları kaydetmiş, ahlaki öğretileri anlatmış ve diğer insanları eğlendirmiştir. Kütüphanelerde bebeklere kucakta öykü anlatımından daha büyük çocuklara yönelik kitap okumaya ve öykü anlatımına kadar çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Bütün kütüphane programlarının ortak amacı çocukları ve kütüphane materyallerini bir araya getirmektir (Cerny, Markey ve Williams, 2006, ss.51-52).

Sonuç olarak çocuklar için hazırlanan programların iyi planlanmış olması, eğitsel açıdan uygun olması ve iyi prova edilmiş olması önemlidir (Cerny, Markey ve Williams, 2006, s.50). Aşağıda kütüphanelerde çocuklara sunulan bazı etkinlikler açıklanmaya çalışılmıştır:

Kitap Tanıtımı: Kitap tanıtımı kütüphane dermesinin içeriğini çocuklara tanıtmak üzere kullanılan geleneksel bir kütüphane programıdır. Sanat, el sanatları, bahçe işleri, bilim gösterileri, şiir, yazı yazma, müzik, kuklacılık, tiyatro, drama vb. çeşitli konularda sunumlar yapılır ve çocuklara bu konulardaki kitapları ya da diğer kaynak çeşitlerini kütüphanede bulabilecekleri söylenir (Cerny, Markey ve Williams, 2006, ss.51-52).

İyi düzenlenmiş, çekici ve tematik kitap sergileri, yazarı ile kitabı hakkındaki söyleşiler, kütüphanecinin kitaplarla ilgili hazırladığı hedeflenen yaz gruplarının düzeyine uygun eğlenceli kitap tanıtım yazıları, yeni çıkan kitaplar listesinin web, internet, e-posta gibi araçlarla ve/veya kütüphane girişine konulacak sergi panoları ile kullanıcılara ulaştırılması gerçekleştirilebilecek diğer kitap tanıtım etkinlikleri olarak düşünülebilir.

Ebeveyn ve Öğretmen Toplantıları: Daha önce de belirtildiği üzere, çocuk kütüphanelerinin çocuklardan sonraki en büyük kullanıcı grubunu ebeveyn ve öğretmenler oluşturmaktadır. Bu nedenle, çocuk kütüphanesi hizmetlerinin bir bölümünün bu gruplarla ilgili olması son derece önemli ve gereklidir.

Okul öncesi programlarında kütüphaneci ebeveynlere çocukların gelişimlerine uygun kitapları, şarkıları, şiirleri ve fiziksel hareketleri tanıtır. Ebeveynler bunları kullanarak çocukların kelime dağarcıklarının, motor becerilerinin ve okumaya hazır bulunuşluklarının gelişimine yardımcı olabilmektedir. Resimli kitap programları da öğretmenlerin resimli kitapları öğrenci gruplarına nasıl sunacağı ve sesli şiir okumalarını nasıl geliştireceği konusunda yardımcı olmaktadır. Benzer programlar bakıcılarla da gerçekleştirilmektedir. Bakıcıların çocuklar üzerindeki etkisi büyük olduğundan bakıcıların bilinçlendirilmesi çocuklara verilecek yarım saatlik bir eğitimden daha etkili olacaktır (Cerny, Markey ve Williams, 2006, ss.52-53).

Öğretmenlerin öğrencileri için topluca ve çok sayıda kitap vb. materyal ödünç almasını sağlayacak özel üyelik kartı uygulaması, öğretmenlerin öğrencileriyle birlikte düzenli kütüphane ziyaretleri için cesaretlendirilmeleri, öğretmen ve ebeveynler için özel olarak hazırlanmış kütüphane kaynak ve hizmetlerine yönelik tanıtım broşürleri, yeni gelen çocuk kitapları hakkında haberdar edilmeleri, kütüphanede çocuklara yönelik olarak yapılan etkinliklere onların katılımlarının da sağlanması bu iki grupta ilgili yapılabilecekler arasındadır.

Yaz Okuma Programları: Yaz okuma programlarının amacı okul dersleri için okuma yapmak zorunda olmadıkları yaz döneminde çocukları okumaya teşvik etmektir. Geçen yüzyılın başında kütüphaneciler iyi kitaplar okumanın çocukların hem okul başarılarını artırdığı hem de ahlaki gelişimlerine katkıda bulunduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Yaz okuma programlarına katılan çocukların akademik başarıları daha yüksek olmaktadır. Kelime dağarcıkları ve genel okuma düzeyleri gelişmektedir (Walter, 2001, ss.32-33).

Yaz okuma programlarının temel amaçları aşağıda sıralanmıştır:

- “Çocuklara okuma alışkanlığı ve okuma ilgisi aşılacak;

- Çocuklara kitapları ve kütüphaneyi nasıl kullanacaklarını öğretmek;
- Halkın kütüphanenin etkinlikleriyle ilgili farkındalığını ve duyarlılığını artırmak;
- Çocukları uzun yaz tatilini mantıklı bir şekilde değerlendirmeleri için teşvik etmek” (Simisaye ve Quadri, 2010, s.3).

Bazı halk kütüphaneleri okudukları kitap sayısı, sayfa sayısı veya kitap okunan saat toplamı gibi bilgileri çocukların kendilerinin kaydetmelerine fırsat tanırken, bazı kütüphaneler de kütüphaneyi ziyaret sayısı, ödünç alınan kitap sayısı gibi kayıtları kendileri tutmaktadır. Bazen çocukların kitapları gerçekten okuduklarını doğrulamak için yazılı ya da sözlü raporlar talep edilmektedir. Bu nicel bilgilere dayanarak çocuklara program sonunda renkli yapıştırıcılar, geçici dövmeler, kalemler gibi hediyeler verilmektedir. Bazı kütüphaneler ise yaz sonu eğlencesi veya sertifikası ile çocukları ödüllendirebilmektedir (Walter, 2001, s.34).

Okul Saatlerinde Sınıf Ziyaretleri: Okul çağındaki çocukların pek çoğuna ulaşmak ve en azından kütüphanenin yerini öğretmek açısından iyi bir yoldur. Sınıf ziyaretlerinin başarısı büyük ölçüde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin işbirliğine dayanmaktadır. Sınıf ziyaretleri önceden dikkatli bir şekilde planlanmalıdır. Kütüphaneciler ziyaret edecek okulu önceden ziyaret edip her grupta kaç öğrenci olduğunu, çocukların ilgi ve becerileriyle ilgili genel bilgileri öğrenmelidir. Amaç çocuklara kütüphanelerin yararlı ve eğlenceli hizmetler sunduğu hissini verebilmektir. Bu nedenle çocuklara öykü okunabilir, daha büyük çocuklar ödevleri için kütüphane kaynaklarından yararlanabilir (Ray, 1979, s.86).

Öğretmenler bu okul ziyaretleri kapsamında bazen derslerini kütüphanede yapabilirken okul öncesi öğretmenleri oyun oynatabilir. Öğretmen-kütüphaneci işbirliği ile çocukların düzeyine uygun bilgi okuryazarlığı etkinlikleri de gerçekleştirilebilir.

Öykü Saatleri: Öykü dinlemek çocuk gelişiminin önemli bir parçasıdır. Öyküler çocuklar için değerli deneyimler sağlar, dil gelişimlerine yardımcı olur ve çocukta okuma isteği uyandırır. Çocuklar okumayı öğrendikten çok sonra bile kendilerine öykü anlatılmasından zevk alırlar. Pek çok çocuk bu deneyime evde sahip olabilecek kadar şanslı iken bazılarının yalnızca okulda ve kütüphanede öykü anlatılmaktadır. Hatta evde kendilerine öykü anlatılan çocuklar bile okulda ya da kütüphanede anlatılan öykülerden çok şey öğrenirler. Yapılması gereken şey çocukların dikkat dağıtıcı olmayan ve rahat bir yere oturmalarını sağlamaktır. Bir saat çocukların dikkatleri açısından uzun bir süredir. Yirmi ve kırk dakika arası ideal olacaktır. Öykü anlatılması sırasında çocukların hareket etmelerini ve yorumda bulunmalarını sağlamak, yani onlarla etkileşim içinde olmak dikkat sürelerini uzatacaktır (Ray, 1979, s.87). Öykü anlatımı sırasında öyküyü anlatanla

dinleyiciler arasında bir kitap ya da herhangi başka bir nesne bulunmamaktadır. Bu nedenle anlatıcı çocuklarla göz teması kurabilir. İyi öykü anlatıcıları hem ses tonlarını hem de beden dillerini etkin bir şekilde kullanabilirler. Çocuklar görsel yardım olmadan öykü dinleme etkinliğinden oldukça yararlanabilmektedirler. Her şeyden öte çocuklar duydukları bir şeyi kafalarında canlandırmayı öğrenirler. Böylece yaratıcılıkları harekete geçmiş olur. Çocuk kütüphanelerinde okul çağı çocukları öykü anlatımını daha küçük çocuklara göre bir etkinlik olarak görebilmektedir. Bu durumda öykü anlatımı, film gösterimleri, kitap tartışmaları vb. etkinlikler arasına yedirilmektedir (Connor, 1990, ss.69-70).

Son yıllarda toplumlarda egemen olan görsel kültür ve bilgi teknolojileri çocukların ilgi, algı ve becerilerini de etkilemeye ve değiştirmeye başlamıştır. Bu nedenle çocuk kütüphanesi de hizmetlerinde bilgi teknolojilerini kullanmalıdır. Bu bağlamda, öykü okuma etkinliğinde kitapta yer alan resimlerin yansı (projeksiyon cihazı) ile duvara yansıtılması ve öykünün okunması sıklıkla yapılan ve çocuklar tarafından beğenilen etkinlikler arasında yer almaktadır.

Kukla Gösterimi: Çocuklar kuklaları çok sever. Kuklalar herhangi bir materyalden yapılabilir. Bazı kütüphanelerde kukla köşeleri vardır. Çocuklar bu köşelerde arkadaşlarıyla birlikte kuklalarla oynayabilirler. Ayrıca kuklalar öykü anlatımlarında, skeçlerde ve şarkılarda da kullanılmaktadır. Kukla gösterisi kütüphanenin çocuklara edebiyatı tanıtmaya rolünü destekler. Okul çağındaki çocuklar için ise okullarda çocuklara kukla yapma projeleri verilebilir. Kukla yapımı ile ilgili bilgi edinmeleri için ise kütüphanelerdeki ilgili kaynaklara yönlendirilebilirler. (Connor, 1990, ss.71-72).

Çocuklara kukla gösterileri ile kitap tanıtımı ve okuma etkinliği de gerçekleştirilebilir.

Yaratıcı Drama: Yaratıcı drama doğaçlama drama demektir. Bu etkinlik hayal gücünü, taklit yapmayı, rol yapmayı, inandırıcı olmayı gerektiren bir oyundur. Çocuklar yaratıcı drama ile duygularını açıkça ifade edebilirler, hayal güçlerini geliştirirler ve diğer çocuklarla farklı şekillerde etkileşime girerler. Yaratıcı drama bir çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Çocuklar sözle ifade edemedikleri duygularını hareketler ve drama aracılığıyla ortaya koyarlar. Birçok etkinlik birlikte çalışmayı gerektirdiği için çocuklar aynı zamanda işbirliğini öğrenirler. Drama etkinlikleri kitaplara, öykülere, şiirlere ve filmlere giriş yapmak ya da tüm bunlara karşılık olarak kullanılabilirdiği için kütüphanede rahatlıkla uygulanabilecek bir etkinlik olmaktadır. Okul öncesi okuma saatleri yapan kütüphaneler parmak oyunları ve tekerlemelerle yaratıcı dramayı da dâhil edebilirler. Bu etkinlikler sırasında bazen çocukların tüm bedenlerini kullanıp örneğin bir kardan adam gibi erimesi, herhangi bir hayvan gibi yürümesi, çiçek olması vb. gerekir. Çocukları bu etkinliklere etkin bir şekilde katmak için onlardan çeşitli sesler çıkarmaları, şarkı söylemeleri,

bazı sözcük öbeklerini tekrar etmeleri istenebilir (Connor, 1990, s.74). Bir öyküyü ya da bir kitabın bir bölümünü temel alarak çocuklara öyküdeki karakterler ya da olaylar ile ilgili canlandırmalar yaptırılabilir (Sangkaeo, 1999, s.6).

Yaratıcı Şiir: Okuma programları çocukların normalde okumak için bir çaba göstermeyeceği kitapları okumaları açısından önemlidir. Çocuklara belirli bir sürede (örn., sömestr, yaz tatili vb.) okumaları gereken bir kitap listesi verilir. Hedefe doğru ilerlemenin kaydedilmesi için kütüphane tarafından bir tablo hazırlanabilir. Çocukların sırf hedefe ulaşmak için gelişigüzel okumalarını engellemek için ödül küçük tutulmalıdır. Örneğin bir sertifika, kitap vb. çocukların hile yapmalarını engelleyecektir. (Ray, 1979, s.92).

Ancak bu okuma programlarında çocuklarda ödev, sınav ve okul algısı yaratmamaya çalışmak, okuma programlarını eğlenceli biçimde gerçekleştirmek dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır.

Bilgi Yarışmaları: Bilgi yarışmalarında kütüphaneci için önemli olan kitabın kendisini mi yoksa bir bilgi kaynağı olarak kitabı mı tanıtıyor olduğunun farkında olmasıdır. Kitaplar ya da genel bilgi hakkında sınırlı sayıda soru hazırlanmaktadır. Çocuklar hazırlıksız ya da kitaplara doğrudan ulaşarak sorulara yanıt verebilmektedirler. Okul ziyaretlerinde çocuklar öğretmenleri tarafından gruplara ayrılıp bu etkinliğe dâhil edilebilirler (Ray, 1979, s.91).

Tıpkı okuma programları gibi bilgi yarışmalarının da eğlenceli olması, sınav havasına sokulmaması önemlidir.

Konuşmacılar ve Sanatçılar: Kütüphaneye işleri ya da hobileri ile ilgili düşük bir miktar karşılığında ya da ücretsiz olarak bir konuşma yapmak isteyen yerel bireyler davet edilebilir. Yerel yazarlar, ünlüler ve farklı meslek gruplarından insanlar, sihirbazlar, öykü anlatıcıları, oyuncular, yurtdışında uzun süre yaşamış bir kişi, gönüllü hizmet verenler vb. bu program için düşünülebilir. Sanatçılar konuşmalarını yapmak üzere gelirken bazı el işlerini, tablolarını, kitaplarını ya da uğraştıkları şeyle ilgili ürettikleri eserleri beraberlerinde getirebilirler. (Connor, 1990, s.89).

Kitap Tartışma Grupları: Kitap tartışmaları çocuklar için oldukça yararlıdır; eleştirel düşünme becerilerini geliştirir ve okuma düzeylerini artırır. Kitap tartışma grupları belirli bir yaş grubuna göre düzenlenmelidir. Çocukların hepsi aynı kitabı okuyabilir ya da aynı konu ile ilgili farklı kitaplar okuyabilirler. Bir kitap tartışma grubunun başarılı olabilmesi için buluşma zamanlarının önceden belirlenmiş olması gerekmektedir. Bu gruba çocukların daha çok ilgisini çekebilecek bir

isim verilebilir. Aynı zamanda film eleştirisi, yaratıcı yazarlık grupları da kurulabilir (Connor, 1990, s.91).

Öğretmen ya da kütüphaneci bu tartışmaların kolaylaştırıcısı rolünü üstlenebilir.

Elişi Etkinlikleri: Bu etkinlik, gazete kâğıtları, eski ambalaj kâğıtları, karton gibi artık malzemelerin doğaçlama bir biçimde kullanılarak ortaya çeşitli maketlerin çıkarılmasına dayanmaktadır. Bu etkinlikte kitaplar iki biçimde kullanılabilir. Ortaya çıkacak ürünün konusunun bulunması (örn., canavarlar, tarihöncesi hayvanlar vb.) için ya da kullanılacak yöntem ve teknikler için kitaplara başvurulabilir (Sangkaeo, 1999, s.6).

Eğitici Oyunlar: Eğitici oyunlar, çocukların ilgisini çekebilecek ek seçeneklerdendir. Yapbozlar ve tahta üzerinde oynanan oyunlar ve kart oyunları çocuk kitapları, kitapların başlıkları ve karakterler ile ilişkilendirilebilir. “Bilişsel Oyunlar” düşünmeye dayalı eğitici oyunlardır ve herhangi bir materyale gerek duymadan oynanabilir. Kelime oyunları bilişsel oyun çeşitlerindedir ve çocukların beyin fırtınası yapma, dinleme, tahmin etme gibi becerilerini geliştirir ve hafızalarını güçlendirir (Sangkaeo, 1999, ss.6-7). Aynı zamanda, satranç bilmeyen çocuklara kütüphaneciler ya da gönüllü veliler ya da öğretmenler tarafından satranç kursu verilebilir. Belirli dönemlerde ödüllü satranç yarışmaları düzenlenip, kazananlara kitap ya da okuma ile ilişkili başka bir materyal ya da etkinlik için bilet hediye edilebilir.

Okuma Programları: Çocuklarda şiir sevgisi yaratmak için sık sık sesli şiir okuma etkinlikleri düzenlenebilir. Bu etkinliklerde okunacak şiirlerin çocukların dikkatini çekmesi için basit ve eğlenceli, heyecan verici ya da ürkütücü olmalıdır. Şiir, ölçü ve uyaktan oluştuğu için her bir sözcük ve hece önemlidir. Şiir okuma, sesli okuma programlarının en önemli bileşenleri olan dinleme ve okuma becerilerini geliştirir (Sangkaeo, 1999, ss.5-6).

2.2. ÇOCUK VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

Bu kısımda okuma alışkanlığı ve gelişim süreci iler bu kavramlarla ilgili terimler açıklanmaya çalışılacaktır. Çocukların okuma alışkanlığı edinmesini etkileyen yaş, çevre ve gelişim özellikleri gibi etkenlere değinilecek; bu noktada çocuk kitapları ve çocuk edebiyatı işlevlerinden de söz edilecektir.

2.2.1. Çocuğun Gelişim Özellikleri

Bu bölümde genel olarak çocuk gelişimi kavramı üzerine durulacaktır. Bu çerçevede gelişim kavramına değinilecek, ilk ve ikinci çocukluk dönemlerinin gelişim özellikleri açıklanmaya çalışılacaktır. Bu çalışmada ana konumuz “okul çağı” ya da “çocukluk dönemi” olarak da anılan “ikinci çocukluk dönemi” olduğu için “oyun çağı” ya da “erken çocukluk dönemi” de denilen “ilk çocukluk döneminin” ayrıntılarına girilmeyecektir. İlk çocukluk döneminden kısaca söz edilmesinin nedeni ise bireyin ilerleyen yıllarını etkileyen bilişsel, sosyal, duygusal vb. pek çok gelişim temellerinin bu dönemde atılıyor olmasıdır.

“Biyo-kültürel ve sosyal” bir varlık olan birey yaşamı boyunca “Nasıl bir birey olmalıyım?” sorusunun yanıtını bulmak için kendine “Kendime ve diğer canlılara nasıl davranmalıyım?”, “Doğal kaynaklardan nasıl yararlanmalıyım?”, “Nasıl bir vatandaş olmalıyım?”, “Nasıl bir aile kurmalıyım?”, “Nasıl bir meslek seçmeliyim?” gibi sorular sormaktadır. Bu soruların yanıtını bulmak için ise istendik kültürleme olarak tanımlanan eğitim gereklidir. Ailede, parkta, alışverişte, tiyatrodan vb. ortamlarda gerçekleşen plansız eğitim *resmi olmayan (informal) eğitimidir*. Planlı bir şekilde bir eğitim kurumunda gerçekleşen eğitim ise *resmi (formal) eğitimidir*. İstendik eğitimi veren kişilere öğretmen, öğretmenlerin bu öğrenmeleri gerçekleştirmede öğrencilerin yaş ve gelişimlerine göre hazırladıkları plan ve programlar ise öğretim programıdır (Senemoğlu, 2007, ss.1-2).

Büyüme, gelişme ve olgunlaşma birbiriyle karıştırılan fakat birbirinden farklı kavramlardır. Büyüme “boy, ağırlık ve kafa çevresi ile ölçülebilen fiziksel büyüklükteki artışı ifade etmektedir. Gelişim “becerilerin elde edilmesi ile ilgilidir. Fiziksel gelişim bir sırayı takip eder. Basit davranışlar daha karmaşık davranışlardan önce gerçekleşmektedir-örneğin çocuk ayağa kalkmadan önce oturmayı öğrenir” (Bruce ve Meggitt, 1996). Gelişim bir süreçtir. Öğrenme ve olgunlaşma olmadan gelişim gerçekleşemez (Senemoğlu, 2007, s.3). Olgunlaşma ise, “insan bedeninin ya da bir organının, belli bir yaşta, beklenen belli bir davranışı yapabilecek yetkinliğe ulaşmasıdır” (Başaran, 2005, s.42). Bir takım psiko-motor davranışların gerçekleşmesi olgunlaşmaya bağlıdır (Senemoğlu, 2007, s.3). Örneğin çocuğun kol, el ve parmak kasları yeterince gelişmemişse çocuk kalem tutamayacak ve yazı yazamayacaktır.

Öğrenme de gelişimle ilgili olan kavramlardan bir diğeridir. “Öğrenme, bireyin çevresiyle belli bir düzeydeki etkileşimleri sonucunda meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişmesidir.” Örneğin, çocuğun kalem tutabilmesi için ilgili kasların olgunlaşması yetmez, çocuğun kalem tutmayı görmesi, denemesi ve tekrar etmesi gerekmektedir. Ancak tüm bunlar gerçekleştiğinde gelişme sağlanabilir (Senemoğlu, 2007, s.4).

Gelişimle ilgili diğer önemli bir kavram ise hazırbulunuşluktur. Hazırbulunuşluk konuşmak, yürümek gibi belirli becerileri öğrenmek için genetik tanımlı bir hazır olma halidir. Örneğin bazı bebekler konuşmaya 18 aylıkken başlarken, bazıları 12. ayda başlamaktadır. Bu durumda 12 aylık bebeğin konuşmaya biyolojik olarak hazır olduğu söylenebilir (Mitchell ve Ziegler, 2007, s.7).

Gelişimin kritik dönemleri, gelişimin kapsadığı başka bir kavramdır. Kritik dönemler öğrenmeye ve gelişime eğilimli olunan dönemlerdir. Bu dönemde öğrenme daha hızlı gerçekleşmektedir. “Birçok psikologa göre okulöncesi yılları psiko-sosyal gelişim için olduğu kadar zihin ve dil gelişimleri için de kritik gelişim dönemidir.” Örneğin 0-1 yaş arası temel güven duygusunun öğrenildiği dönemdir. Güven duygusu bu dönemde kazanılmazsa daha sonra edinilmesi de oldukça zordur (Senemoğlu, 2007, ss.5,7). Kritik dönemlerde çocuklar öğrenmeye eğilimli olduklarından ebeveynleri ya da öğretmenleri tarafından kütüphanelere götürülüp erken yaşlardan itibaren kütüphaneye ve kitaplara karşı olumlu tutum geliştirmeleri dolaylı yoldan öğretilir.

Özetle gelişim ile ilgili evrensel ilkeler maddeler halinde şöyle sıralanabilir:

- “Gelişim, kalıtım ve çevre etkileşiminin bir ürünüdür.
- Gelişim süreklidir ve belli aşamalarda gerçekleşir.
- Gelişim nöbetleşe devam eder (Bazı gelişim alanlarının hızlandığı dönemde, diğerleri duraklama gösterebilir).
- Gelişim baştan ayağa, içten dışa doğrudur.
- Gelişim genelden özele doğrudur (Önce büyük motor beceriler, daha sonra küçük motor beceriler).
- Gelişimde kritik dönemler vardır.
- Gelişim bir bütündür (Gelişim alanları birbiriyle etkileşim içindedir).
- Gelişimde bireysel farklar vardır” (Senemoğlu, 2007, ss.6-7).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (1995) 1. maddesinde çocuk, “daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan” şeklinde tanımlanmaktadır.

Çocukluk dönemi ile ilgili güncel yaklaşımlara göre çocuk olmanın ve çocukluk döneminin farklı türleri olabilir. Çocukluk evrensel değildir; aksine kültürün bir ürünüdür, yer ve zamana göre değişiklik göstermektedir. Psikoloji ve sosyoloji alanları güncel çocukluk anlayışına büyük

katkıda bulunmuştur. Psikoloji çocuğa bireysel olarak yaklaşırken, sosyoloji toplumsal açıdan yaklaşmaktadır (Kehily, 2004, s.7). Aşağıda çocuğun temel gelişim özellikleri maddeler halindeki başlıklar altında incelenmiştir.

İlk Çocukluk Dönemi (Oyun Çağı, Erken Çocukluk Dönemi): Bu bölüm 7-12 yaş grubunu ele aldığımız için çalışmamızın kapsamına girmemektedir. Fakat okul öncesi dönemin daha sonraki yıllara bir hazırlık evresi olduğu düşünüldüğünde bu dönemden de söz etmekte yarar görülmüştür. Aynı zamanda ilk çocukluk döneminde yaşanan deneyimlerin etkileri bireyin ikinci çocukluk döneminde ve daha sonraki dönemlerinde de gözlenebilir. Bu dönemin genel özelliklerinden söz edilecek ve fazla ayrıntıya girilmeyecektir.

Yeni doğan bebeklerin davranışları çok ilkeldir fakat gelişimin temelini oluştururlar. Bu yaştaki bebekler başlarını kaldıramaz, oturamaz ve yatarken dönemezler. Yeni doğanların görme becerileri çok iyi olmadığından ancak kendilerine yaklaştırılan nesnelere net görebilirler. Gözleri ışığa duyarlıdır ve gözle yapılan düzgün takip 2. aydan sonra gelişmeye başlar. (Yavuzer, 2013a, ss.15-16). İlk sosyal davranışları annelerine olan bağılılıklarıdır. Ağlarken ilk konuşma alıştırmalarını yaparlar. Dudak, dil ve çene hareketlerini ve soluk alışverişlerini geliştirirler (Yavuzer, 2013a, ss.18-19). Yeni doğan bebeklerin zihinleri boş bir kutu gibi düşünülecek olursa, kontrolü elinde tutan anne çocuğun zihnini istediği gibi doldurabilir. Henüz bebeğine hamileyken bile anne çocuğuna öykü ve şiir okuyabilir, müzik dinletebilir. Çocuklar kitap okuma becerisini elde edene kadar yetişkinlerin kendilerine kitap okumasına gereksinim duyarlar. Çocuk doğduğu andan itibaren bağlı olduğu insanların kendisine kitap okuduklarının farkında olacak ve bundan zevk alacaktır. Böylece okumanın insan yaşamında önemli bir eylem olduğunu kavramaya başlayacaktır. İleride bu yetişkinler tarafından takdir edilmek için kendisi de kitap okuma alışkanlığını geliştirecektir.

1 yaşından itibaren çocukların algılama, anlama ve iletişim becerilerinde büyük ilerlemeler görülmektedir. Anlama becerisi, konuşma becerisinden daha çok gelişmiştir (Yavuzer, 2013a, s.89). 1.5 yaşından sonra çocuğun kavrama becerisinde belirgin bir artış olur, ebeveynlerini taklit etmeye başlar ve yapacağı eylemlerin nasıl sonuçlanacağı ile ilgili bir fikri vardır (Yavuzer, 2013a, s.107). 2 yaşından itibaren çocuklar kendi benliklerini diğerlerinininkinden ayırmaya ve bağımsızlaşmaya başlarlar. Dil ve anlama becerileri daha da gelişmiştir (Yavuzer, 2013a, s.127). 2.5 yaş kritik olarak adlandırılan bir dönemdir. Bu dönem çocuğun sinir sistemi gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuk dengesiz, olumsuz ve asi davranışlar içindedir. Tüm bu eylemleri özgürlüğünü kazanma arzusuyla gerçekleştirmektedir (Yavuzer, 2013a, s.153). Çocuk 3 yaşından itibaren oyun çağına girmektedir. Dünyanın bir parçası olduğunu bilir ve benlik ve cinsiyet

duygusu gelişmiştir. Benmerkezcidir. Öyküler dinlemekten hoşlanmaya başlar (Yavuzer, 2013a, s.185). 4 yaş çocuğu hemcinsleriyle oyunlar oynamaya başlar. İstedığı her şeye ulaşamayacağını öğrenir. Konuşmaları net ve anlaşılırdır. Uzun öyküler dinlemekten hoşlanır, şarkı ve şiirler söyleyebilir (Yavuzer, 2013a, s.194). 5 yaş, çocuğun altın dönemi olarak adlandırılmaktadır. Çocuk her açıdan uyumlu, kendine güvenli, motor becerileri ve insanlarla olan iletişimi gelişmiş durumdadır. Olayları ve masalları sırasıyla anlatabilir (Yavuzer, 2013a, s.201). Yetişkinler gibi uzun uzun konuşmayı sever 6 yaşında çocuk motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiştir (Yavuzer, 2013a, s.215). Fakat 2.5 yaşındaki kriz dönemini burada da yaşar. Okula başladıkları için okumaya başlarlar (Yavuzer, 2013a, s.225).

1 yaşından itibaren çocukların algılama ve anlama becerileri oldukça gelişmeye başladığından kitap vb. okuma etkinliklerinin yanı sıra çocuklar kütüphaneye götürülmeye de başlanmalıdır. Çocuk kütüphaneleri renkli, dikkat çekici yerler olduğu için çocukların bilinçaltına eğlenceli, güzel vakit geçirilen yerler olarak yerleşecektir ve çocuklar büyüdüklerinde de bu hoş mekânları sık sık ziyaret etmek isteyeceklerdir. Çocuklar oyun çağına girdikten sonra kütüphanedeki yaratıcı okuma ve drama etkinliklerine ve çocuklar için düzenlenen daha pek çok kütüphane programına katılabilirler. Oyun, çocukların hayatının merkezinde olduğu için çocuklar oyunla ilişkilendirilen her şeyi severler. Okuma ve kütüphaneye gitme de oyunla ilişkilendirildiğinde çocuklarda mutluluk hormonu salgılanacaktır. Sonuç olarak çocuklar bu etkinlikler içinde bulunmak isteyeceğinden okuma bir alışkanlık haline dönüşebilecektir.

İkinci Çocukluk Dönemi (Okul Çağı, Çocukluk Dönemi): İkinci çocukluk (6-10) ve erken ergenlik (11-14) olarak adlandırılan 6-14 yaş aralığı çocuğun kimlik duygusunu oluşturduğu önemli değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Her iki dönemde de çocuklarda meydana gelen psikolojik değişikliklerin temel nedeni özerklik ve yeterlik edinme gereksinimlerinden ve isteklerinden kaynaklanmaktadır. Bu dönemde çocuklar ailelerinden bağımsızlaşmaya başlayarak yetişkinler dünyasına ilk adımlarını atmaktadırlar. Çocukların yaşadıkları biyolojik ve bilişsel değişiklikler bedenlerini ve zihinlerini dönüştürmektedir. Çocuklar okul gibi sosyalleşebilecekleri ortamlara girdikçe toplumsal ilişkileri ve rolleri de değişiklik göstermeye başlamaktadır. Bağımsız kararlar alabildiklerini, kendilerini kontrol edebildiklerini ve aile dışındaki bireylerle sosyalleşebildiklerini gösterebilme fırsatı aramaktadırlar (Eccles, 1999, ss.30-31).

Çocuk 6 yaşına kadar dengesiz bir gelişimden geçerken özellikle 7 yaşından itibaren düzenli ve dengeli bir gelişim gözlenmektedir. Çocuk, motor ve dil gelişimi açısından yeterli olgunluğa ulaştığı için artık el-göz koordinasyonu, spor etkinliklerinde bulunma, her iki elini de rahatça kullanma gibi becerileri kazanmış olur (Yavuzer, 2012, s.112). Çocuklar 6 yaşına kadar ana dilini

öğrenme gibi çok önemli bilişsel bir süreçten geçseler de 6 yaşından itibaren akıl yürütme gibi diğer önemli bilişsel becerileri edinmeye başlamaktadırlar. Örgün eğitim veren her kültürde eğitimin beş ila yedi yaş arasında başlamasının nedeni budur (Eccles, 1999, s.32).

İkinci çocukluk döneminde okulda ve diğer sosyal ortamlarda kendilerini yetersiz hisseden, öz saygısı ve özgüveni eksik olan çocuklar diğerlerine nazaran uzun ve kısa vadede davranışsal, akademik ve psikiyatrik problemlere sahip olabilmektedirler (Eccles, 1999, s.32). İkinci çocukluğun başlarında çocuklar kendilerine büyük bir özgüven sergilemektedirler. Örneğin altı yaşındaki çocuklara yüz parçalı bir puzzle yapıp yapamayacakları sorulduğunda hemen hepsi olumlu yanıt verecektir. Fakat zamanla her alanda başarılı olamadıklarını gördükçe çocuklarda özgüven azalmaya başlayacaktır. Çünkü çocuklar başarısız olduklarında bu durumun çalışarak geliştirilebileceğini düşünememektedirler ve kendilerini yetersiz hissetmektedirler (Eccles, 1999, s.35).

İkinci çocuklukta öğrenme ve anlama gibi pek çok gelişme yaşanmaya devam etmektedir. Bu dönemde çocuklar okulda ya da zaman geçirdikleri yerde kültürlerince önemli olan okuma ya da matematik gibi temel becerileri edinmektedirler. Çocuklar bu dönemde öz farkındalık becerilerini de geliştirmektedirler. Örneğin öğrenmenin gerçekleşmesi için ders çalışmak, tekrar yapmak gibi gerekli olan süreçlerin farkında olmaya başlamaktadırlar. Aynı zamanda diğer insanları da daha iyi tanımaya ve yazılı materyalleri anlamaya başladıkları için bilgi temelleri oluşmakta ve akıl yürütme kapasiteleri gelişmektedir (Eccles, 1999, s.33). Başarılı olmanın gerekliliklerini öğrenmeye başladıkları bu dönemde kitap okumanın ve kütüphaneye gitmenin de başarının anahtarlarından olduğu çocuklara doğrudan ya da dolaylı anlatıldığında bunu anlayacaklardır. Çocukların bu bağlamda desteğe, teşvike ve yönlendirilmeye ihtiyacı vardır. Yetişkinler, oluşturulması istenen davranışlarda çocuklara model olmalı ve gerekirse bu davranışlar sergilendiğinde çocuklar ödüllendirilmelidir.

Erken ergenlik ise çocukların fiziksel olarak önemli ölçüde gelişmeye başladığı ve cinselliğin oluşmaya başlamasıyla psikolojilerinin bu durumdan oldukça etkilendiği bir dönemdir. Bu hızlı değişim hem olumlu hem de olumsuz sonuçları beraberinde getirebildiğinden, okul, aile ve okul dışı programlar ergenlerin gelişimleri için önemli fırsatlar yaratabilmektedir (Eccles, 1999, s.37). Bu noktada kütüphanede düzenlenen yaratıcı okuma ve drama, tiyatro oyunları, şiir dinletileri, bilgi yarışmaları, satranç turnuvaları, internet hizmetleri vb. düzenlenen etkinlikler, katılım gösteren ergenlerin ilgilerini olumlu yönde etkileyecek ve bu stresli dönemi daha az sancılı bir şekilde geçirmelerini sağlayacaktır.

Ergenlik döneminde çocuklar bilişsel bir değişimden de geçmektedirler. Bu durumun nedeni çocukların soyut düşünme becerilerinin gelişmesi, kendileri ve problemleri üzerine düşünmeye başlamaları ve gerçek ile farzı birbirinden ayırabiliyor olmalarıdır. Bilgiyi işleme ve öğrenme becerilerinde, farklı konularda edindikleri bilgi düzeyinde, bilgilerini yeni öğrenme durumlarına uygulama becerilerinde, kendi güçlü ve zayıf noktaları ile ilgili farkındalıklarında da önemli bir artış görülmektedir (Eccles, 1999, s.38).

Bu dönemdeki çocuklar bağımsızlaşmaya başladıkları için aileleriyle aralarına bir mesafe koymak isterken bu boşluğu da diğer yetişkinlerle etkileşime girerek kapatmaya çalışmaktadırlar. Aile dışından bir yetişkin olmadığında da yaşlılarıyla çeşitli paylaşımlarda bulunurlar. Bu durumda okul dışı programlar önemli bir role sahip hale gelmektedir (Eccles, 1999, s.39). Bu dönemde çocukların kütüphaneye yönlendirilmeleri kendilerini rahat hissetmeleri ve doğru ifade edebilmeleri için önemli bir fırsat yaratabilir. Böylece çocuklar yanlış eğilimlere yönelmeden sağlıklı ilgi alanları geliştirebilirler. Ayrıca kütüphaneciyi kendilerine model olarak görmeleri kendilerini yanlış biçimde yönlendirebilecek yetişkinlerle paylaşımlarda bulunmalarını engelleyebilir.

Çocukların gelişim süreçleri bütünsel bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durum, çocukların büyürken tek bir açıdan gelişmedikleri pek çok beceriyi aynı anda edindikleri anlamına gelmektedir. Örneğin bebekler oturma ve elle kavrama gibi büyük ve küçük motor becerileri geliştirirken aynı zamanda sesler çıkararak dil ve iletişim becerilerini de geliştirmektedirler (Scottish Further Education Unit, 2005, s.15). Aşağıdaki çocukların bilişsel gelişim ve dil gelişimi süreçleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Bilişsel Gelişim: Çocuklar okul öncesi dönemde bilişsel düşünme becerilerini geliştirir ve bilişsel temsiller oluştururlar. Çevrelerinden edindikleri kavramsal düşünmeyi sözlü düşünmeye dönüştürürler. Oyun, çocukların kavramsal düşünmeyi sözlü düşünmeye dönüştürdüğü doğal bir laboratuvar gibidir. Çocuklar oyun oynarken mutluluk hormonu salgıladıkları için öğrenme motivasyonları da artmaktadır. Okul öncesi öğretmeni çocuklarda eğitimin ayrılmaz parçaları olan dil, okuma-yazma, bilişsel, sosyal ve duygusal becerileri geliştirmek için oyunu etkinliklerin bir parçası haline getirmelidir (Yazıcı, 2012, 173).

İkinci çocukluk döneminde de çocuklar okul öncesi çocukları kadar öğrenmeye, konuşmaya ve soru sormaya eğilimlidir. Dinleme konusunda ise konuşmadaki kadar iyi değildir. Bu nedenle iyi birer dinleyici olmalarını sağlamak için öğretmene önemli görevler düşmektedir. Bu dönemde kazanılması gereken okuma, yazma ve matematik becerilerinin edinilmesi için çocukların “hazır bulunuşluk” düzeyine gelmiş olması gerekmektedir. Zihinsel ve fiziksel, duygusal ve sosyal

gelişimin bu becerileri elde etmek için yeterli olgunluğa ulaşmış olması beklenmektedir. Çocuğun sözcük dağarcığı yeterli olmalı, gözleri küçük yazılara odaklanabilmeli ve soldan sağa hareket edip tekrar başa dönebilmelidir. Küçük kas gelişimi ile el-göz koordinasyonunun da önemi büyüktür (Kılıççı, 1992, ss.56-57). İyi birer dinleyici olmalarını sağlamak için kütüphanede kütüphaneci de çeşitli etkinlikler düzenleyebilir. Bir grup çocuk, kütüphaneci liderliğinde bir öykü ya da konu hakkında tartışırken söz hakkı almaları gerektiğini ve başkası konuşurken sessizce dinlemeleri gerektiğini öğrenebilir.

İlkokula başlayan bir çocuk henüz mantıklı düşünme becerisinden yoksundur. Matematik dersinde sayıların somut nesnelere öğretilmesi, hayat bilgisi dersinde çocuğun gözlem yeteneğinin geliştirilmesi yönünde yapılan çalışmalar çocuğun zihinsel gelişimini hızlandırmakta ve soyut düşünceye geçişi kolaylaştırmaktadır. Somut düşünme nesnelere bağlı kalınarak beş duyunun kullanılmasıyla yapılan bir düşünmedir. Soyut düşünme ise, nesnelere ve olayların görülmeyen kısımları ile ilgili olan esnek bir düşünme şeklidir. Somut düşünmenin gelişmesi soyut düşünmenin gelişimini kolaylaştıracaktır. Soyut düşünme ilkokulun sonlarına doğru gelişmeye başlamaktadır (Kılıççı, 1992, s.58).

Çocuğun okumaya başlaması için okuma için gerekli fiziksel ve zihinsel olgunluğa ulaşması gerekmektedir. Okumada görsel ve işitsel dil merkezleri arasındaki ilişkinin iyi gelişmiş olması önemlidir. Çocuk okumaya başladığında parmakla sözcükleri takip etmesi, heceleyerek okuması ve yüksek sesle okuması engellenmelidir çünkü bu tip davranışlar çocuğun hızlı okumasını engellemektedir (Yavuzer, 2013b, s.45).

İlkokul çağında çocukların okuma düzeyleri ve ilgileri birbirinden farklı olabilir. Bir çocuk okul öncesi dönemde tek tek birkaç sözcüğü okuyabilirken, başka bir çocuk birinci sınıfın sonunda bu beceriye sahip olabilir (Yavuzer, 2013b, s.45). Okumanın öğrenildiği ilk yıllarda çocuklar bol resimli ve az yazılı hayvan masallarından hoşlanırken ilerleyen sınıflarda kahramanın bir çocuk ve ailesi olduğu daha az resimli ve daha çok yazılı masallardan hoşlanmaya başlarlar. Bu eğitim sürecinin sonlarına doğru ise kahramanlık ya da aşk öyküleri hoşlarına gitmeye başlamaktadır (Kılıççı, 1992, s.58).

Çocukların okumaya olan ilgileri ise okul öncesi dönemlerde kendilerine okunan öyküler, şiirler ve söylenen şarkılar sayesinde gelişmektedir. Çocuklar çevrelerindeki insanların okumalarından etkilenirler ve bu sayede erken yaşlarda okumaktan zevk alıp okuma alışkanlığı geliştirebilirler. Bazı çocuklar ise duyu arası iletişimin iyi organizasyonu nedeniyle de erken yaşta okumayı öğrenebilir ve bunu bir alışkanlık haline getirebilir (Yavuzer, 2013b, ss.45-46).

Dil Gelişimi: Dil, dilbilimcilerden sosyologlara, psikologlardan eğitimcilerde pek çok bilim dalının üzerine durduğu bir konu olmuştur. Dil genel olarak insanlarda iletişimin sağlanmasının ve algının gerçekleşmesinin en önemli aracı olmuştur. Tüm toplumlar bireylere ana dillerini en iyi şekilde öğretme çabalarına okul öncesi dönemden itibaren başlamaktadır. Dil edinimi çocukların hayatında dinamik bir süreçtir. Dil aynı zamanda çocuklardaki bilişsel sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Dil öğretimi planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştiğinde çocukların doğru iletişim ve yaratıcı düşünme becerileri geliştirmesini teşvik etmektedir (Yazıcı, 2012, s.172). Çocukları edebi eserlerle buluşturmak dil öğrenimini eğlenceli hale getirerek hızlandıracaktır. Okunan öyküleri dinleyen çocuk dilini daha düzgün ve akıcı bir şekilde kullanmaya başlayacaktır. Anlatımı geliştirecek, uzun ve karmaşık cümleler kurabilecek ve sözcük dağarcığı geliştirecektir.

Kültürel bir iletişim aracı olan dil çocukların fiziksel ve sosyal çevresini yansıtmaktadır. Dil gelişimi çocukların düşünme kapasitelerini de artırır. Çocuğun etrafında kendisinden yaşça büyük olan insanlar çocuğun bilişsel gelişiminde önemli bir rol oynar. Çünkü bu bireyler çocuğun daha karmaşık bilişsel etkinliklerde bulunmasına rehberlik ederler. Buna *Potansiyel Gelişim Alanı* teorisi denir. Burada öğretmen çocuğun yapabildiği etkinliklerden yola çıkarak daha karmaşık işlemler yapması için onu teşvik eder. Böylece çocuk bilişsel ve dil gelişiminde aşama kaydeder. (San-Bayhan ve Artan, 2004, s.65). Bu bağlamda çocukta merak uyandıracak öykülerin yaratıcı okuma ve drama eşliğinde çocuklara sunulması hayal güçlerini zorlarken, yaratıcılıklarını da geliştirebilir. Bir öykünün sonunun çocuğun getirmesini istemek, “Sen olsan ne yapardın?” gibi sorularla öyküdeki karakterin yerine kendini koymasını sağlamak, öykünün ana fikrinden yola çıkarak çeşitli deyimleri öğretmek çocuğun bilişsel gelişimine büyük katkıları olan etkinliklerdir.

Dil ve düşünme becerileri iç içe geçmiş durumdadır. Çocuğun dili geliştikçe soyut düşünme becerisi artar; kavrama becerisi arttıkça da dili kullanarak kendini daha iyi ifade etme becerisi gelişir (Deniz, 2009, s.37).

7-10 yaşındaki çocuklar kendilerini açıkça ve akıcı bir şekilde ifade edebilirler. Aile tartışmalarına katılabilirler. Kendi başlarına çeşitli kitaplar okuyabilirler. 10-12 yaş aralığındaki çocuklar sözlü olarak akıl yürütebilirler. Bir konuyu tartışmaktan hoşlanmaya başlarlar. Bilerek ve anlayarak çeşitli konularda tartışabilirler (Scottish Further Education Unit, 2005, s.39).

Okuma ve Dil Gelişimi: Okumak eylemi; Türk Dil Kurumu tarafından “bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek”, okuyazar ise “okuması yazması olan, öğrenim görmüş (kimse)” biçiminde tanımlanmaktadır (2014). Okuma, bir insanın hayatını ve içinde yaşadığı toplumu dönüştürebilen bir sanat olarak düşünülmektedir (Tella ve

Akande, 2007, s.118). Okuryazar olma günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Dünyadaki tüm devletler vatandaşlarının okuryazar olması için okul, halk eğitim merkezi vb. kurumlarda hizmetler vermektedir (Bayram, 1990, s.7). Halk kütüphaneleri de halkın okuryazar yapılması konusunda çeşitli kurslar vererek katkıda bulunabilir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarına, okuma yazma öğrenmek isteyen yaşlılara, evde eğitim gören hastalara vb. kütüphane içinde ve dışında okuryazarlık konusunda hizmet verilmesi halk kütüphanesi görevleri arasındadır.

“Okuma bir düşünme, değerlendirme, yargılama, hayal etme, mantık yürütme ve problem çözme sürecidir” (Palani, 2012, s.92). Okuma bir metinden anlamlar çıkarmanın ötesinde pek çok bilişsel sonucu da beraberinde getirmektedir. Bu sonuçlar geniş bir dizi bilişsel becerinin gelişimi için önemli içerikler taşımaktadır (Cunningham ve Stanovich, 2001 s.137). Okuma bir süreç, bir düşünme biçimi ve bir tür gerçek deneyim olarak kabul edilmektedir. Okuma aynı zamanda yazılı kelimeleri algılama, bilgiye göz atma ve derinlemesine okuma yapma becerisi gibi pek çok karmaşık beceriyi içermektedir (Karim ve Hasan, 2007, s.285). Okuma eylemi küçük yaşlardan itibaren elde edilebilen bir beceridir. Okuma becerisini kazanmak, çok yönlü düşünme becerisini de beraberinde getirmektedir. Bireyler bir süre sonra okuma eylemini yalnızca kendi gereksinimlerini değil toplumun gereksinimlerini karşılamak için de kullanmaya başlamaktadırlar (Bayram, 1990, ss.7-8).

İlkokulun ilk yıllarında amaç yalnızca çocuklara okuma yazmayı öğretmek olmamalıdır. Aynı zamanda çocukların sözcükleri doğru yazmaları, Türkçe dilini sevmeleri, sözcük dağarcıklarının zenginleşmesi, kendilerini yazılı ve sözlü olarak doğru ifade edebilmeleri, iyi birer dinleyici olmaları ve okuma alışkanlığı kazanmaları sağlanmaya çalışılmalıdır. (Yükselen, 2013, s.67).

Çocukları erken dönemlerden başlayarak dilin iletişim ve düşünme aracı olanakları ile buluşturmak büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla çocukların karşılaştıkları metinlerin yaratıcılıklarını geliştirecek düzeyde olması gerekmektedir. İlköğretim sürecinde çocuğa sunulan farklı biçim ve türdeki örneklerin çocuklarda Türkçe sözcüklerle düşünme ve iletişim kurmanın önemi konusunda bir bilinç uyandırması beklenmektedir. Çocuklarda böyle bir bilincin uyanması okuma alışkanlığı edinmelerinde büyük rol oynamaktadır (Sever, 2013, s.21).

Anadili edinimi kişinin anlatılanları doğru bir şekilde anlaması ve kendi duygu ve düşüncelerini net bir şekilde aktarmaları için gereklidir. Dil, içeriğin aktarılması için kullanılan bir araçtır. Eğer dil doğru kullanılmazsa içerik de doğru anlatılamaz ve anlaşılabilir. Bu nedenle, özellikle çocuk kitaplarında dil kullanımı büyük önem taşımaktadır (Sever, 2013, ss.91-92). Çocuğa anadilini kusursuz biçimde öğretme konusunda en önemli görev sınıf öğretmenlerine ya da Türkçe

öğretmenlerine düşmektedir. Bu konuda okulun yetersiz kaldığı noktada kütüphaneciler de çocuğun anadilini edinmesi sürecinde çeşitli okuma, yazma, konuşma ve hatta oyun etkinlikleriyle çocukların anadili hatalarını düzeltmelerine yardımcı olabilirler.

Çocukta dil gelişim evreleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Ağlama dönemi (0-3 ay): Bebeklerin ağlarken çıkardıkları sesler ilerideki konuşmalarına zemin hazırlamaktadır. Bazı ünlü ve ünsüz harfleri ağlama, esneme vb. sırasında bilinçsiz bir şekilde çıkarabilmektedirler.
- Babıldama dönemi (3-6 ay): Bu dönemde çocuklar ünlü ve ünsüz harfleri bir arada çıkarmaya başlarlar. İlk hecelerini bu şekilde oluştururlar.
- Çağıldama (heceleme) dönemi (6-12 ay): İlk hecelerden sonra bu dönemin sonuna doğru ilk sözcük söylenebilir. Aynı zamanda çocuklar anadillerinin vurgulamalarına benzer tonda sesler çıkarmaktadırlar.
- Tek sözcük dönemi (1-2 yaş): Çocuklar bu dönemde nesnelere adlarını bilmediklerinden tek bir sözcükle pek çok şey anlatmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle bu dönem kritiktir.
- Kelimelerin birleştirilmesi dönemi (1,5 yaş-): 1,5-2 yaş arasında çocuklar iki kelimeli cümleciklerini oluşturmaktadırlar. 2,5 yaşında yaklaşık 300 sözcükten oluşan bir dağarcığa sahiptirler. 2,5-4 yaş arasında sürekli soru sorup konuşma isteğine sahiptirler. Bu dönemde çok şeyi bir anda söylemek istedikleri fakat doğru sözcükleri hemen bulamadıkları için konuşmaları fazla anlaşılır olmayabilir. 5 yaşından sonra söyledikleri daha net anlaşılır hale gelmektedir (Şirin, 1994, ss.168-170).

Çocukların okuma becerisini edinebilmeleri için okumaya hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Diğer bir deyişle okuma yapabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarının yanı sıra sağlıklı ve dengeli bir birey olmaları gerekmektedir. Tüm bunlar ise bazı etkenlere dayanmaktadır:

- Fiziksel Gelişim Düzeyi: Çocuğun görme ve işitme gibi problemlerinin olması okumayı öğrenmesini engelleyebilmektedir.
- Duygusal Denge: Çocuğun çekingen olması, öğrenme isteksizliği gibi duygusal problemlerinin olması öğrenme başarısızlığı ile doğru orantılıdır.

- Zekâ: Çocuğun doğuştan gelen temel kalıtsal özelliklerinden biri olan zekâ gelişiminin normal ilerlemesi çocuğun okumayı başarabilmesi için yeterli olmaktadır.
- Çevre: Çocuğun içinde bulunduğu çevre özellikle zekâ gelişimini etkilemektedir. Aynı zamanda çocuğun okuma yazma dâhil olmak üzere yeni şeyler öğrenme isteği de çevre etkenlerine bağlıdır. Özellikle aile çocukta okuma sevgisi ve alışkanlığı oluşmasında çok büyük rol oynamaktadır. Çocuk ebeveynleriyle ya da diğer aile üyeleriyle birlikte bir kitabın sayfalarını çevirmekten, resimlerine bakmaktan zevk alır. Kendine kitap okunurken okuyan kişinin dudak hareketlerini taklit edip, dudak hareketleriyle harfler arasında bir ilişki kurmaya çalışır. Aynı öykünün tekrar okunmasını isteyebilir. Daha sonra kitabı kendi eline alarak dudak hareketleriyle okuyormuş gibi yapacaktır. Bu durum çocuğun ilk okuma çabalarıdır ve daha sonraki okumalarına temel oluşturmaktadır. Aileden sonra okul da çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasını etkileyen en önemli çevre etkenlerindedir. Öğretmenin okumayla ve kitaplarla olan ilişkisi de çocuğa bir model teşkil etmektedir (Şirin, 1994, ss.170-172). Eğer çocuk kütüphaneye götürülüyorsa kütüphaneci de üçüncü bir çevre etkeni olacaktır. Kütüphanecinin çocuğa kitap okuması ya da çocukla birlikte kitap okuması çocuğa model olmaktadır. Aynı zamanda çocuk yakın duygusal bir bağ kurduğu aile üyeleri ve öğretmeni dışındaki yetişkinlerin de kitap okuyor olduğu bilincine varacaktır.

Çocukları kitaplarla buluştururken gelişim özellikleri ve özel ilgi alanları da göz önünde bulundurulmalıdır. Kişisel yetenekleri ve çevresel etkenler çocukların ilgi alanlarında farklılıklar olmasına neden olabilmektedir (Şirin, 1994, s.198).

Görüldüğü gibi, çocukların okumaya başlamalarını ve sevmelerini tetikleyecek pek çok içsel ve dışsal etken bulunmaktadır. Çocuğun yaşı, fiziksel ve duygusal gelişimi gibi kişisel etkenler dışında içinde bulunduğu sosyal çevrenin de okuma alışkanlığı geliştirmesinde önemli rolü bulunmaktadır.

2.2.2. Çocuklarda Okuma Alışkanlığı

Alışkanlık, bir şeyin sık sık yinelenmesi sonunda oluşan huy ve alışkı; iç ve dış etkilerle eylem ve davranışların yinelenmesi, hep aynı biçimde gerçekleşmesi sonucu beliren, koşullanmış davranış ya da tepki biçimleri şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2014).

Okuma alışkanlığı, “bireyin bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılanması sonucu okuma eylemini yaşam boyu, sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesidir” (Yılmaz, 1993, s.30). UNESCO’nun tanımına göre okuma alışkanlığı “Okumayı öğrendikten sonra bu eylemi istekli biçimde kazanma becerisidir.” (Şirin, 2006). Okuma alışkanlığı bireyin kişiliğini şekillendirmekte ve uygun düşünme ve yeni fikirler üretme yöntemleri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Palani, 2012, s.90). Okuma alışkanlığı, okuma eyleminin öğrenilmesinden sonra gerçekleşebilmektedir. Küçük yaşlardan itibaren kitaplarla iç içe olan çocuklar okuma alışkanlığını daha kolay bir biçimde elde etmektedirler. Diğer çocuklar ise okuma alışkanlığını ya ilerleyen zamanlarda edinebilmekte ya da hiçbir zaman bu alışkanlığa sahip olamamaktadırlar (Turgut-Bayram, 2009, s.98). Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren çocuk kütüphanelerine götürüldüğünde kitapların ve okumanın insan hayatında önemli bir yeri olduğunu erken yıllardan itibaren kavramaya başlamış olacaktırlar. Bu nedenle bu bilinci eyleme kolay bir şekilde döküp okuma alışkanlığına sahip bireyler olma olanağına sahip olacaktırlar.

Okulöncesi çağı olarak adlandırılan üç ile altı yaş arası çocukların hareketli olduğu, sürekli konuştuğu, konuşturduğu ve okuttuğu bir dönemdir. Bu dönem oyun çağı olarak da adlandırılır. Oyun çağı karakterin ve birçok alışkanlığın da elde edildiği bir devredir. Çocuklar okumayı, büyükleri taklit etmeyi bu çağda öğrenmektedir. Çocuğu boş bir levhaya benzetirsek bu dönemde dolmaya başladığı düşünülebilir. Bu nedenle bu dönemde eğitimle verilecek her bilgi önemli hale gelmektedir. Olumlu alışkanlıklardan biri olan kitap sevgisi de bu dönemde aşılabilir (Çetindağ, 2011, s.315). Bu noktada kütüphanelerin özellikle okulöncesi çocuklarıyla yaptıkları okuma etkinliklerine oyunu katmaları çocukların okumaktan zevk almalarına ve bunu hep gerçekleştirmek istemelerine yol açacaktır.

Diğer alışkanlıklar gibi okuma alışkanlığının da elde edilmesi bir süreç gerektirmektedir ve zaman almaktadır. Okuma motivasyonu ve becerisi okuma alışkanlığına katkıda bulunan karmaşık bir dizi etkenden yalnızca iki tanesidir (Camp, 2007, s.252). Okuma ve yazma karmaşık eylemlerdir. Görme, işitme, anlama, kavrama, oturma, kalem tutma gibi pek çok bilişsel ve fiziksel becerinin aynı anda gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Daha önce edinilen kalem, defter, diş fırçası kullanma alışkanlıkları çocukları kitap okuma alışkanlığına hazırlayan bir süreç olarak düşünülebilmektedir (Alpay, 1991, s.138).

Çocuğun okumaya olan ilgisi ve okuma alışkanlığı sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, kitap okuma sıklığı, kitap satın alma sıklığı, kitapçıları ziyaret etme sıklığı, bir çocuk dergisine abone olma ve sınıfta ya da evde kütüphanenin olması gibi değişkenlere bağlı olarak önemli bir farklılık göstermektedir (Bütün-Ayhan, Şimşek ve Biçer, 2013, s.17) Fakat dört yaşındaki bir çocuğa okula

neden gitmek istediği sorulduğunda hemen hemen hiç istisnasız okumayı öğrenmek için okula gitmek istediğini söyleyecektir. Bu istek ve şevk desteklenirse çocukların okuma alışkanlığı edinmiş bireyler olmaları kaçınılmazdır (Toit, 2001, s.41). Çocukların gönüllü okuma eylemleri okul notları, kelime dağarcıkları, okuduğunu anlama, dil akıcılığı, genel kültür ve okumaya karşı tutumları ile olumlu anlamda yakından ilgilidir (Richardson ve Eccles, 2007, s.341).

Çocuğun okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı farklı bireysel ve sosyal değişkenlerle şekillenmektedir. İçinde bulunduğu ülkenin kültürel yapısı, gelişmişlik düzeyi, düşünce özgürlüğü ve aile ve okul yapısı bu etkenler arasındadır. Özellikle aile çocuğun kişilik kazanma ve toplumsallaşma sürecinde oldukça belirleyici bir durumdur. Dolayısıyla çocuğun okuma alışkanlığı kazanması da ailede başlar. Bu bağlamda öğretmen ve ailenin, kütüphane ve okulun ve kütüphane ve ailenin birbirini destekler nitelikte olması çocuğun okuma alışkanlığı kazanması açısından önemlidir (Yılmaz, 2004, ss.116-117).

Okuma alışkanlığı çocuklara küçük yaşlardan itibaren kazandırıldığında birey kendine ve topluma yararlı hale gelmektedir. Bu alışkanlığın ailede ebeveynlerle başlaması gerekirken ebeveynlerin bu anlamda destekleyemediği çocuklar için özellikle ilkökul öğretmenlerine büyük bir rol düşmektedir (Yılmaz, 2002, s.442). Herkese açık ve ücretsiz olan halk kütüphaneleri de gerekli ortamı ve kaynakları sağlayarak bireyleri okuma alışkanlığı kazanmalarını konusunda destekleyen kurumların en başında gelmektedir.

Günümüzün çocukları ekran karşısında büyümekte, televizyon, bilgisayar, internet ve cep telefonu gibi teknolojik olgularla çok erken yaşta karşılaşmaktadır. Bu durum günümüz çocuklarının geçmişteki çocuklardan daha aktif düşünebilen ve daha kolay problem çözebilen bireyler olmalarını sağlarken bir taraftan da yüz yüze iletişim becerilerinden uzak bir biçimde asosyal olarak yetişmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla kitap okuma alışkanlığı da giderek azalmaktadır. Geleceğin çocukları kitaba dokunma olanağından mahrum kalırken bilgiye internet ortamında daha hızlı ulaşacaktır. Kâğıt, kalem, yazma gibi klasik araç ve yöntemler giderek boyut değiştirecektir (Yavuzer, 2004, ss.257-258).

Fakat genel olarak hızla ilerleyen teknolojinin yetişkinlerin ve özellikle de çocukların okuma alışkanlıklarını tehdit ettiği düşünülse de kütüphane uzmanları dijital medyanın yetişkinlerin serbest okuması üzerine etkileri konusunda fikir ayrılığı yaşamışlar fakat gençlerin okumaları üzerine etkileri konusunda hemfikir olmuşlardır. Edebiyata özellikle de eleştirel edebi çalışmalara internet, popüler eğlence, ekstra çalışma saatleri ve boş zamana artan ilgi rakip olmuştur. Dijital medya sayesinde insanların okumaları azalmamış yalnızca okuma alışkanlıkları değişmiştir.

Uzmanlar genç yetişkinlerin daha az değil daha fazla okuduğunu belirtmiştir. Gençlerin edebi olmasa bile anlamlı okumalar gerçekleştirdiklerine inanmaktadırlar (Du, 2009, s.51).

İnsanların 18 yaşına kadar yasa ile çocuk kabul edilmelerinden yola çıkarak çocuğun kitapla karşılaşma ve okuma-yazma sürecinin uzun bir dönemi kapsadığı sonucuna varılabilmektedir. Okuma, bedensel ve zihinsel eylemler sonucu gerçekleştiği için çocuğun kitapla olan ilişkisini yaş gruplarına göre incelemekte yarar olacaktır (Alpay, 1991, s.136). Ebeveynler, öğretmenler ve kütüphaneciler çocuklara kitap alırken ya da önerirken bu farklı yaş dönemi özelliklerini iyi bilmelidirler. Aksi takdirde çocukların okuma şevkleri de kırılabilir ve hiçbir zaman okuma alışkanlığı geliştiremeyebilirler.

9-10 yaş dönemi çocukları yararlı alışkanlıkları edinmiş olup pek çok şeyi öğrenmişlerdir. Arkadaşlıklarda hemcinsler tercih edilirken erkekler spor etkinliklerinden hoşlanmakta kızlar ise ev işleri ya da giyimle ilgili konulara ilgi duyabilmektedirler. Bu dönem çocuklarının hayal güçleri çok geniştir. Uzun masallardan romanlara ya da kurgusal ve gerçekçi tüm eserleri okuyabilmektedirler (Şirin, 1994, s.200).

11-12 yaş döneminde çocukların kavram ve sözcük bilgileri artarken kızlar ve erkekler arasındaki ilgi farklılıkları iyice belirginleşmiştir. Erkekler iyice spora yönelmişlerdir ve maceraya ilgi duymaktadırlar. Bu nedenle macera kitapları ilgilerini çekecektir. Kızlar ise daha romantik ve hayalperest olmaktadır. Bu dönemde çocukların hepsi tarih, biyografi, fen kitapları, roman, çizgi roman vb. hemen her türde okuma gerçekleştirebilmektedirler (Şirin, 1994, s.201).

13-14 yaş ergenlik dönemi olduğundan çocuklar ya içlerine kapanmakta ya da asi tavırlar sergilemektedir. Kendilerini özdeşleştirecekleri kahramanlar aradıklarından biyografiler onlar için doğru bir seçim olabilir. Erkekler spor dergileri, macera kitapları ya da teknolojik ürünlerin yapımları ile ilgili kaynakları okumaktadırlar. Kızlar ise romantik öyküleri, dedektif romanları ve mizah dergilerinden hoşlanmaktadır (Şirin, 1994, ss.201-202). Ergenlik dönemindeki çocukların okumaya karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardımcı olan etkenler aşağıdaki gibidir:

- Okumanın önemine inanmak,
- Okumaktan zevk almak,
- Bir okuyucu benlik kavramına sahip olmak,

- Sözlü etkileşimin düzenli olarak yer aldığı uyarıcı bir ev ortamına sahip olmak (Karim ve Hasan, 2007, s.289).

Çocuklar daha önceleri kendilerine okunan materyallerle yalnızca görsel ve işitsel bir iletişim kurabilirken okula başladıktan sonra dilsel bir iletişim kurmayı da öğrenmektedirler. Sesleri temsil eden harfleri anlamlandırmaya başladıklarında kendilerini ve dünyayı daha iyi anlamak için bir beceri daha edinmiş olmaktadır (Sever, 2013, ss.21-22). Bu noktada, Türkçe derslerine ve öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Öğretmenin öncelikle kendisinin okuma alışkanlığına sahip olması, çocuklara model olması ve bu bilince sahip biri olarak çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına önem vermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Türkçe derslerinde ise anlama ve anlatma becerileri okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin sağlanmasıyla geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarının çocuklarda okuma isteği uyandıracak nitelikte olması da azımsanmayacak bir özelliktir (Sever, 2013, ss.23-24). Daha önce de bahsedildiği gibi, bu konuda kütüphanecilere de büyük görevler düşmektedir. Çocuklarda anadillerine karşı bir bilinç, ilgi ve sevgi oluşmasını tetikleyecek ve okuma sevgisi aşılacak kitapları çocuklarla buluşturmak en önemli hedeflerden olmalıdır.

Okuryazarlık becerilerinin edinilmesi ve okuma alışkanlığı kazanılmasının bir sonraki aşaması okuma kültürü kazanmaktır. Okuma alışkanlığı ile doğrudan ilgili bir kavram olduğu için okuma kültürüne de değinilecektir.

Kültür insanların toplumda gözlemlediklerine dayanarak dünyada bulunma, tutum ve davranış sergileme biçimlerini içermektedir. O, ortak hedeflere ulaşmak için bir grup insan tarafından paylaşılan tutum ve davranışlar biçiminde de tanımlanmaktadır (Ruterana, 2012, s.19). Okuma kültürü, bir bireyin okuma eylemiyle edindiği becerileri toplumsal yaşama yansıtabilmesi olarak tanımlanabilir. Okuma kültürünün oluşabilmesi için temel okuryazarlık, okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma becerisine sahip olmak; bu becerilerden yararlanarak da bilişim teknolojilerini etkin bir biçimde kullanmak gerekmektedir (Sever, 2013, s.10).

Toplumsal bir kültürden söz etmek için bireylerin birey olmaktan çıkıp toplumu temsil yeteneğini kazanmış olmaları gerekmektedir. Ancak okuma eylemi çocukluktan itibaren bir alışkanlık haline getirildiğinde bu yeteneğe sahip olunabilmektedir. Okulöncesi, çocukların bilişsel, kişilik, sosyal ve dilsel gelişimlerinde hızlı değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Çocuklar temel ihtiyaçları giderildikten sonra çevrelerindeki uyaranları fark etmeye, öğrenmeye ve merak etmeye başlarlar. Bu dönemde çocukların öğrenme gereksinimlerinin iyi bilinmesi ve karşılanması gerekmektedir. Çocukların çok sık soru sordukları bu dönemde ebeveynlerin ve öğretmenlerin bu soruları ilgi ve sabırla dinleyip açıklaması çocuğun okuma kültürü edinmesinde önemlidir. (Sever, 2013, ss.10-

12). Kütüphanecilerin de aynı şekilde sabırlı, ilgili, sevgi dolu bir biçimde çocukların sorularını cevaplamaya hevesli olması gerekmektedir.

Okuma kültürü edinmiş, özerk düşünebilen bireylerin yetişebilmesi için okulöncesinden yüksek öğrenime kadar ebeveynlere, öğretmenlere ve kütüphanecilere önemli görevler düşmektedir. Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve kütüphanecilerin bu bilince sahip olabilmesi için ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve üniversitelerin birlikte çalışarak eğitimler, seminerler, konferanslar vb. gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Sever, 2013, s.29). Okulların yanı sıra kütüphaneler bu eğitimlerin verilmesi için ideal ortamlar sunabilmektedir.

7-9 yaş dönemi çocukların okuma alışkanlığı ve okuma kültürü kazanmaları için en kritik dönemdir. Çünkü çocuklar bu dönemde harfleri seslendirmeyi, sözcükleri, okudukları şeylerin anlamlarını bilmektedirler. Dili etkili bir biçimde kullanmaları akranları arasında kabul görmelerini de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenlerle bu dönemde çocuklara yaşlarına uygun kitaplar sunulması çok önemlidir. Çocuklara hem kendileri okuma yapabilecekleri hem de okunanları dinleyebilecekleri ortamlar sağlanmalıdır. Çünkü çocuklar yetişkinlerin vurgu ve tonlamalarını da taklit ederek okumalarını geliştirebilirler. Başarılı ve olumlu davranışlara sahip kahramanların olduğu öyküler çocukları okumaya cesaretlendirecektir (Yükselen, 2013, s.66).

8-12 yaş döneminde ise çocukların istekli ve bağımsız okuyucular olmalarına çalışılmaktadır. Resimli kitapların yanı sıra çocuklar bilgi içeren kitapları da okumaya başlamaktadırlar. Çocuklar evde ve okulda sesli okumalar yapıp okuduklarını anlamaları için teşvik edilmelidir. Aynı zamanda öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocuklara okumanın öneminden bahsetmelerinin ve model olmalarının yanı sıra okumayı zevkli hale getirmeleri büyük önem taşımaktadır (Yükselen, 2013, s.67). Ebeveynler, öğretmenler, kütüphaneciler ve çocukla ilgilenen diğer yetişkinler çocukların bu dönem özelliklerini bildikleri takdirde çocuklara uygun ve onların ilgilerini çekebilecek kaynaklar sunma konusunda bir sıkıntı yaşamayacaklardır.

Edebiyatın doğasında yaratıcılık vardır. Edebiyatın dili yaratıcı dildir ve yargılayıcı değildir. Edebiyat, tarih, siyaset ya da bilimin diğer alanları gibi doğruyu yanlıştan ayırma gibi bir amaca sahip değildir. Yaratıcı dil ile ortaya koyulan edebiyat eseri doğruyu kendi tarzında aktarır ve doğru-yanlış sorgulamasını gerektirmez. Edebiyatın doğası gereği gerçekte olan ilişkisi diğer tüm alanlardakinden farklıdır. Yazınsal dilde kullanılan ifadelerden pek çok alt anlam çıkarılabilir. Bu nedenle yazınsal dil, bilim dilinden farklıdır ve özeldir. Edebiyatın malzemesi hayattır. Hayatın içindeki farklı olaylardan ve farklı karakterlerden beslenir. Böylece okuyucu, kitaplardan kendi hayatı ile ilgili bir şeyler bulabileceği gibi başka hayatlara da tanık olur. Kitaplar bireylere zengin bir dünya sunmaktadır (Gümüş, 2012, ss.32-33).

Çocuk edebiyatı, çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2014). Yağcı (2007, s.63) çocuk edebiyatını şu biçimde de tanımlanmaktadır:

Çocukların ve gençlerin akıl ve beden gelişimlerine uygun, onların iç dünyasına yönelebilen, sıradanlıktan ve basitlikten uzak olan ve yine onların “anlama-kavrama-yorumlama” becerilerine seslenen, onları eğlendiren, eğiten ürünlerin tamamıdır. Buradan da anlaşıldığı gibi ortak/teme nokta çocuk ve gençlik edebiyatının, toplumun en genç üyelerinin düşünce dünyasına yönelen estetik ve ebedi ürünler olduğudur.

Her edebiyat türünü oluşturmak zordur fakat çocuk edebiyatını oluşturmak daha zordur. Çünkü çocuk edebiyatı çocukların dünyasına ve gerçeklerine hitap etmelidir. Bu nedenle çocuk edebiyatını oluşturanların bu dünyayı ve gerçekleri çok iyi bilmesi gerekmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri çocukları eğlendirirken düşündürmeye teşvik etmelidir. (Çetindağ, 2011, ss. 316-317).

Çocukluk dönemine uygun edebiyat eserleri oluşturma fikri çocuk edebiyatının doğmasını sağlamıştır. Çocuk edebiyatı yeni ve incelikli bir edebiyat türü haline gelmiştir. Her şeyden önce çocuk edebiyatının bir edebiyat türü olduğu unutulmamalıdır. Bu edebiyat türü yalnızca çocuklar tarafından değil yetişkinler tarafından da okunabilir olmalıdır. O, hatta yetişkin edebiyatından daha fazla titizlik gerektirmektedir. İyi bir çocuk edebiyatı ürünü çıkarmak için yazarların farklı gelişim özelliklerini barındıran çocukluk dönemlerini iyi tanıması önemlidir (Şirin, 1994, ss.7-9). Çocuk kitaplarında derin olay, ruh ya da karakter çözümlenmeleri olmaz. Gerçek dünyayı ya da düşler dünyasını konu alan anlatımında, çocuğun kitaba katılabilmesi ve kendini özdeşleştirebilmesi önemlidir. (Şirin, 1994, ss.10-11).

“Toplumların gelişmesi ve ilerlemesi, kitap okuma alışkanlığı edinmiş bireyler yetiştirme ile doğru orantılıdır. Bu nedenle, toplumu ‘bilgi toplumu’ seviyesine çıkarabilmek için çocukların eğitiminde ders kitapları dışında ‘çocuk edebiyatı’ eserlerinden de yararlanmak önemli bir yer tutmaktadır.” (Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş, 2011 s.252). Çocukların insanı ve yaşamı anlamasında nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin önemi tartışılmaz. Çocuk edebiyatı çocukların dil gelişimini desteklemekte ve anadilini bir üst dil olarak kullanmasına yardım etmektedir (Bayazıt, 2012, ss.307-308).

Fantastik, bilim kurgu, polisiye, mizah vb. türler de edebiyatın içindedir. Özellikle fantastik eserler çocukların oldukça dikkatini çekmektedir. Hemen her dilde “tuhaf, hayali, gerçek dışı” gibi anlamlara gelen “fantastik” türde verilen eserler çocukların hayal gücünü geliştirmektedir. Hayal gücü gelişen birey bilimsel anlamda daha üretkendir. Çocukların kitap okuma alışkanlığı

kazanması için öncelikle kitap okumanın zevk veren bir şey olduğunu anlamalarını sağlamak gerekmektedir. Kitap okumayı sevmeyen bir çocuğa ağır bir roman verilirse çocuk erken pes edecektir. Örneğin “Harry Potter” gibi fantastik bir kitap çocuğu başka dünyalara götürebilir ve çocuğa kitap okumayı sevdirebilir. (Hepçilingirler ve Beykan, 2014, s.19).

“Çocuk kitapları (öykü, roman, şiir vb.) okulöncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır” (Sever, 2012, s.32). Çocuk kitapları çocuklara olayları ve olguları tanıtarak dil bilincini kazanmalarını sağlamanın yanı sıra onlarda okuma isteği uyandırmalı ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalıdır. 0-2 yaş aralığında kitaplar çocukların oyun gereksiniminin bir parçası olurken, eğlenmelerini ve keşfetmelerini de destekler nitelikte olmalıdır. 2-4 yaş çocukların hızı bir şekilde bilişsel ve dil gelişim becerilerini edindikleri dönemdir. Bu dönemde çocuklar kavramları yeni sözcüklerle ifade etmekten mutlu olurlar. Bu döneme hitap eden kitaplar renk ve çizgileriyle çocukları çekerken onların edebiyat dünyasıyla ilk defa tanışmalarını sağlamaktadır. 4-6 yaş çocukların dili etkili bir iletişim aracı olarak kullanmaya başladıkları dönemdir. Bu dönemdeki kitaplar çocukları okul türü öğrenmeye hazırlar niteliklere sahip olmalıdır. İlkokulla birlikte kitaplar çocukların duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirmenin yanı sıra çocukların insan doğasını anlamlandırmalarına katkı sağlar nitelikte olmalıdır. Bu noktada öykünün kahramanı iyi kurgulanmalıdır. Kahraman inandırıcı özelliklere sahip ve çocuğun kendini özdeşleştirmek istediği biri olmalıdır. Kahramanın öykü boyunca karakter özellikleri ve fiziksel özellikler bakımından bir değişime uğraması da çocuğun yaşamın gerçekleriyle buluşturulması açısından önem taşımaktadır (Sever, 2013, ss.32-34). Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar için üç boyutlu, tahtadan, kumaştan, kalın kuşe kâğıttan vb. renkli ve eğlenceli materyallerden yapılmış kitaplar bulunmaktadır. Bu kitapların bazılarında çocuklar resim veya boyama yaparak dâhil olabilirler. Bazı kitaplar müziklidir. Çocuklar bu tür kitaplarla okuma yazma bilmedikleri dönemde tanıştırıldığında kitapların eğlenceli olduğu düşüncesine sahip olacaklar ve okuma yazma öğrendiklerinde okumayı zorunluluktan dolayı değil kendi istekleri ile yapacaklardır.

Çocuk edebiyatında yazarlar yetişkinler olduğu için karşımıza önemli güç mücadeleleri çıkabilmektedir. Bu nedenle çocuk kitapları çocukluk dönemini yansıtmada konusunda pek güvenilir bulunmamaktadır. İlk çocuk kitapları orta sınıf için üretilmiştir ve çocuklara ahlaki ve dini eğitim verme gibi didaktik bir amaç taşımaktadır. Fakat son zamanlardaki kitaplar çocukların dünyasına daha çok hitap etmektedir (Kehily, 2004, s.6).

Çocuk kitapları okul kitaplarından farklıdır; ders kitaplarından sıkılan çocukların yönelebileceği kaynaklar olabilir. Çocuk kitapları çocuklara ne yapmaları ya da ne yapmamaları gerektiğini

doğrudan söylemez, emir cümleleriyle bir yaptırıda bulunmaz fakat yapmaları ya da yapmamaları gerekenler ve bu eylemlerin sonuçları üzerinde düşünmelerini tetikleyebilmelidir (Sever, 2013, s.86).

Çocukların ilgi ve beğenilerine ve gelişim özelliklerine sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış kitaplar:

- “Çocukların kavramsal gelişimini destekler, somut ve soyut kavramları öğrenmelerini kolaylaştırır.
- Resimli kitaplar, çocuğun belleğinde kavramların imgelerini oluşturur; kavramların görsel imgeleriyle çocuğun belleğine yerleşmesine olanak sağlar. Çocukların duyu algılarını geliştirir.
- Söyleyiş ilkelerine uygun olarak okunan metinlerin çocuklar tarafından dinlenilmesi, onlara ses ve sözcüklerin doğru ifade edilmesiyle ilgili deneyim sağlar.
- Çocukların dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirir.
- Çocukların dil bilinci ve duyarlılığı kazanmasında yardımcı olur.
- Çocukların nesnelere sınıflandırma, gruplandırma, kavram oluşturma gibi bilişsel süreçlerinin gelişimini destekler.
- Çocukların düşünme becerilerini geliştirir. Çocuklara gülme, eğlenme, oynama fırsatı yaratır.
- Çocuğa içinde yaşadığı toplumun insan ilişkilerini tanıtır.
- Çocuğun kendini tanımasına ve değerli görmesine yardımcı olur.
- Toplumlarda kabul gören, daha çok benimsenen, kabul görmeyen, karşı çıkılan tutum ve davranışların fark edilmesine yardımcı olur.
- Çocuklar okudukları veya dinledikleri kitaptaki kahramanlarla özdeşim kurarak iyiye, güzele ve doğruya yönelirler.
- Kitaplar çocuklara anne baba kardeş dışında ilişki kurabileceği yeni arkadaşların, komşuların yer aldığı çevreyi tanıtır.
- Kitaplar çocukların diğer insanlarla yaşayacağı problem durumlar karşısında çözüme ilişkin ipucu bulmasına yardımcı olur.

- Kitaplar, değişik kültürlerde örnekler sunarak çocuğun yaşam deneyimini zenginleştirir.
- Kitaplar ocuğun her an ulaşabileceği, yalnızlığını giderebileceği, konuşabileceği bir arkadaş olma işlevini yerine getirir” (Yükselen, 2013, ss.70-71).

Çocukların okuryazarlık becerileri ve okuma alışkanlığı üzerine yapılan bir çalışmada, çocuklara okuma sevgisi aşılamak için yalnızca ocuk öykülerinin ve romanlarının ön plana çıkarıldığı ve çocuklara yönelik bilgi kitaplarının ihmal edildiği tespit edilmiştir. Çalışmada, bazı çocukların bilgi kitaplarını okumaktan daha fazla zevk aldığı belirlenmiş ve bilgi kitapları okumaktan zevk alan çocukların öykü ve roman ya da diğer türlere zorlanmaması gerektiği tavsiye edilmiştir. Bu noktada, çocukların zevkleri, beklentileri ve gereksinimleri önem kazanmaktadır ve öykü kitapları ile bilgi kitapları çocuklara dengeli bir biçimde sunulmalıdır (Doiron, 2003, s.40).

Yukarıda anlatılanlar ışıkında evde, okulda ve kütüphanede bu niteliklere uygun kitapların bulundurulması ve çocuklara sunulması çocukların okumayı seven, kitaplara karşı olumlu tutum sergileyen, okul derslerinde ve sosyal ilişkilerinde başarılı, topluma yararlı bireyler olmaları için kaçınılmaz bir gerçektir.

2.3. ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN ÇOCUKLARIN OKUMA ALIşKANLIğINDAKİ ROLÜ

Bilgi edinmek ya da zevk için düzenli yapılan okuma eylemine *okuma alışkanlığı* denilebilir. Bir kaynağa ulaşma ya da boş vakit değerlendirme gibi çeşitli amaçlarla kütüphaneden belirli aralıklarla yararlanma eylemine de *kütüphane kullanma alışkanlığı* denilebilir. Halk/ocuk kütüphanesi kullanma alışkanlığı da aynı şekilde tanımlanabilmektedir. Kütüphane kullanma alışkanlığı bireylerin sosyal ve kültürel seviyesini artırması, mesleki/akademik becerilerini geliştirmesi, dil/anlama becerilerini kuvvetlendirmesi gibi yararlar sağlamaktadır. Okuma alışkanlığı çocuklara küçük yaşlardan itibaren kazandırıldığında birey kendine ve topluma yararlı hale gelmektedir. Bu alışkanlığın ailede ebeveynlerle başlaması gerekirken ebeveynlerin bu anlamda destekleyemediği çocuklar için özellikle ilkokul öğretmenlerine büyük bir rol düşmektedir (Yılmaz, 2002, s.442).

IFLA'nın yayınladığı ocuk Kütüphanesi Hizmetleri için İlkeler (2003) raporunda ocuk kütüphanelerinin okuma alışkanlığı ve rolü şu biçimde açıklanmıştır:

“Materyal ve etkinliklerini geniş bir yelpazede sunan halk kütüphaneleri, çocuklara, okumanın keyfini ve bilgiyi keşfetmenin heyecanını yaşamalarında ve hayal güçlerini

geliştirmelerinde olanak sağlamaktadır. Çocuklara ve ebeveynlerine kütüphanelerden nasıl en etkili biçimde yararlanabilecekleri ve gerek elektronik gerekse yazılı medya kullanım becerilerini nasıl geliştirebilecekleri öğretilmelidir. Halk kütüphanelerinin, okumayı öğrenme sürecini destekleme ve çocuklar için kitaplar ile diğer medyayı sağlama gibi özel bir sorumluluğu vardır. Kütüphane, çocuklara öykü anlatımı, kütüphane hizmetleri ve kaynakları ile ilgili etkinliklerden oluşan özel hizmetler sunmalıdır. Erken yaşlardan itibaren kütüphane kullanımı desteklenen çocuklar, büyük olasılıkla ileriki yıllarda da kütüphane kullanıcısı olarak kalacaklardır.”

Çocuk kütüphanelerinin okuma alışkanlığı üzerinde bir rolü olduğunu belirtirken bunun gerekçelerini de sunmak önemlidir.

1. Bu gerekçelerden ilki genel anlamda halk kütüphanelerinin ve özel anlamda çocuk kütüphanelerinin tanım, amaç, işlev ve görevlerinden kaynaklanmaktadır. Halk ve çocuk kütüphaneleri her bireye eşit ve ücretsiz hizmet veren kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım halk ve çocuk kütüphanelerinin temel amaç ve işlevini de yansıtmaktadır. Kütüphanelerdeki fikir ürünlerinden yararlanabilmeleri okuyucuların bu ürünleri algılayabilmelerini ve kavrayabilmelerini, tüm bunlar için de okumayı bir alışkanlık haline getirmelerini gerektirmektedir (Yılmaz, 1990, s.27).
2. Çocuk kütüphanelerinin çocuklarda okuma alışkanlığı geliştirme gerekçelerinden diğeri toplum içinde yaşayan bireyin toplumsallaşmasında ortaya çıkmaktadır. “Toplumsal bir kurum” olan çocuk kütüphaneleri, okuma gibi toplumsal bir özellik kazanmış eylemi halka kazandırma işlevine sahiptir. Özetle bu gerekçe okumanın, kütüphanenin ve bireyin toplumsal olmasına dayanmaktadır (Yılmaz, 1990, s.28).
3. Yaşamın her alanında hızlı bir değişimin yaşandığı dünyada bu değişim ve gelişime ayak uyduramayan toplumlar geride kalır. Bu değişime ayak uydurmanın temelinde ise “bilgi” yatmaktadır. Halkı bilgi ile buluşturmanın en önemli yolu bireylerin okumalarını ve bunu düzenli ve sürekli yapmalarını sağlamaktır. Bu noktada çocuk kütüphaneleri teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlerin yaşandığı bu dönemde çocukları bilgi ile buluşturabilecek pek çok kaynağa ve fırsata sahiptir (Yılmaz, 1990, s.29).
4. Çocuk kütüphaneleri aynı zamanda dermelerini kullanırmak gibi temel bir kaygıya sahiptir. Eğer bu kaynaklarını kullanırmıyorsa toplumun gelişmesine katkıda bulunamıyor demektir. Çocuk kütüphanelerinin kaynaklarını kullanırmı işlevini yerine getirmesi için bireylere okuma alışkanlığı kazandırmak gerekli ve yeterli ortamı sağlaması gereklidir (Yılmaz, 1990, s.29).

5. Çocuk kütüphanelerinin bir diğer amaç ve işlevi çocukların boş zamanlarını olumlu ve yaratıcı değerlendirmelerini sağlamaktır. Çocukları bu noktada kütüphaneye çekmenin azımsanmayacak bir yolu da çocukların okuma alışkanlığı kazanmasıdır (Yılmaz, 1990, s.30).
6. Halkın kültürel kalkınması ve demokratikleşmesi sorumluluğuna sahip olan halk ve çocuk kütüphanelerinin bireylerde bu farkındalığı yaratmasının önkoşulu onlara okuma alışkanlığı kazandırmaktır (Yılmaz, 1990, s.30).

“İngiltere Sanat Konseyi kütüphane içindeki bilgi, deneyim ve hazinelere ulaşmanın her çocuğun doğuştan gelen hakkı olduğunu belirtmektedir” (Arts Council England, 2011; akt. Rankin ve Brock, 2013, s.8). Çocuk kütüphaneleri bugünün çocuklarında kitap sevgisi uyandırarak, entelektüel düzeylerini, bilgi ve değerlerini artırarak geleceğin dünyasına yatırım yapan kurumlardır. Çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler çocukları ve kaynakları bir araya getirerek çocukların yaşamlarında olumlu değişiklikler yaratma olanağına sahiptirler (Connor, 1990, s.1).

Kitap okuma sevgisinin toplumun geneline yayılması ve yaşam boyu sürmesi için halk kütüphanelerinin ve özel olarak çocuk kütüphanelerinin cezbedici yerler olması amacıyla sağlanan materyalin, hizmeti sunan personelin ve hizmetin sunulduğu yerin gereksinimleri giderici ve nitelikli olması gerekmektedir (Yılmaz, 2008, s.184). “Okuma ve kütüphane birbiriyle organik ilişki içinde olan kavramlardır.” (Dengiz ve Yılmaz, 2007, s.210). Yani, kütüphane ve okuma arasında yakın bir bağ vardır. Kütüphaneler her yaşta kullanıcının okuryazarlık düzeyine ve yaratıcı becerilerine katkı sağlamak için onlara uygun ve ilgi çekici materyaller sunmaktadır. Böylece okurlar yaratıcı potansiyellerinin farkına varır, fikirler üretir, sorgulama ve araştırma becerisi edinir, okuma sevgisi, okumanın değerli ve önemli olduğu fikri ve okuma alışkanlığı kazanırlar (Stewart ve McLean, 2010, s.1).

Çocuklar genellikle okumayı okul dersleriyle ilişkilendirirken zevk alınan bir eylem olduğunu ender olarak düşünürler. Bunun nedeni çevrelerinde bu şekilde düşünmelerine yardımcı olacak ortam ve kaynak eksikliğidir. Kütüphaneler raflarını nitelikli ve ilgi çekici kitaplarla donattıkları zaman okuyucular daha fazla kitaba ulaşmaya çalışacaklardır. Böylece birey okuma alışkanlığını kendiliğinden kazanmış olacaktır (Phillip, 1990). Çocuk kütüphaneleri çocuklara ilgilerine göre ve istedikleri formatta materyaller sunar. Çocuklar örgün eğitim dışında keyfi okumalar gerçekleştirmek için kütüphanelerin ücretsiz olarak sunduğu bu kaynaklardan yararlanmaktadırlar (Poulton, 2012, s.9).

5 ila 18 yaş arası çocukların ve genç insanların ihtiyaçlarını desteklemek için kaynak ve hizmet sağlamada uzmanlaşmış kütüphaneciler üzerine yapılan bir çalışmada okul ve çocuk kütüphanelerinde insan haklarının savunulması gerektiği ve çocuklara bilgi ve eğitime ulaşma haklarının verilmesi gerektiği tartışılmaktadır. Çalışmada çocuk kütüphanelerinde çalışan uzmanlara büyük sorumluluklar düştüğü savunulmaktadır. Çünkü çocuk kütüphanecilerinin çocukların okumayı sevmesinde ve okuma alışkanlığı edinmesinde büyük rol oynadıkları belirtilmektedir (Rankin ve Brock, 2013, ss.3-4). Çocuk kütüphaneleri çocukların ihtiyaç duydukları kaynakları onlara sunduğu için çocukların dil ve okuduğunu anlama becerilerinin ve okuma alışkanlıklarının gelişmesinde önemli katkılar sağlamaktadır (Rankin ve Brock, 2013, s.5; Denham ve ark., 1997). Çocuk kütüphanelerinin rolü 3-15 yaş arasındaki çocuklarda öncelikle okumaya karşı bir ilgi uyandırmak, onlara kitap ve okuma sevgisi aşılamak ve yaşam boyu öğrenme becerileri kazandırmaktır. Çocuk kütüphaneleri çocuklara sözü edilen bu sevgi ve becerileri kazandırmak için çeşitli programlar ve etkinlikler düzenlemektedir (Yon ve Lin, 2001, s.4).

Rankin ve Brock çalışmalarında çocukları kütüphaneye götürmenin ve onlara kitap okumanın yaşının olmadığına değinmektedirler. Hatta çocuklara okuma yazma bilmedikleri dönemde bile okuma yapmanın çocuğun ilerideki akademik ve soysal hayatını oldukça olumlu yönde değiştireceğini belirtmektedirler. Bu araştırmada kütüphanelerin çocukların gelişimini desteklediği, okuma becerilerini geliştirdiği, okuma için sıcak, güvenli ve sosyal içerikli bir yer ve okuldan hoşnutsuz olanlar için tarafsız bir ortam sağladığı bulunmuştur (2013, ss.8-9). Çocuk kütüphanelerinin sağladığı imkânlar yani kitap sayısının fazla, kütüphane ortamının ilgi çekici ve personelin yardımcı olması da çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

Sandlian (1999) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bir çocuk kütüphanesi fiziksel açıdan iyileştirilmiştir ve kullanıcılarından olumlu tepkiler alınmıştır. Çalışmada çocukların yetişkinlerden farklı ilgilere sahip oldukları ve onlara özel bir hizmet sunulması gerektiği savunulmaktadır. Çocukların ihtiyaç duydukları bilgiler gelişimlerini destekleyecek ve onları okumaya teşvik edecek nitelikte olmalıdır. Çocukluk keşif dönemidir ve her yeni karşılaşma, bir öğrenme macerasıdır. Bu çalışmadaki kütüphane sessiz ve soğuk bir araştırma merkezinden çocukların keşifçi doğalarına uygun olarak tasarlanmıştır (ss.6-7).

Okuma alışkanlığı ve bilgi tüketimi birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. İki kavram da birbirini gerektirir. Bilgi tüketiminden yoksun bir ülkede okuma alışkanlığı düzeyinin yüksek olması beklenemezken, okuma alışkanlığı düşük olan bir ülkede de bilgi tüketiminin yüksek

olması beklenemez. Dolayısıyla bilgi tüketimi ve okuma alışkanlığı toplumun gelişmişlik düzeyinin belirleyicileridir (Yılmaz, 1998, s.252).

Türkiye halkının yeterli okuma alışkanlığı düzeyine sahip olmadığı yapılan çalışmalarla ve sonucunda sunulan istatistikî verilerle ortaya koyulmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), 2013a verilerine göre Türk insanı günde ortalama 6 saat televizyon izleyip, 3 saat internete girerken yılda yalnızca 6 saat (günde 1 dakika) kitap okumaktadır. Kitap okumak okuyucuların ihtiyaç listesinde 235. sırada yer almaktadır. Kitap okuma oranı Avrupa'da yüzde 21 iken Türkiye'de yüzde 0,1'dir. Bu tablo göz önünde bulundurulduğunda sorunun kökten çözümü için işe çocuklardan başlamak gerektiği söylenebilir. Öncelikli olarak bugünün çocuklarına kitap sevgisi, okuma alışkanlığı ve yaşam boyu öğrenme becerileri kazandırılabilirse Türkiye toplumu giderek daha fazla okuyan ülkeler arasında yerini bulacaktır. Bunun için de başta ebeveynlere, öğretmenlere ve kütüphanecilere önemli görevler düşmektedir. Yetişkinlerin okuyarak çocuklara model olmalarının yanı sıra çocuklara yaşlarına, ilgilerine ve gereksinimlerine uygun kitaplar ve diğer okuma materyallerinin alınması gerekmektedir. Çocukların bebeklikten itibaren kütüphanelere, kitapevlerine ve kitap fuarlarına götürülmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2013, ss.23-24).

Okumadan okuryazar olunmaz. Bu nedenle her toplumda okuma erken yaşlardan itibaren öğretilir, teşvik edilir, desteklenir ve savunulur. Okuma becerisi ve alışkanlığı kazanıldıktan sonra bireyler yaşamları boyunca eğitim basamağını daha başarılı bir şekilde tırmanacaklardır (Simisaye ve Quadri, 2010, s.1). Kütüphaneler çocukları aynı zamanda uzmanların okuma başarısı için gerekli gördükleri anlamlı dil fırsatlarıyla da buluşturmaktadır. Kütüphanelerin öykü saatleri gibi okul öncesi programlarına katılan çocuklar çeşitli okuma öncesi beceriler geliştirmektedir (Celano ve Neuman, 2001, s.3). Kütüphanelerin sunduğu programlar sayesinde çocuklar okumanın zevkine varmak ve kitaplarla çok zaman geçirmek için teşvik olurlar. Okul öncesi programları ya da yaz okuma programları gibi kütüphane programlarına çocuklarıyla birlikte katılan ebeveynler çocuklarının okuma başarılarını artırmak için daha çok yatırım yaparlar (Celano ve Neuman, 2001, s.40).

Çocukların okumaya başlamadan önce okumaya hazır olmaları gerekmektedir. Bunun için kitabın ve okumanın eğlenceli olduğunu düşünmeleri, kitabın nasıl bir şey olduğunu ve nasıl okunduğunu anlamaları, yeterli sayıda sözcükle tanışmış olmaları, harflerin farkında olmaları ve öykü anlatabiliyor olmaları önemlidir. Bu bağlamda, çocuk kütüphaneleri, çocukları okul öncesi dönemlerden başlayarak etkileşimli ve sıcak ortamlarda eğlenceli ve pratik deneyimlerle buluşturmaktadır. Öykü saatleri, kukla gösterileri, şiir ve şarkı etkinlikleri vb. çocukların

gelecekte okuryazarlık becerileri ve okuma alışkanlıkları açısından zengin fırsatlar sunmaktadır. Çocuk kütüphaneleri aynı zamanda ebeveynlere ve bakıcılara çocukların yaşına uygun olarak hangi kitapların seçilmesi gerektiğini öğreterek çocukların okuma alışkanlıklarına dolaylı yoldan da katkıda bulunmaktadır. Çocukların kütüphanede ilgi ve hayal güçlerini erken dönemlerde tetiklemek, onların kütüphaneleri ve okumayı eğlenceli bulmalarını sağlayacaktır. Çocuk kütüphanecileri çocukları erken yaşta kazanmanın, ileride okula başladıklarında öğrenme için gereksinim duyacakları sosyal ve iletişimsel becerileri kazanmaları bakımından da önemli olduğuna inanmaktadır. (MacLean, 2008, ss.2-3).

Çocuklarla kütüphanede gerçekleştirilen en önemli ve en yaygın etkinliklerden biri öykü okuma saatleridir. Öyküler kütüphaneci tarafından belirlenip belirli bir grup çocuğa okunur. Bazı kütüphanelerde bu tür etkinlikler gönüllü ebeveynler ya da gönüllü diğer bireyler (örn. okul öncesi eğitim bölümü öğrencileri, vb.) tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak öyküyü okuyan kişinin dikkat etmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Öyküyü okuyanın ön hazırlığını yapmış olması, çocukların yaşına uygun materyaller seçmiş olması, kendine güvenli olması, çocuklarla göz teması kurması, gülümsemesi, öykü anlatımı sırasında kuklalar ya da parmak kuklalar kullanması, şarkı söylemesi ya da müzik enstrümanı çalması ve rahat olması gerekmektedir (Morris, 2006, s.51)

Kütüphaneler yaz okuma programlarıyla çocuklarda okuma alışkanlığı kazandırılmasına katkı sağlar. Yaz mevsimi okuma becerilerinin düştüğü bir dönemdir. Bu dönemde çocukların zevkli okumalar yapmalarını sağlayan kütüphaneler pek çok çocuğu kazanmış olacaktır. Bu programlar normalde kütüphaneye gitmeyen çocukların da ilgisini çekecektir. Okumanın zevkini tadan bir çocuk hem daha çok okuma yapmak hem de kütüphanenin eğlenceli bir yer olduğunu düşündüğünden kütüphaneyi daha sık ziyaret etmek isteyecektir (Celano ve Neuman, 2001, ss.4-5). Yoksul bölgelerdeki çocuklar özellikle yazları okul dışında okuma becerilerini geliştirmek için gereksinim duydukları kaynaklara ulaşamamaktadır. Halk kütüphaneleri çocuklar arasındaki bu fırsat eşitsizliğini en aza indirmeye ya da kapatmaya yarar. Her çocuğun hiçbir ayırım gözetmeden yüksek nitelikli okuma materyallerine erişmesini ve zengin dil deneyimleri yaşamasını sağlar (Celano ve Neuman, 2001, s.10).

Yaz okuma programı farklı yaş gruplarından olan çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak için uygulanan bir etkinliktir. Çocuklara okuma sevgisi ne kadar erken yaşta kazandırılırsa çocuklar o kadar erken okuma alışkanlığı geliştirebilirler. Çocuklar sünger gibidirler ve bilgiyi hemen kapıp içselleştirebilirler (Simisaye ve Quadri, 2010, s.1).

Düşük sosyo ekonomik ailelerden gelen çocuklar gündüz bakım evi, kreş, dersane ve özel kurs gibi eğitimlerini destekleyecek kurumlara gönderilememektedir. Ayrıca çocuklara ebeveynleri tarafından yeterli sayıda kitap alınmamaktadır. Bu bağlamda çocuk kütüphaneleri çocuklara ücretsiz bir şekilde nitelikli ve pek çok sayıda kitap ve kitap dışı materyal sağlamaktadır. Böylece çocuklar hem okuma alışkanlığı edinirken hem de eğitimlerini destekleyecek çalışma ortamını çocuk kütüphanelerinde bulabilmektedirler (Yılmaz, 2008, s.172). Halk kütüphaneleri beşikten mezara kadar toplumun her üyesine ücretsiz ve eşit bilgi erişimi sağlayan tek kurumdur. Bu nedenle halk kütüphaneleri bir toplumun ekonomik dengeleyicileri olarak adlandırılabilir (Fiore, 2001, s.4).

Giderek dijitalleşen dünyada çocuk kütüphanelerinin de kendilerini bu duruma adapte etmesi çocuklara erişmek ya da onları kütüphaneye çekmek bakımından büyük önem taşımaktadır. Amerika ve İngiltere gibi gelişmiş çocuk kütüphanesi hizmetleri veren ülkelerin çocuk kütüphanelerinin web siteleri oldukça eğlenceli ve kapsamlı bilgiler ve tanıtımlar içermektedir. Düzenlenen etkinlikler, bu ilgi çekici sitelere göz atan kütüphaneciler için ilham kaynağı olacaktır ve bu etkinlikleri kendi kütüphanelerine uyarlamak için cesaretlendirecektir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Halk Kütüphaneleri Derneği [Public Library Association (PLA)] ve Çocuklara Kütüphane Hizmetleri Derneği [Association for Library Service to Children (ALSC)] Every Child Ready to Read @your library (Kütüphanenizde Okumaya Hazır Çocuklar) adlı bir programla beş yaşına kadar olan çocukların erken okuryazarlıklarını geliştirmek hedefiyle çocuklarla ilgilenen yetişkinler için bir eğitim paketi hazırlamıştır. Bu proje doğrudan yetişkinlerin eğitimi ile ilgili değildir. Projenin amacı, ebeveyn ve çocuk bakıcıları gibi yetişkinlere çocukların okuryazarlık eğitimlerine katkıda bulunmalarını sağlayacak bir eğitim vermektir. Böylece yetişkinlerin evde çocuklarla öykü okuma, kukla oynatma, şiir okuma, şarkı söyleme vb. okuma öncesi ve okumaya hazırlık etkinlikleri yaparak kütüphanelerin bu konudaki işlerini kolaylaştırması ve desteklemesi hedeflenmiştir (Executive Summary, 2010).

Çocuk kütüphanesi ziyareti bir çocuğun öğrenmeye ilgi duymasını sağlamanın en iyi yollarından biridir. Kütüphaneler çocukların hayal güçlerini harekete geçirmek, kitaplar ve okuryazarlık programlarıyla ilgilenmelerini sağlamak için tasarlanmıştır. Çocukları eğitime ve kitaplara karşı heyecan duymalarını sağlama konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada, dünya genelindeki farklı ülkelerde çocuk kütüphanesi hizmetlerinin iyi örneklerinden bazıları aşağıda sunulmaktadır:

Amerika'da 2012 yılında yapılan En İyi 10 Çocuk Kütüphanesi (10 Best Children Libraries, 2012) araştırması toplam 500 kütüphanenin çocuk programları, halkla ilişkiler, göze hitap eden alanlar,

geniş koleksiyonlar ve yeni teknolojinin kullanımı gibi ölçütlere göre incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Aşağıda bu kütüphanelerden ilk üçü sondan başa doğru sıralanmıştır.

Oklahoma eyaletinin Tulsa şehrinde yer alan Hardesty Bölge Kütüphanesi 3. sırada yer almaktadır. Kütüphane içerisinde 420 oturaklı gemi temalı Connor'un Koyu adlı bir tiyatro salonu bulunmaktadır. Burada gerçekleştirilen etkinliklerde performansçılar katılımcıların okuma zevkini keşfetmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Kütüphane programları arasında yer alan "Reading Roadshow" adı gezici kütüphane çocuk bakım merkezlerine gidip farklı yaş gruplarındaki çocuklarla öykü saatleri gerçekleştirmektedir.

Washington eyaletinin Vancouver şehrindeki Vancouver Halk Kütüphanesi 2. sıradadır. 2011'de açılan kütüphane 13 milyon dolara mal olmuştur 5 yaş ve üzeri çocuklar için tasarlanan parlak renkli oyun salonu çocukların öğrenmeye ilgi duymalarını, farklı şeyleri keşfetmelerini ve genel işleyiş ile ilgili sorular sormalarını sağlamaktadır. 6-11 yaş arası çocuklar için rahat oturaklar, oyun ve Legolar için masalar ve okuma köşeleri vardır. Kütüphane çalışanları farklı yaş grupları için altı haftalık öykü saatleri düzenlemektedir.

Son olarak, 1. sırada yer alan kütüphane Kuzey Carolina eyaletinin Charlotte şehrindeki ImaginOn: The Joe and Joan Martin Merkezi'dir. Bu merkez, Charlotte Çocuk Tiyatrosu ve Charlotte Mecklenburg Kütüphanesi ortaklığıyla kurulmuştur. Binaya girildiğinde Story Jar adlı etkileşimli bir üç öykü heykelinin sergilendiği görülmektedir. Girişte yer alan sahnede ise çocuklar tiyatro ile ilgili yeni bilgiler öğrenmektedir. Binanın ikinci katında 10 yaş ve üzeri çocuklar ve aileleri için mevcut bir film ve kayıt stüdyosu bulunmaktadır.

2011 yılında İngiltere'de bilgi okuryazarlığı ve kütüphane kullanımı ilişkisi ile ilgili 7-16 yaş arasındaki 100 çocuğa anket kullanılarak uygulanan bir çalışma, halk kütüphanesi kullanan çocukların okumaya karşı olumlu tutumlar sergilediğini; okuma başarılarının yüksek olduğunu, okumanın önemli olduğunu düşündüklerini ve evde de okuma yaptıklarını göstermiştir. Kütüphaneyi kullanmayan çocuklar yalnızca okulda zorunda oldukları için okuma yaptıklarını ve ilgilerini çeken herhangi bir kitap bulunmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca kütüphane kullanıcısı olan çocuklar okumanın aradıkları ve gereksinim duydukları bilgiyi bulmalarını kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir (Clark ve Hawkins, 2010, s.15).

İngiltere'nin Sheffield şehrinde bulunan Merkez Çocuk Kütüphanesi'nde (Central Children's Library) ve Londra şehrindeki Kingston Kütüphanesi'nde bebekler ve okul öncesi çocuklar için haftanın belirli günlerinde ve saatlerinde şiir ve öykü okuma, şarkı söyleme, el işi etkinlikleri düzenlenmektedir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren rahat bir ortamda kitapların dünyasıyla

tanışma fırsatı bulmaktadır (<https://www.sheffield.gov.uk/libraries/all-libraries/centralchildrens.html>; <http://www.kingston.gov.uk/info/200208/libraries/298/branch-kingston-library>).

İngiltere'nin Doncaster şehrinde pek çok şubesi bulunan Doncaster Kütüphanelerinin Merkez Çocuk Kütüphanesi'nde çocuklar için düzenlenen etkinliklerden biri en iyi peri masalı karakteri çizme yarışmasıdır. Kazanan ilk üçe kitap, sinema bileti gibi ödüller verilmiştir. Diğer bir etkinlik de çocuklardan kitaplar ile ilgili alınan görüşlerin web sitelerinde yayınlanmasıdır. Yaşlılarının kitaplar ile ilgili paylaştıkları görüşler çocukların kitap seçiminde oldukça etkili olmaktadır (<http://library.doncaster.gov.uk/web/arena/children-s-library>).

İsveç'te Solna Kütüphanesi çocuk bölümü anaokullarını ziyaret etmekte ve çocuklara öykü saati etkinlikleri ve haftada bir film gösterimi düzenlemektedir. Aynı zamanda Solna Kulturskola (kültür okulu) ekibi küçük bir ücret karşılığında, Solna Kütüphanesi'ndeki okul öncesi çocuk grubuna dans dersleri ve sekiz ila on bir yaş arasındaki çocuklara okul sonrası sanat, müzik ve tiyatro dersleri vermektedir. Solna Kütüphanesi'nin çocuk bölümünde ayrı bir öykü odası bulunmaktadır. Çocuklar bu odaya ayakkabılarını çıkararak girmektedirler. Oda kalın bir perde ile karanlık hale getirilmiştir ve öykü sırasında bir mum ile aydınlatılır. Böylece çocuklar öyküye kolayca odaklanmaktadır. Öyküyü okuyan kütüphaneci öyküsünü bitirirken bir çocuğun mum üfleyerek söndürmesini ister. Bu küçük ayrıntı bile çocukların öykü saatlerine katılma isteklerini artırıcı olabilir (Norquist, 2006, s.48).

İsveç halk kütüphanelerinden bazılarında düzenlenen bir diğer etkinlik ise The Read Me a Story, Dad (Baba Bana Öykü Oku)'dur. Babalar kütüphanede bir yazardan ve edebiyat eğitmeninden ile çocuklarının dilsel gelişimi hakkında eğitim almakta, hangi kitapların çocukları için uygun olduğunu öğrenmektedirler. Kütüphaneden ayrılırken de çocukları ve kendileri için birer kitap ödünç almaktadırlar (Norquist, 2006, s.48).

Toronto Halk kütüphanesinde çocuklara kitap okutmak için uygulanan The Reading Buddies (Okuma Arkadaşları) adlı bir program bulunmaktadır. İlk başta çocukların yaz mevsiminde yaz kampları, video oyunlar, spor etkinlikleri vb. gibi çocuklara daha eğlenceli görünen etkinlikler varken kütüphaneye gelmek istemeyecekleri konusundan endişe duyulmuştur. Bu nedenle çocuklarla okuma etkinliği yapma konusunda gönüllü olacak kişilerin on dört ve on sekiz yaş aralığındaki gençler arasından seçilmesine karar verilmiştir. Gençlerin okullarına dönem içinde etkinliği duyurmak için broşürler dağıtılmaktadır. Etkinliğe katılacak gençler seçilirken okuma düzeyleri, etkinliğe ilgileri ve İngilizce düzeyleri gön önünde bulundurulmaktadır. Seçilen gençlere öncelikle programın beklentileri anlatılmakta ve çocuklarla çalışmanın sabır ve

yaratıcılık gerektirdiği belirtilmektedir. Bu gönüllü gençler daha sonra genç-çocuk ilişkisi ve okumanın önemi üzerine iki günlük bir eğitimden geçmektedir. Çocuk grubu ise altı ve on iki yaş arasında okula devam eden ve okuma düzeyleri farklılık gösterebilen çocuklardan oluşmaktadır. Bu program her iki gruptan da beklenmedik düzeyde yoğun ilgi görmektedir. Etkinlikte bir çocuk ve bir genç eşleştirilmekte ve çocukların sayısı genç gönüllülerin sayısından fazlaysa, her bir genç gönüllüye iki çocuk verilmektedir. Birlikte kitabı okuduktan oyun oynama, resim çizme gibi farklı etkinlikler de yapmaktadırlar. Program yaz aylarında her hafta bir saat olacak şekilde toplamda altı hafta uygulanmaktadır. (Lai, 2006, s.21). Çocuklar kendi yaşlarına yakın genç bireylerle kendilerini özdeşleştirmeye daha eğilimli olduklarından bu program gençlerin çocuklara iyi birer model olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda okumayı kendi yaşlarına yakın bireylerle birlikte eğlenceli bir ortamda oyun gibi gerçekleştirebildiklerini görmek kitaba, okumaya ve kütüphaneye erken yaşlarda sempati duymalarını sağlayacaktır. Böyle etkinlikler kütüphanelerin sosyalleşme merkezleri olduğunun da bir göstergesidir.

2.4. TÜRKİYE’DE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ

Türkiye’de 1920-1938 yılları arasında yeni okulların açılmasına öncelik verilmiştir. Okullara kütüphane kurulması düşünülmüş fakat eğitimi destekleyecek başlı başına bir kurum olan okul kütüphaneleri kavramı ortaya çıkmamıştır. Bu dönemde çocuk kütüphaneleri de geri planda kalmıştır (Alpay, 1976, ss.72-73). Fakat ilk çocuk kütüphanesi 1925 yılında Akhisar’da Türk Ocakları tarafından kurulmuştur (Keseroğlu, 1989, s.109). Türk Ocakları Kurtuluş Savaşı sırasında kapanmış ve 1922 yılında halka kültürel bir kimlik kazandırmak, yayın çıkarmak, okuma yazma kurslarıyla yetişkin eğitimi sağlamak, halkın katılabileceği kültürel etkinlikleri artırmak amacıyla tekrar kurulmuştur. (Oğuz, 2010, ss.94-95). İstanbul’da ilk çocuk kütüphanesi 1937 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından açılmıştır. Ankara’da ise 1955 yılında Türkiye’nin ilk modern ve en büyük kütüphanesi kurulmuştur (Candemir, 2006, s.137).

Türkiye’de 1952 yılında A.B.D.’li Lawrence S. Thompson Türkiye’ye davet edilmiştir. Thompson halk, çocuk ve okul kütüphanelerini bir arada ele aldığı bir rapor sunmuştur (Oğuz, 2010, s.134). Böylece bu rapora dayanarak 1952’de ilk Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte halk kütüphanelerinin önemli bir işlevi olan ödünç verme sistemi yasal düzenlemelerle belirlenmiştir (Çocuk Kütüphaneleri..., 1952, ss.201-202). Çocuk kütüphanelerinin uygunsa okullarda açılması ve başına öğretmen kütüphaneci şeklinde adlandırılan öğretmenlerin getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu öğretmenlerin görevlerinin okulların açık ve kapalı olduğu günlere göre düzenlenmesi gerektiği de belirtilmiştir. Henüz okula

başlamamış çocukların da bu kütüphanelerden yararlanabileceği belirlenmiştir. Bu dönemde çocuk kütüphaneleri okulun bir parçası olarak görülmüştür (Çocuk Kütüphaneleri..., 1952, ss.203-204). Kütüphanecilik eğitiminin üniversiteler ve yüksek okullardan önce kurslarla başladığı Türkiye’de 1952 yılında Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından Çocuk Kütüphaneciliği kursu da düzenlenmiştir. 1958 yılında da diğer bir çocuk kütüphaneciliği kursu Ankara Atatürk Lisesi’nde bir aylık bir süre ile açılmıştır. Bu kurslara genellikle ülkenin çeşitli yerlerinden gelen öğretmen kütüphaneciler katılım göstermiştir (Ersoy, 1998, ss.272-273). Daha sonra 1982’de halk ve çocuk kütüphanelerinde verilecek hizmetlerin yasal düzenlemelerle tanımlanarak geliştirilme çabasıyla Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Fakat farklı yönetmeliklerde ele alınan birbiriyle ilgili konuların tek bir yönetmelikte bir araya getirilerek bütüncül bir belgenin ortaya çıkarılması amacıyla 2012 yılında Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmış, bunların yerine Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği yayımlanmıştır (Kütüphan-e Türkiye, 2014, ss.3-5).

1995-2000 yılları arasında 13 çocuk kütüphanesi kapatılmış ve bu kütüphanelere kaynak sağlanmamıştır. Genç nüfusu devamlı artan bir ülke olan Türkiye’de çocuk kütüphanelerinin niteliğinin ve niceliğinin artması beklenirken, bu kütüphaneler halk kütüphanelerine devredilmiş ve kaynak sayıları artırılmamıştır (Demircan, 2006, s.188).

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2012 yılı verilerine göre halk kütüphanelerinden yararlanan çocuk sayısı 10.062.032 kayıtlı üye çocuk sayısı ise 431.441’dir. 2012 yılında çocuklara ödünç verilen materyal sayısı da 3.465.408’dir (TÜİK, 2013b).

¹Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından 2012 yılında başlatılan “Çocuk ve Halk Kütüphanelerinin İyileştirilmesi Projesi” kapsamında 2015 yılında 21 kütüphanenin yeniden yapılandırılması çalışmaları tamamlanmış, 28 kütüphanenin yeniden yapılandırma çalışmaları devam etmektedir. 2015 yılında 10 yeni halk kütüphanesi hizmete açılmıştır. Bu doğrultuda; Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı 51’i çocuk ve 6 tanesi edebiyat müze kütüphanesi olmak üzere, toplam 1130 kütüphane ve 31 gezici kütüphane bulunmaktadır. Kütüphaneler 5 temel unsur (derme, bina, personel, kullanıcı, bütçe) göz önünde bulundurularak geliştirilmeye çalışılmıştır. kütüphanelerin fiziki durumlarının iyileştirilmesi, teknolojik altyapı ve donanımlarının modernleştirilmesi, dermelerinin nicelik ve nitelik bakımından zenginleştirilmesi hedeflenmiştir.

¹Veriler Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Kütüphane Hizmetleri Daire Başkanlığı Kütüphane Planlama Şube Müdürü Selma Demirçin ile 07.01.2016 tarihinde gerçekleştirilen görüşmeden elde edilmiştir.

2015 yılında 1.205.200 adet kitap ve kitap dışı materyal alımı gerçekleştirilmiş, 265 çeşit süreli yayına abone olunmuştur. Ayrıca yerinden alım için kütüphanelere 1.250.000 TL ödenek gönderilmiştir. Böylece, kullanıcı sayısı da her geçen yıla göre artış göstermektedir.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü de son yıllarda iç yapılanmasında değişiklikler gerçekleştirmiştir. Halk kütüphanelerinin binaları ile ilgili gerçekleştirilen değişiklik ve yeniden yapılandırma işlemlerinde mimarlar, iç mimarlar, inşaat mühendisleri ve kütüphanelerle işbirliği yapılmaktadır. Kütüphanelerin fiziksel koşulları yerinde tespit edilip raporlaştırılmaktadır. Tip projelerden özel projelere geçiş yapılmıştır. Okul binalarını andıran tek tip kütüphane binaları artık kabul edilmemektedir.

2014 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kütüphanelere gönderilmek üzere satın aldığı yayınlar içerisinde çocuk kitapları %30-35'lik bir bölümü kapsamıştır. 2015 yılında 1130 kütüphanede toplam 3206 personel ile hizmet verilmektedir. Kütüphanecisi olmayan kütüphane sayısı 909'dur. 2015 yılında Edebiyat Eserleri Destek Projesi kapsamında çocuk ve gençlik edebiyatı kapsamında destek alan proje sayısı 3, destek miktarı 36.000 TL'dir. 01 Ocak-10 Aralık 2015 tarihleri arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk, çocuk ve edebiyat müze kütüphanelerinde 2170 kültürel etkinlik gerçekleştirilmiş ve söz konusu etkinlikleri 365.313 kişi izlemiştir.

Bu bölümde, literatür incelemesi yapılmış, araştırmanın konusu ile ilgili daha önceki yıllarda gerçekleştirilmiş çalışmalara değinilmiştir. Çocuk, çocuk kütüphanesi, okuma, okuma alışkanlığı gibi temel kavramlar açıklanmış ve çocuklar kütüphaneleri-okuma alışkanlığı ilişkisinin kuramsal çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Bir sonraki bölümde, araştırma kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonucunda elde edilen veriler kuramsal kısımda elde edilen bilgiler ışığında yorumlanmaya çalışılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, Ankara’da bulunan çocuk kütüphanelerinin 10-14 yaş arası çocukların okuma alışkanlığını etkileme düzeyini belirlemek üzere çocukların görüşlerini almaya yönelik hazırlanan anket verileri değerlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan Ankara’daki toplam 17 halk kütüphanesini kullanan 197 çocuk kullanıcıya anket uygulanmıştır. Araştırmada ön-test yapmak amacıyla 10-14 yaş arası 20 çocuğa ulaşılmıştır. Ön-teste katılan çocukların anket verileri araştırma sonuçlarına dâhil edilmemiştir. Ön-testten elde edilen veriler yalnızca anket sorularının çocuklar tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını, varsa eksiklik ve yanlışlıkları belirlemek üzere kullanılmıştır. Çocukların yanıtlarına ve uzman görüşlerine dayanarak anket sorularında gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Tablo 2’de anketin uygulandığı 17 halk kütüphanesinin bina, personel, kullanıcı ve derme unsurlarına ilişkin olarak 01 Temmuz-31 Aralık 2015 tarihleri arasında elde edilen veriler sunulmaktadır.

Tablo 2. Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Halk Kütüphanelerinin Temel Unsurlarına İlişkin Güncel Bilgiler

İlçe	Kütüphane adı	Toplam kitap sayısı	Çocuk kitapları sayısı	Ödünç verilen materyal sayısı	Okuyucu sayısı	Üye sayısı	Personel sayısı	Kütüphaneci sayısı	Kütüphane genişliği (m ²)	Kat sayısı
Altındağ	Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüp.	7277	-	-	4179	-	3	2	303	2
Çankaya	Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi	803684	259141	48457	20764	5114	52	14	6604	3
Çankaya	Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	12171	11024	2225	17360	761	3	-	686	2
Çankaya	Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	26636	6256	1830	6200	609	15	1	1563	3
Çankaya	Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	8528	1661	1436	3267	373	6	2	90	1
Çankaya	Cebeci Halk Kütüphanesi	28861	7334	12453	23778	1387	19	5	1175	5
Gölbaşı	Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	26004	8162	13465	21266	4206	9	1	1200	4
Gölbaşı	Oyaca Halk Kütüphanesi	2300	480	441	325	75	1	-	230	1
Keçiören	Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	15518	-	9357	64973	1701	10	2	400	1
Keçiören	Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	19397	5441	6625	20057	288	6	-	182	1
Mamak	Kutludüğün Halk Kütüphanesi	4199	1663	259	290	134	4	-	225	1
Mamak	Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	19674	4695	7690	7106	1664	14	1	460	2
Pursaklar	Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	10720	-	2057	3385	369	8	-	150	1
Sincan	Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	18187	4000	5676	2466	1405	9	-	300	1
Sincan	Sincan Yenikent Halk Kütüphanesi	10035	6607	643	1695	115	3	-	119	1
Yenimahalle	Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	4598	1301	4463	4589	140	14	4	120	1
Yenimahalle	Şentepe Halk Kütüphanesi	3932	1615	1099	1672	167	2	-	100	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi, toplam kitap sayısı en yüksek olan kütüphane (n=803.684) bir derleme kütüphanesi olan Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi’dir. Toplam kitap sayısı açısından en yüksek ikinci kütüphane Cebeci Halk Kütüphanesi’dir (n=28.861). Toplam kitap sayısı en düşük olan kütüphane 2300 kitap ile Oyaca Halk Kütüphanesi’dir. Toplam kitap sayısı içinde çocuk kitapları oranı en yüksek olan kütüphane bağımsız çocuk kütüphanesi olan Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi’dir (%90,5; n=11024). Toplam kitap sayısı içinde çocuk kitapları oranı bakımından ikinci sırada Sincan Yenikent Halk Kütüphanesi (%65,8; n=6607) yer almaktadır. Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi ve Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi’nde hiç çocuk kitabı bulunmamaktadır. Ödünç verilen materyal sayısı en yüksek olan kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (n=48457), en düşük olan kütüphane ise Kutludüğün Halk Kütüphanesi’dir (n=259). Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde ise ödünç verme hizmeti bulunmamaktadır. Okuyucu sayısı en yüksek kütüphane Cebeci Halk Kütüphanesi (n=23778), en düşük kütüphane Kutludüğün Halk Kütüphanesi’dir (n=290). En fazla üyesi olan kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (n=5114), en az üyesi olan kütüphane Oyaca Halk Kütüphanesi’dir (n=75) Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi’ne ödünç verme hizmeti bulunmadığı için üye olunamamaktadır. Personel sayısı en yüksek olan kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (n=52), en az olan kütüphane Oyaca Halk Kütüphanesi’dir (n=1). Kütüphanelerin yaklaşık olarak yarısında kütüphanecilik eğitimi almış bir kütüphaneci görev yapmamaktadır. Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi dışında (n=14) uzman kütüphaneci çalıştıran kütüphanelerde de sayıları oldukça azdır. Bina olarak en büyük kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (6604 m²) iken en küçük kütüphane Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi’dir (90 m²). Kütüphanelerin çoğu tek katlıdır. Cebeci Halk Kütüphanesi 5 kattan, Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi ise 4 katlıdır. Her iki kütüphanede de çocuk bölümleri giriş katta bulunmaktadır. 3 katlı olan Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi’nde ise çocuk bölümü 2. katta yer almaktadır. Kütüphanelerden yalnızca Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi, Cebeci Halk Kütüphanesi, Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi ve Sincan İlçe Halk Kütüphanesi binaları kütüphane amaçlı inşa edilmiştir.

3.1. DEMOGRAFİK BULGULAR

Araştırmaya katılan çocuklar 10-14 yaş arasındadır. Bu yaş aralığındaki çocuklar 4+4+4 eğitim sisteminin ikinci dördünde eğitim gören çocuklardır. Çocukların sırasıyla %16,2’si (32) 10 yaşında, %22,3’ü (44) 11 yaşında, %12,2’si (24) 12 yaşında, %18,3’ü (36) 13 yaşında ve son olarak %31’i (61) 14 yaşındadır.

Toplam 197 katılımcı çocuktan %65'i (128) kız, %35'i (69) erkektir. Erkek çocukların sayısının az olması bilinçli bir seçim değildir. Araştırma kapsamındaki kütüphanelerin daha çok kız çocukları tarafından kullanıldığı gözlenmektedir.

Araştırmaya katılan çocuklara anne ve babalarının öğrenim durumu sorulmuştur. Annelerin %33,5'i ilkokul mezunu iken, babaların %30,5'i üniversite mezunudur. Annelerin toplamda %47,7'si (94), babaların ise %60,4'ü (119) lise ve üniversite mezunudur. Okuryazar olmayan annelerin oranı %3 (6), babaların oranı %1 (2)'dir.

Araştırmaya katılan çocuklara anne babalarının meslekleri açık uçlu soru şeklinde sorulmuştur. Çocukların yanıtlarına göre annelerinin büyük çoğunluğu (%72,1) ev hanımıdır. Annelerin yalnızca %7,6'sı (15) memur, %7,1'i (14) özel sektörde çalışan, %2,5'i (5) öğretmen, %2'si (4) işçi, %2'si (4) hemşiredir. Diğer meslek gruplarından olan annelerin sayısı oldukça azdır. Babaların çoğu (%27,9) serbest meslek ile uğraşmaktadır. %21,3'ü (42) memur, %12,2'si (24) işçi, %9,1'i (18) özel sektör çalışanı, %5,6'sı (11) emekli, %5,1'i (10) öğretmendir. Diğer meslek gruplarında çalışan babaların sayısı oldukça azdır. Çocukların özellikle annelerinin eğitim düzeyinin düşük olması, annelerin büyük çoğunluğunun ev hanımı olması, babaların da orta gelir düzeyine sahip olabilecekleri işlerde çalışmalarını çocukların orta düzey bir sosyo-ekonomik yaşama sahip olduklarını göstermektedir. Buradan yola çıkarak, çocukların evlerinde iyi bir koleksiyona sahip olmadığı, kitap satın alamadığı, okullarındaki kütüphanelerde de iyi bir koleksiyon bulunmadığı çıkarımlarında bulunulabilir. Bu bağlamda kütüphanelerin özellikle orta düzey sosyo-ekonomik çevrelerdeki önemi ortaya çıkmaktadır.

3.2. ÇOCUKLARIN KÜTÜPHANE KULLANMA ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde çocukların kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin elde edilen veriler sunulmuştur. Çocukların genel olarak kütüphaneye gitme sıklıkları ve kütüphaneye üye olma durumları farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerden elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Bu bölümde yapılan değerlendirmeler, araştırmanın hipotezi için önemli sonuçlar ortaya koyacak karşılaştırmalarla sınırlandırılmıştır.

Çocukların çocuk kütüphanesine ilk kez ne zaman gittikleri belirlenmeye çalışılmış ve veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukların² Çocuk Kütüphanesine İlk Gittikleri Zaman

<i>Çocuk kütüphanesine ilk kez ne zaman gittikleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Anaokulundayken	24	12,2
İlkokuldayken	105	53,3
Ortaokula başladıktan sonra	43	21,8
Hatırlamıyorum.	25	12,7
Toplam	197	100,0

Tablo 3'e göre, çocukların büyük çoğunluğu (%53,3) çocuk kütüphanesine ilk kez ilkokuldayken gittiğini belirtmiştir. Anaokulundayken gidenlerin oranı %12,2'dir. Çocukların kütüphaneyle mümkün olduğunca erken tanışması okuma alışkanlığı ve kültürü kazanmaları açısından oldukça önemlidir.

Bu konuda çocukların okul öncesi dönemde kütüphaneyle tanışmalarını sağlayacak aile üyelerine ya da bakıcılarına büyük görevler düşmektedir. Araştırma verileri, ailelerin çocukların erken yaşlarda okuma kültürü kazanmaları konusunda yeterince etkili olmadıklarını göstermektedir. Çocuklar kütüphane ile çoğunlukla ilkokul döneminde tanışmaktadırlar. Tablo verileri aynı zamanda çocukların kütüphane ile okul amaçlı tanıştıklarını da göstermektedir. Çocuk kütüphanesine ilk kez ortaokula başladıktan sonra gidenlerin oranı (%21,8) da azımsanmayacak düzeydedir. Ortaokul kütüphaneye ilk kez gitmek için oldukça geç bir zaman dilimidir.

Çocuklara, çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları sorulmuştur. Bu konuda elde edilen veriler Tablo 4'te yer almaktadır. Kütüphaneye gitme alışkanlığı, okuma alışkanlığı ile yakından ilgili olduğu için kütüphaneye gitme sıklığı ile ilgili sunulan tablolar araştırma hipotezi ile ilgili önemli veriler sağlamaktadır.

² Araştırma kapsamında anket uygulanan çocuklar

Tablo 4. Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları

<i>Çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hiç gitmem	-	-
2 ayda 1 kez ya da daha az	39	19,8
Ayda 1 kez	40	20,3
1 Ayda 2 kez ya da daha fazla	118	59,9
Toplam	197	100,0

Tablo 4’te kütüphaneye gitme sıklıkları en azdan en çoğa doğru sıralanmıştır. Çocukların kütüphaneye gitme sıklıkları en çoğa doğru düzenli bir şekilde artmıştır. Çocukların %59,9’u (118) yani büyük çoğunluğu “1 ayda 2 kez ya da daha fazla” kez kütüphaneye gitmektedir. “Ayda 1 kez” kütüphaneye giden çocukların oranı %20,3’tür (40) “2 ayda 1 kez ya da daha az” gidenlerin oranı ise %19,8’dir (39). Orta düzeyde ve düşük düzeyde kütüphane kullanma alışkanlığı olan çocukların oranı yüksek düzeyde kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olan çocukların oranından daha azdır. Çocukların kütüphaneyi sık kullandıkları görülmektedir.

Çocukların anketin uygulandığı kütüphanelere göre çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları

<i>Kütüphane adı</i>	<i>Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?</i>									
	Hiç gitmem		2 ayda 1 kez ya da daha az		Ayda 1 kez		1 Ayda 2 kez ya da daha fazla		<i>Toplam</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	-	-	4	30,8	3	23,1	6	46,2	13	100
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	-	-	12	36,3	14	42,4	7	21,2	33	100
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	-	-	3	100	3	100
Cebeci Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	8	32,0	17	68,0	25	100
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	-	-	17	100	17	100
Oyaca Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	3	75,0	1	25,0	4	100
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	-	-	-	-	-	-	1	100	1	100
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	4	17,3	19	82,6	23	100
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	-	-	3	23,1	4	30,8	6	46,2	13	100
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	1	20,0	4	80,0	5	100
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	-	-	4	100	4	100
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	1	16,7	5	83,3	6	100
Sincan Yenikent Kütüphanesi	-	-	1	14,3	-	-	6	85,7	7	100
Şentepe Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	1	16,7	5	83,3	6	100
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	-	-	4	25,0	5	31,3	7	43,8	16	100
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	-	-	6	100	6	100
Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi	-	-	4	26,7	4	26,7	7	46,7	15	100
<i>Toplam</i>	-	-	39	19,8	40	20,3	118	59,9	197	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi araştırma dâhilindeki kütüphanelerin hiç birinde kütüphaneye “hiç gitmeyen” çocuk bulunmamaktadır. Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi, Kutludüğün Halk Kütüphanesi, Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi ile Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde araştırmaya katılan çocukların tamamı (%100) sık kütüphane kullanma alışkanlığına sahiptir. Sincan Yenikent Kütüphanesi (%85,7), Şentepe Halk Kütüphanesi (%83,3), Sincan İlçe Halk Kütüphanesi (%83,3), Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi (%82,6), Mamak İlçe Halk Kütüphanesi’nde (%80,0) araştırmaya katılan çocukların büyük çoğunluğu kütüphaneye “1 ayda 2 kez ya da daha fazla” gitmektedir. Bağımsız çocuk kütüphanesi binasına sahip olması nedeniyle en çok çocuk kullanıcıya sahip olan Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi’nde kütüphaneye gitme sıklığı düşük (%36,3) ve orta düzeyde (%42,4) olan çocukların oranı sık kütüphaneye gitme sıklığına sahip olanlardan (%21,2) daha yüksektir.

Çocukların bir çocuk kütüphanesine üye olup olmadıkları ile ilgili sorulan soruya verdikleri yanıtların verileri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmadıkları

<i>Yanıtlar</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	144	73,1
Hayır	53	26,9
Toplam	197	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan çocukların tamamına kütüphane ortamında erişilmiş olmasına rağmen çocukların tümü kütüphaneye üye değildir. Fakat çocukların kütüphaneye üye olma durumları yüksektir. Çocukların büyük çoğunluğu olan %73,1’i (144) bir çocuk kütüphanesine üye olduğunu, %26,9’u (53) ise üye olmadığını belirtmiştir.

Bir kütüphaneye üye olup olmama durumları katılımcıların cinsiyetleri açısından değerlendirildiğinde, kızların %78,1’inin, erkeklerin ise %63,8’inin bir kütüphaneye üye oldukları görülmektedir.

Üyelik durumu çocukların yaşları açısından da değerlendirilmiştir. Kütüphaneye en çok üye olan çocuklar 10 yaş grubudur ve oranları %93,8’dir. Kütüphaneye üye olma durumu en düşük olanlar ise 14 yaşındakilerdir (%55,7). Çocukların kütüphaneye üye olma durumları yaş ilerledikçe düşmektedir. Bu durumun nedeni, kütüphanelerin dermelerinin gençlik yayınları bakımından yeterli olmaması biçiminde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında çocuklara anketlerin uygulandığı 17 halk kütüphanesine göre çocukların kütüphaneye üye olup olmama durumlarına ilişkin veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Kütüphaneye Göre Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmama Durumları

<i>Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?</i>						
<i>Kütüphane adı</i>	Evet		Hayır		<i>Toplam</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	8	61,5	5	38,5	13	100
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	18	54,5	15	45,5	33	100
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	2	66,7	1	33,3	3	100
Cebeci Halk Kütüphanesi	18	72,0	7	28,0	25	100
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	15	88,2	2	11,8	17	100
Oyaca Halk Kütüphanesi	1	25,0	3	75,0	4	100
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	1	100	-	-	1	100
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	17	73,9	6	26,1	23	100
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	10	76,9	3	23,1	13	100
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	4	80,0	1	20,0	5	100
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	1	25,0	3	75,0	4	100
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	6	100,0	-	-	6	100
Sincan Yenikent Kütüphanesi	6	85,7	1	14,3	7	100
Şentepe Halk Kütüphanesi	5	83,3	1	16,7	6	100
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	11	68,8	5	31,3	16	100
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	6	100,0	-	-	6	100
Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi	15	100,0	-	-	15	100
Toplam	144	73,1	53	26,9	197	100

Tablo 7'ye göre Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi ve Sincan İlçe Halk Kütüphanesi'nde araştırmaya katılan çocukların tamamı (%100) bir kütüphaneye üyedir. Oyaca Halk Kütüphanesi ve Kutludüğün Halk Kütüphanesi'nde bir kütüphaneye üye olmayan çocukların oranı (%75), üye olanların oranından

(%25) daha yüksektir. Diğer kütüphanelerin tamamında bir kütüphaneye ye olanların oranı ye olmayanların oranından daha yüksektir.

Çocukların bir çocuk kütüphanesine ye olup olmamaları ile kütüphaneye gitme sıklıkları arasındaki ilişki incelenmiş ve verileri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmamaları ile Kütüphaneye Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki

		<i>Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?</i>											
		Hiç gitmem.		2 ayda 1 kez ya da daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ve daha fazla		1 Ayda 2 kez ya da daha fazla		Toplam	
<i>Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?</i>		<i>Sayı</i>		<i>%</i>		<i>Sayı</i>		<i>%</i>		<i>Sayı</i>		<i>%</i>	
Evet		-	-	11	7,6	27	18,8	106	73,6	144	100		
Hayır		-	-	28	52,8	13	24,5	12	22,6	53	100		
Toplam		-	-	39	19,8	40	20,3	118	59,9	197	100		

Pearson $X^2=57,405$; sd=2; p=,000

Tablo 8’de görüldüğü gibi, kütüphaneye üye olma durumu ile kütüphaneye gitme sıklığı arasında %95 güven düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2=57,405$; $p<0,05$). Bir çocuk kütüphanesine üye olan çocukların çoğu (%73,6) çocuk kütüphanesine 1 ayda 2 kez ya da daha fazla gitmektedir. Herhangi bir çocuk kütüphanesine üye olmayan çocukların yarıdan biraz fazlası (%52,8) kütüphaneye gitme sıklığı en düşük (2 ayda 1 kez ya da daha az) olanlardır. Bu durum, çocukların kütüphaneye üye olmalarının kütüphaneden daha çok yararlanmalarını üzerinde olumlu bir role sahip olduğu biçiminde yorumlanabilir. Bir çocuk kütüphanesine üye olmak ile kütüphaneye gitme sıklığı arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 9’da çocukların çocuk kütüphanesinden yararlanma amaçları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Tablo 9. Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Yararlanma Amaçları

<i>Yararlanma amaçları</i>	<i>Sayı</i>	<i>%³</i>
Ödünç kitap, dergi, vb. almak için	144	73,1
Kitap, dergi, vb. okumak için	98	49,7
Ders çalışmak için	81	41,1
Ödev yapmak için	72	36,5
Boş zaman geçirmek için	52	26,4
Arkadaşlarıyla birlikte olmak için	21	10,7
İnternet/bilgisayar kullanmak için	20	10,2
Diğer	8	4,1

Tablo 9’da görüldüğü gibi, çocukların büyük çoğunluğunun (%73,1) kütüphaneden yararlanma amacı “ödünç kitap vb. almaktır”. “Kitap vb. okumak için” kütüphaneden yararlananların oranı (%49,7) da oldukça yüksektir. Kütüphaneyi ders çalışmak için (%41,1) ve ödev yapmak için (%36,5) kullananların oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Çocuklar “diğer” seçeneğinde kütüphaneden yararlanma amaçlarının “aile üyelerinin ya da yakınlarının kütüphanede çalışmasını” neden olarak göstermiştir. Çocuklardan biri de “araştırma yapmak için” kütüphaneye gittiğini belirtmiştir. Çocuklara çocuk kütüphanesinden kitap ödünç alırken zorlanıp

³ Bu soru ve benzer sorularda birden fazla seçenek işaretlendiğinden % toplamı 100’den fazla çıkmaktadır. Bu nedenle tablolarda verilmemiştir.

zorlanmadıkları sorulduğunda çocukların %74,6'sı (147) kitap ödünç alırken zorlanmadıklarını belirtmiştir. Zorlandıklarını belirten çocukların oranı %3'tür. Kısmen zorlandıklarını belirten çocukların oranı da %22,3'tür. Verilere bakıldığında çocukların kütüphaneden kitap ödünç alırken genel olarak bir sorun yaşamadıkları çıkarımı yapılabilir.

Ölçekte "Kütüphaneden ödünç kitap alma olanağının olması okuma alışkanlığımı artırıyor." önermesine katılanların oranı %83,8 (165), kısmen katılanların oranı %10,7 (21) ve katılmayanların oranı %5,6'dır (11). Bu veriler de çocukların kitap ödünç almada çok fazla zorlanmadıklarını ortaya koymaktadır.

Çocukların çocuk kütüphanesini arkadaşlarına tavsiye edip etmemeleri ile bir çocuk kütüphanesine üye olup olmamaları karşılaştırılmıştır. Kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye edenlerin yüzde kaçının kütüphaneye üye olduğu ya da üye olanlardan yüzde kaçının kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili veriler aşağıda (Tablo 10) bulunmaktadır.

Tablo 10. Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmama Durumlarına Göre Çocuk Kütüphanesini Arkadaşlarına Tavsiye Edip Etmemeleri

<i>Çocuk kütüphanesini arkadaşlarınıza tavsiye ediyor musunuz?</i>						
	Evet		Hayır		Toplam	
<i>Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	140	97,2	4	2,8	144	100
Hayır	46	86,8	7	13,2	53	100
Toplam	186	94,4	11	5,6	197	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi hem bir çocuk kütüphanesine üye olan hem de çocuk kütüphanesini arkadaşlarına öneren çocukların oranı %97,2'dir (140). Bu durumda çocukların büyük bölümünün kütüphaneden üye olacak ve kütüphaneyi arkadaşlarına önerecek kadar memnun olduğu çıkarımında bulunulabilir. Çocuk kütüphanesine üye olmamasına rağmen kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye eden çocukların oranı sadece %2,8'dir (4). Kütüphaneye hem üye olmayan hem de kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye etmeyen çocukların oranı sadece %5,6'dır (7).

3.3. ÇOCUKLARIN KÜTÜPHANE UNSURLARINA VE HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde, çocukların kütüphane binasına, personeline, dermesine, hizmetlerine ve etkinliklerine ilişkin özellikler ile ilgili belirttikleri görüşler değerlendirilmiş, elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Kütüphane binası ile ilgili olumlu görüş bildiren çocukların dolaylı olarak kütüphane kullanma sıklığı ve özellikle okuma sıklığı düzeylerinin daha yüksek olacağı varsayılmaktadır. Kütüphanecilerin olumlu davranışları ya da başka bir deyişle çocukların personel hakkındaki olumlu görüşleri çocukların okuma ve kütüphane kullanma isteğini artıracığı için önemli veriler sunmaktadır. Kütüphane dermesi bir kütüphanenin en önemli unsurlarından biridir. Derme, doğrudan okuma ile ilgili olduğu için araştırmanın konusu ile de yakından ilgilidir. Dermenin zengin ve güncel olması, kütüphaneden daha çok kullanıcının yararlanmasını sağlar. Dermenin kullanıcı gereksinimlerine ve beklentilerine göre düzenlenmesi de daha çok kullanıcının ilgisini çekmeye yarar. Kütüphane hizmetleri, kullanıcıların kütüphaneye gitme ve okuma eylemlerini dolaylı olarak etkiler. Kütüphane hizmetlerinden memnun olan kullanıcılar kütüphaneden daha çok yararlanmak isteyeceklerdir. Kütüphanede düzenlenen etkinliklere katılan, bu etkinliklerden hoşlanan ve onları yeterli bulan çocukların okuma sıklığı düzeylerinin daha yüksek olacağı varsayılmaktadır.

Çocukların çocuk kütüphanesinin fiziksel koşulları ile ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Çocukların Çocuk Kütüphanesi Binası ile İlgili Düşünceleri

<i>Kütüphanenin özellikleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Okumaya teşvik edici	121	61,4
Rahatlatıcı	102	51,8
Eğlendirici	91	46,2
Ferah	78	39,6
Çekici	70	35,5
Sıkıcı	5	2,5
İtici	5	2,5
Diğer	12	6,1

Tablo 11’e göre çocukların kütüphanenin fiziksel koşullarıyla ilgili düşünceleri olumludur. Çocukların büyük bir çoğunluğu kütüphaneyi okumaya teşvik edici, rahatlatıcı, eğlendirici, ferah ve çekici şeklinde betimlemiştir. Kütüphaneyi sıkıcı ve itici bulanların oranı %2,5’tir (5). Diğer

seçeneğini işaretleyen çocukların olumlu betimlemeleri şöyledir: huzurlu, dinlendirici, sessiz, mükemmel ve harika. Olumsuz düşüncelere sahip olanlar ise kütüphaneyi “bazen sıkıcı ve bunaltıcı oluyor” biçiminde nitelendirmiştir.

Ölçekte de çocukların genel olarak kütüphane binasından ve iç mekânından memnun oldukları görülmektedir. “Kütüphanede başkalarının kitap okuduğunu görmek benim okuma isteğimi artırıyor.” önermesine katılan çocukların oranı %60,4 (119), kısmen katılanların oranı %23,9 (47) ve katılmayanların oranı %15,7’dir (31). Bu verilerden yola çıkarak kütüphane iç mekânının daha çekici ve rahat hale getirilmesi, okuyucu sayısının artacağı anlamına gelmektedir. Bu noktada okuyanları gören diğer kütüphane kullanıcıları veya çocuklar okuma konusunda daha heveslendirilmiş olacaklardır. “Kütüphane binası ve iç mekânlar okuma isteğimi olumlu yönde etkiliyor.” önermesinde çocukların %61,4’ü (121) bu duruma katıldığını, %27,4’ü (54) kısmen katıldığını ve %11,2’si (22) katılmadığını belirtmiştir. Bu veri bir önceki önermeyi ve yukarıdaki tabloyu desteklemektedir.

Çocukların çocuk kütüphanesi dermesi ile ilgili sorulan soruya verdikleri yanıtlardan elde edilen veriler Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Çocukların Çocuk Kütüphanesindeki Kitaplar (Derme) ile İlgili Düşünceleri

<i>Çocukların kitaplar ile ilgili düşünceleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
İlgi çekici	164	83,2
Güncel	54	27,4
Sıkıcı	11	5,6
Okumaya değer kitap yok.	7	3,6
Diğer	28	14,2

Tablo 12’ye göre çocukların büyük çoğunluğunun kütüphanedeki kitaplar ile ilgili düşüncesi olumludur. Çocukların %83,2’si (164) kütüphanedeki kitapları “ilgi çekici” ve %27,4’ü (54) kitapları “güncel” bulmaktadır. Kitaplar hakkında olumsuz düşünceye sahip olan çocuklardan %5,6’sı (11) kitapları “sıkıcı”, %3,6’sı (7) de okumaya değer bulmaktadır. “Diğer” seçeneğini tercih eden çocukların büyük çoğunluğu kitaplar ile ilgili olumlu düşüncelere sahiptir. Büyük çoğunluğu, kitapları zevkli, maceralı, güzel, bilgilendirici, eğitici, okumaya değer, heyecanlı olarak değerlendirmektedir.

Ölçekte “Kütüphanede çok ve çeşitli kitaplar olması okuma isteğimi artırıyor.” önermesinde duruma katılan çocukların oranı %83,2 (164), kısmen katılanların oranı %11,2 (22) ve katılmayanların oranı %5,6’dır (11). Çocuklar kütüphanedeki kitaplar ile ilgili çoğunlukla olumlu

düşüncelere sahiptir. Bu durumu diğer önerme de desteklemektedir. “Benim için kitap okuma ve kütüphane kullanma birbirleri ile çok yakından ilişkilidir.” ifadesine katılan çocukların oranı %72,1 (142) , kısmen katılanların oranı %22,3 (44) ve katılmayanların oranı %5,6’dır (11).

Çocuklara kütüphanede aradıkları kitapları bulup bulamadıkları, buluyorlarsa ne kadarını bulabildikleri sorulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13. Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Aradıkları Kitapları Bulabilme Durumları

<i>Kitapları bulabilme durumları</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hepsini bulabiliyorum.	26	13,2
Çoğunu bulabiliyorum.	99	50,3
Birazını bulabiliyorum.	69	35,0
Hiçbirini bulamıyorum.	3	1,5
Toplam	197	100,0

Tablo 13’e göre, kütüphanede aradıkları kitapların “hepsini bulabildiğini” belirten çocukların oranı %13,2, “çoğunu bulabildiğini” belirtenlerin oranı %50,3’tür. Toplamda çocukların 63,5’i kütüphanede aradıkları kitapların hemen hepsini bulabilmektedir. Aradıkları kitapların “hiçbirini bulamadığını” belirten çocukların oranı yalnızca %1,5’tur. Bu oranlar, kütüphane dermesinin çocukların beklenti ve gereksinimlerini karşıladığını göstermektedir.

Çocukların örnekleme dâhil edilen kütüphanelere göre aradıkları kitapları bulabilme durumları tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Aradıkları Kitapları Bulabilme Durumları

<i>Kütüphane adı</i>	<i>Çocuk kütüphanesinde aradığınız kitapları bulabiliyor musunuz?</i>									
	Hepsini bulabiliyor um.		Çoğunu bulabiliyorum.		Birazını bulabiliyorum.		Hiçbirini bulamıyorum.		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	4	30,8	7	53,8	2	15,4	-	-	13	100
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	4	12,1	16	48,5	11	33,3	2	6,1	33	100
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	-	-	2	66,7	1	33,3	-	-	3	100
Cebeci Halk Kütüphanesi	3	12,0	16	64,0	6	24,0	-	-	25	100
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	3	17,6	6	35,3	8	47,1	-	-	17	100
Oyaca Halk Kütüphanesi	-	-	1	25,0	3	75,0	-	-	4	100
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	-	-	-	-	1	100	-	-	1	100
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	2	8,7	8	34,8	13	56,5	-	-	23	100
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	3	23,1	7	53,8	3	23,1	-	-	13	100
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	1	20,0	2	40,0	2	40,0	-	-	5	100
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	1	25,0	3	75,0	-	-	-	-	4	100
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	2	33,3	1	16,7	3	50,0	-	-	6	100
Sincan Yenikent Kütüphanesi	1	14,3	3	42,9	3	42,9	-	-	7	100
Şentepe Halk Kütüphanesi	-	-	6	100	-	-	-	-	6	100
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	2	12,5	7	43,8	6	37,5	1	6,3	16	100
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	-	-	5	83,3	1	16,7	-	-	6	100
Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi	-	-	9	60,0	6	40,0	-	-	15	100
Toplam	26	13,2	99	50,3	69	35,0	3	1,5	197	100

Tablo 14 incelendiğinde, yalnızca Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi'nden araştırmaya katılan çocukların %6,1'i ve Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi'nden katılan çocukların %6,3'ü aradıkları kitapların "hiçbirini bulamadıklarını" belirtmişlerdir. Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi, Oyaca Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Şentepe Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi ve Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nde aradıkları kitapların "hepsini bulabildiğini" belirten çocuk yoktur. Tablonun geneline bakıldığında kütüphanelerin büyük çoğunluğunda çocuklar aradıkları kitapların "çoğunu bulabildiklerini" ifade etmişlerdir.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 15), çocukların kütüphane dermesi hakkındaki düşüncelerinin kütüphaneye gitme sıklıkları üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocukların derme ile ilgili olumlu görüşlere sahip olmaları, kütüphaneye daha sık gitmelerini ve daha fazla kitap okumalarını sağlayacağı için önemlidir.

Tablo 15. Çocukların Çocuk Kütüphanesindeki Kitaplar ile İlgili Görüşlerine Göre Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları

		<i>Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?</i>									
<i>Kütüphanedeki kitapları nasıl buluyorsunuz?</i>		Hiç gitmem.		2 ayda 1 kez ya da daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ya da daha fazla		Toplam	
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Sıkıcı	Evet	-	-	8	72,8	2	18,2	1	9,1	11	100
	Hayır	-	-	31	16,6	38	20,4	117	62,9	186	100
Güncel	Evet	-	-	6	11,1	19	35,2	29	53,7	54	100
	Hayır	-	-	33	23,1	21	14,7	89	62,2	143	100
İlgi çekici	Evet	-	-	22	13,4	32	19,5	110	67,1	164	100
	Hayır	-	-	17	51,6	8	24,2	8	24,2	33	100
Okumaya değer kitap yok	Evet	-	-	4	57,2	1	14,3	2	28,6	7	100
	Hayır	-	-	35	18,5	39	20,5	116	61,1	190	100
Diğer	Evet	-	-	6	21,4	4	14,3	18	64,3	28	100
	Hayır	-	-	33	19,6	36	21,3	100	59,2	169	100

Tablo 15’te görüldüğü gibi, genel anlamda çocukların kütüphaneye gitme sıklıkları ve derme ile ilgili görüşleri arasında olumlu ve doğru orantılı bir ilişki söz edilebilir. Kütüphaneye en çok giden (1 ayda 2 kez ya da daha fazla) çocukların büyük çoğunluğu derme ile ilgili olumlu görüşler bildirmiştir. Bu çocuklar kitapları ilgi çekici, okumaya değer ve eğlendirici bulmakta fakat yeterince güncel bulmamaktadır. “1 ayda 2 kez ya da daha fazla” kütüphaneye giden çocukların %62,9’u (117) kitapların sıkıcı olmadığını düşünmektedir. “Ayda 1 kez” kütüphaneye giden çocukların da %20,4’ü (38) kitapları “sıkıcı” bulmadığını belirtmiştir. Kitapları “güncel” bulan çocukların yarıdan fazlası (%53,7) kütüphaneye gitme düzeyi en sık olan çocuklardır. Fakat kütüphaneye en çok giden ve kitapların “güncel” olmadığını düşünen çocukların oranı (%62,2) “güncel” olduğunu düşünen çocukların oranından (%53,7) daha fazladır. Çocukların çoğu (%67,1) hem kütüphaneden sık yararlanmakta hem de kitapları “ilgi çekici” bulmaktadır. Çocukların %19,5’i (32) kütüphaneye orta düzey sıklıkta gitmekte ve kitapların “ilgi çekici” olduğunu düşünmektedir. Kitapları “ilgi çekici” bulmayan çocukların yarıdan fazlası (%51,6) ise kütüphaneye “2 ayda 1 kez ya da daha az” gitmektedir. Kütüphanedeki kitapların okumaya değer olmadığı düşüncesine katılmayan çocukların %61,1’i (116) kütüphaneyi sık kullanmakta, %20,5’i (39) de orta düzey sıklıkta kullanmaktadır. Kütüphaneye az sıklıkla gitmesine rağmen kitapları okumaya değer bulan çocukların oranı (%18,5) da oldukça yüksektir.

Çocuklara, çocuk kütüphanesi personelinin kendilerine nasıl davrandıkları sorulmuştur. İlgili soruya verdikleri yanıtlara ilişkin veriler aşağıda (Tablo 16) sunulmuştur.

Tablo 16. Çocukların Çocuk Kütüphanesi Personelinin Kendilerine Davranışları ile İlgili Düşünceleri

<i>Personelin kendilerine karşı davranışları ile ilgili düşünceleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Olumlu	180	91,4
Olumsuz	3	1,5
Bazen olumlu, bazen olumsuz	14	7,1

Tablo 16’ya göre çocukların %91,4’ü (180) çocuk kütüphanesi personelinin kendilerine olan davranışlarını “olumlu” olarak nitelendirmiştir. Personelden “olumsuz” davranış gördüklerini belirten çocukların oranı %1,5’tir (3). Kütüphanecilerin davranışını “bazen olumlu, bazen olumsuz” olarak niteleyen çocukların oranı azdır (%7,1) fakat dikkate alınması gerekir. Çocukların büyük bir kısmı kütüphane personelinden “olumlu” davranışlar gördüklerini belirtmiştir.

Anketin uygulandığı kütüphanelere göre çocuk kütüphanesi personelinin çocuklara karşı davranışları ile ilgili olarak elde edilen veriler Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17. Kütüphaneye Göre Çocuk Kütüphanesi Personelinin Çocuklara Karşı Davranışları

<i>Kütüphane adı</i>	<i>Çocuk kütüphanesi personeli size nasıl davranıyor?</i>							
	Olumlu		Olumsuz		Bazen olumlu, bazen olumsuz		<i>Toplam</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ankara Or- An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	13	100	-	-	-	-	13	100
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	27	81,8	1	3,0	5	15,2	33	100
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	3	100	-	-	-	-	3	100
Cebeci Halk Kütüphanesi	23	92,0	-	-	2	8,0	25	100
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	16	94,1	-	-	1	5,9	17	100
Oyaca Halk Kütüphanesi	3	75,0	-	-	1	25,0	4	100
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	1	100	-	-	-	-	1	100
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	21	91,3	-	-	2	8,7	23	100
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	13	100	-	-	-	-	13	100
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	5	100	-	-	-	-	5	100
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	4	100	-	-	-	-	4	100
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	-	-	6	100
Sincan Yenikent Kütüphanesi	5	71,4	-	-	2	28,6	7	100
Şentepe Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	-	-	6	100
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	16	100	-	-	-	-	16	100
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	-	-	6	100
Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi	12	80,0	2	13,3	1	6,7	15	100
Toplam	180	91,4	3	1,5	14	7,1	197	100

Tablo 17’ye göre kütüphane personelinin kendisine olumsuz davrandığını belirten hemen hemen hiç çocuk bulunmamaktadır. Personelin kendilerine olumsuz davrandığını ifade eden çocukların %3’ü araştırmaya Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi’nden, %13,3’ü ise Adnan Ötügen İl Halk

Kütüphanesi'nden katılmıştır. Kütüphanelerin büyük çoğunluğunda çocukların tamamı (%100) kütüphane personelinin kendilerine olumlu davranışlar sergilediği düşüncesindedir: Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi, Ankara Or- An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi, Sincan İlçe Halk Kütüphanesi, Kutludüğün Halk Kütüphanesi, Mamak İlçe Halk Kütüphanesi, Abdurrahman Öğultürk Halk Kütüphanesi, Şentepe Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi.

Çocuklara, kütüphanecilerin kendilerine yardımcı olup olmadıkları, oluyorsa nasıl yardımcı oldukları sorulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18. Çocukların Çocuk Kütüphanesi Personelinin Kendilerine Yardımcı Olma Biçimleri ile İlgili Düşünceleri

<i>Çocuk kütüphanesi personelinin yardımcı olma biçimleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Kitap seçiminde yardımcı oluyorlar.	140	71,1
Kütüphane kullanımına alıştıyorlar.	77	39,1
Kitap okumayı sevdireyorlar.	65	33,0
Okuduğum kitaplar hakkında benimle sohbet ediyorlar.	52	26,4
Ödevlerime ve derslerime yardımcı oluyorlar.	35	17,8
Yardımcı olmuyorlar.	20	10,2
Diğer	22	11,2

Tablo 18'de görüldüğü üzere çocukların büyük çoğunluğu kütüphane personelinin kendilerine çeşitli biçimlerde yardımcı olduğunu belirtmiştir. Çocukların %10,2'si (20) kütüphane personelinin kendilerine yardımcı olmadığını dile getirmiştir. Çocukların %71,1'i (140) kütüphanecilerin kendilerine “kitap seçiminde yardımcı olduklarını”, %39,1'i (77) “kütüphane kullanımına alıştırdıklarını”, %33'ü (65) “kitap okumayı sevdirdiklerini”, %26,4'ü (52) “okudukları kitaplar hakkında kendileri ile sohbet ettiklerini”, %17,8'i (35) “ödevlerine ve derslerine yardımcı olduklarını” ifade etmiştir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen çocukların hemen hemen hepsi olumlu görüşlere sahiptir. Kütüphanecilerin kütüphaneye üye olmalarını sağladıklarını, kalın kitapları okumalarında onları motive ettiklerini, bulamadıkları kitapları aradıklarını ve herhangi bir sıkıntıları olduğunda yardımcı olduklarını söylemişlerdir. Çocuklardan biri kütüphaneden yeni yararlanmaya başladığı için bu konuda bir fikre sahip değildir. Diğer bir çocuk ise kütüphanecilerin yalnızca kitap ödünç verme konusunda yardımcı olduklarını belirtmiştir.

Ölçekteki önermelerden “Kütüphaneden araştırma/ödev/ders ile ilgili sorularına yanıt bulabilmem okuma isteğimi artırıyor.” biçiminde olana katılan çocukların oranı %66 (130), kısmen katılanların oranı %23,4 (46) ve katılmayanların oranı %10,7’dir (21).

“Kütüphane personelinin kitap okumama yönelik yardımları ve katkıları okuma alışkanlığımı geliştiriyor.” ifadesine katılanların oranı %63,5 (125), kısmen katılanların oranı %22,8 (45) ve katılmayanların %13,7’dir (27). Bu veriler tablodaki verilerle uyumlu görünmektedir.

Çocukların bir çocuk kütüphanesine üye olup olmadıkları ile çocuk kütüphanesi personelinin kendilerine davranışları karşılaştırılmış ve elde edilen veriler Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Çocuk Kütüphanesi Personelinin Davranışlarına Göre Çocukların Bir Çocuk Kütüphanesine Üye Olup Olmamaları

<i>Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?</i>						
	Evet		Hayır		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
<i>Çocuk kütüphanesi personeli size nasıl davranıyor?</i>						
Olumlu	132	73,3	48	26,7	180	100
Bazen olumlu, bazen olumsuz	10	71,4	4	28,6	14	100
Olumsuz	2	66,7	1	33,3	3	100
Toplam	144	73,1	53	26,9	197	100

Tablo 19 incelendiğinde kütüphane personelinin kendilerine “olumlu” davrandığını ve kütüphaneye üye olduklarını belirten çocukların oranı %73,3’tür (132). Kütüphane personelinin kendilerine “olumlu” davranmasına rağmen kütüphaneye üye olmayan çocukların oranı %26,7’dir (48). Kütüphanecinin kendilerine “olumsuz” davrandığını ifade etmelerine rağmen kütüphaneye üye olan 2 çocuk bulunmaktadır. Çocuk kütüphanesi personelinin “bazen olumlu, bazen olumsuz” davranışlarından söz eden 10 çocuk kütüphaneye üye iken (%71,4) 4 tanesi üye değildir (%28,6). Çocuk kütüphanecisinin çocuklara tavrı ve çocukların kütüphaneye üye olma durumu birbirleri ile doğrudan ilgili olmayabilir fakat kütüphanecilerin çocuklara olumlu tavırlarda bulunmaları çocukların kütüphaneye daha sık gitmeleri, kütüphanenin farklı hizmetlerinden yararlanmak istemeleri ve kütüphaneye üye olup olmamaları durumunu olumlu yönde etkileyecektir. Tabloda da görüldüğü gibi kütüphaneye üye olan çocuklardan büyük çoğunluğu (%73,3) kütüphanecilerden olumlu davranışlar gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 20’de çocukların kütüphanede düzenlenen etkinliklere katılıp katılmadıkları ve hangi etkinliklere katıldıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 20. Çocukların Çocuk Kütüphanesinde Düzenlenen Etkinliklere Katılma Durumları

<i>Etkinlikler</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hiçbirine katılmadım.	129	65,5
Öykü okuma	37	18,8
Konferans	23	11,7
Yazar söyleşileri	22	11,2
Sergi	15	7,6
Resim/müzik vb. kursu	14	7,1
Film gösterimi	12	6,1
Diğer	10	5,1

Tablo 20’de görüldüğü gibi, çocukların büyük çoğunluğunun (%65,5) kütüphanede düzenlenen etkinliklere katılmadığını belirtmesinin nedenleri bu etkinliklerin gittikleri kütüphanelerde düzenlenmiyor olması ya da düzenlense bile çocukların bunlardan haberdar olmaması olabilir. Öykü okuma, konferans, yazar söyleşileri, sergi, resim/müzik vb. kursu, film gösterimi etkinliklerinden herhangi birine katıldığını belirten çocukların oranı %20’nin altındadır. Çocukların en çok katıldıkları etkinlik öykü okumadır (%18,8). “Diğer” seçeneğini seçen çocuklar satranç ve imza günü gibi etkinliklere katıldıklarını ifade etmiştir.

Çocukların çoğunun kütüphanede düzenlenen herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmesine rağmen çocukların %44,2’si (87) kütüphane etkinliklerini yeterli bulduklarını, %35,5’i (70) ise kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Çocukların %20,3’ü (40) ise kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulmamaktadır.

Benzer şekilde çocukların %77,2’si (152) kütüphanede düzenlenmesini istedikleri bir etkinlik olmadığını ifade ederken, %22,8’i (45) kütüphanede düzenlenmesini istedikleri etkinlikler olduğu görüşündedir. Çocukların düzenlenmesini istedikleri etkinlikler şöyledir: “resim yarışması”, “sudoku yarışması”, “ödüllü kitap okuma yarışması”, “tiyatro gösterileri”, “çocukların oyun parkına götürülmesi”, “müzik dinletileri”, “kariyer günleri”.

Çocukların kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulup bulmadıkları ile kütüphaneye gitme sıklıklarının karşılaştırıldığı veriler Tablo 21’de sunulmuştur. Çocukların kütüphanede

düzenlenen etkinlikleri yeterli bulmaları kütüphaneye daha sık gitmek istemelerini olumlu yönde etkileme açısından önem taşımaktadır.

Tablo 21. Çocukların Kütüphanede Düzenlenen Etkinlikleri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Kütüphaneye Gitme Sıklıkları

	<i>Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?</i>									
	Hiç gitmem.		2 ayda 1 kez ya da daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ya da daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	-	-	15	17,2	16	18,4	56	64,4	87	100
Hayır	-	-	6	15	7	17,5	27	67,5	40	100
Kısmen	-	-	18	25,7	17	24,3	35	50,0	70	100
Toplam	-	-	39	19,8	40	20,3	118	59,9	197	100

Tablo 21'e göre, çocuk kütüphanesinde düzenlenen öykü okuma, film gösterimi vb. etkinlikleri yeterli bulan çocukların %64,4'ü (56) kütüphaneye "1 ayda 2 kez ya da daha fazla" gitmektedir. Bu etkinlikleri kısmen yeterli bulan çocukların da yarısı (%50,0) kütüphaneye sık gitme düzeyine sahiptir. Diğer taraftan etkinlikleri yetersiz bulduğunu belirten çocukların %67,5'u (27) da kütüphaneye "1 ayda 2 kez ya da daha fazla" gitmektedir. Bu durum, çocukların etkinlikleri yeterli bulmaları ya da bulmamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı biçiminde yorumlanabilir. Bir başka deyişle, kütüphane etkinliklerinin kütüphane kullanımına çok fazla etkisi yoktur.

3.4. ÇOCUKLARIN OKUMA ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan çocukların genel olarak okuma davranışları ile ilgili elde edilen veriler sunulmuştur. Çocukların okuma sıklıkları, kütüphaneye ilişkin unsurlara (personel, derme vb.) göre değerlendirilmiştir. Çocukların okuma alışkanlığına ilişkin bulgular, bu araştırmanın asıl ortaya koymaya çalıştığı sonuçlar olduğu için büyük önem taşımaktadır.

Çocukların boş zamanlarında neler yaptığı ile ilgili sorulan soru ile elde edilen veriler Tablo 22'de sunulmuştur. Çocukların boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler arasında okuma ve kütüphane kullanmanın yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 22. Çocukların Boş Zamanlarında Yaptıkları Etkinlikler

<i>Etkinlikler</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Kitap, dergi, gazete okurum.	139	70,6
Müzik dinlerim.	120	60,9
Televizyon izlerim.	118	59,9
Bilgisayar ve internet kullanırım.	116	58,9
Arkadaşlarımla oynarım.	104	52,8
Kütüphaneye giderim.	99	50,3
Spor yaparım.	90	45,7
Sinema, tiyatro, sergi vb. giderim.	46	23,4
Diğer	18	9,1

Tablo 22'ye göre, çocukların çoğu (%70,6) boş zamanlarında kitap, dergi, gazete okuduklarını belirtmiştir. Çocukların okumadan sonra en çok yaptıkları etkinliklerin sırasıyla müzik dinlemek (%60,9), televizyon izlemek (%59,9) ve bilgisayar ve internet kullanmak (%58,9) olduğu

görülmektedir. Çocukların %50,3'ü (99) boş zamanlarında kütüphaneye gitmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyenler ödev yapmak, test çözmek, konu tekrar etmek, alışveriş merkezine gitmek, annelerine yardım etmek gibi etkinliklerde de bulduklarını ifade etmişlerdir.

Çocuklara okuma sıklıkları sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23. Çocukların Kitap Okuma Sıklıkları

<i>Okuma sıklıkları</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hiç okumam.	-	-
2 ayda 1 kitap ya da daha az	14	7,1
Ayda 1 kitap	51	25,9
1 ayda 2 kitap ve daha fazla	132	67,0
Toplam	197	100,0

Tablo 23'te okuma sıklıkları en azdan en çoğa doğru sıralanmıştır. Çocuklar arasında hiç kitap okumayan bulunmaması dikkat çekicidir. Çocukların büyük çoğunluğu (%67,0) yüksek düzeyde okuma sıklığı sergilemekte; "1 ayda 2 ya da daha fazla" kitap okumaktadır. Orta düzey okuma sıklığına sahip olanların oranı (%25,9) da en düşük okuma düzeyine sahip olanların oranından (2 ayda 1 kitap ya da daha az) yüksektir. Tablo verileri, çocukların çocuk kütüphanesini kullanması okuma sıklıkları üzerinde olumlu bir etki yaratıyor ya da çoğunluğun sık kitap okuması kütüphane kullanımını olumlu yönde etkiliyor biçiminde yorumlanabilir.

Çocukların cinsiyetlerine göre okuma sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla okuma alışkanlığına sahip oldukları görülmektedir. Kızların %70,3'ü en sık okuma alışkanlığı olan "1 ayda 2 kitap ya da daha fazla" kitap okurken, erkek çocukların %60,9'u en sık okuma alışkanlığına sahiptir. Bu verilerden kız çocuklarının okumayı daha çok sevdiğini ya da kütüphaneyi kullanmaya daha yatkın oldukları yorumu yapılabilir.

Çocukların okuma sıklıkları, yaşlarına göre de karşılaştırılmıştır. Tüm yaş grupları arasında okuma sıklığı düzeyi en yüksek olanlar 11 yaşındakilerdir (%79,5). 12 yaşındaki çocukların oranı, 11 yaşındakilerin oranına oldukça yakındır (%79,2). 10 yaşındakilerin sık okuma düzeyleri de 11 ve 12 yaş gruplarına yakındır fakat onlardan çok az daha düşüktür (%78,1). 13 ve 14 yaş grubunda sık okuma düzeyi kendilerinden önceki yaş gruplarına göre düşüktür. 13 yaşındaki çocukların sık okuma düzeyi %69,4 iken 14 yaşındakilerin ise sık okuma düzeyleri %45,9'dur. Bu durumun nedeni, çocukların son sınıfa doğru geldikçe liseye giriş sınavlarına hazırlandıkları için okumaya yeterli zaman ayıramamaları biçiminde yorumlanabilir.

Çocuklara okudukları kitapları nereden ve nasıl edindikleri sorulmuştur. Bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 24'te yer almaktadır. Özellikle çocukların okudukları kitapları kütüphaneden ödünç alma durumları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Tablo 24. Çocukların Okudukları Kitapları Nereden/Nasıl Edindikleri

<i>Kitap edinme yolları</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Çocuk kütüphanesinden ödünç alıyorum.	131	66,5
Annem/ babam benim için kitapçıdan alıyor.	104	52,8
Okul kütüphanesinden ödünç alıyorum.	72	36,5
Arkadaşlarımdan ödünç alıyorum.	57	28,9
Harçlığımla kitapçıdan alıyorum.	54	27,4
Diğer	9	4,6

Tablo 24'te görüldüğü gibi, çocukların çoğu (%66,5) okuduğu kitapları çocuk kütüphanesinden ödünç aldığını belirtmiştir. Bu durum çocukların kütüphaneden yararlanmasının okuma alışkanlıklarını olumlu anlamda etkilediğini göstermektedir. Çocukların %52,8'i (104) ise okudukları kitapları anne/babalarının kitapçıdan aldığını ifade etmiştir. Çocuk kütüphaneleri ebeveynleri kitapçıdan kitap satın alacak gelir düzeyine sahip olmayan çocuklar için bir fırsat yaratmaktadır. Okul kütüphanesinden kitap ödünç alan çocukların oranı (%36,5) da azımsanmayacak düzeydedir. Çocukların küçük bir kısmı kitaplarını arkadaşlarından ödünç aldıklarını (%28,9) ve harçlıklarıyla kitapçıdan aldıklarını (%27,4) belirtmiştir. "Diğer" seçeneğini işaretleyen çocuklar kitapların hediye olarak geldiğini, akrabalarından aldıklarını ya da internetten okuduklarını dile getirmişlerdir.

Çocuklara, onları okumaya yönlendiren, onları bu konuda destekleyen kişilerin kimler olduğu sorulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 25'te görülmektedir.

Tablo 25. Çocukları Okumaya Yönlendiren ve Bu Konuda Onları Destekleyen Kişiler

<i>Çocukları okumaya yönlendiren kişiler</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Kendi isteğim ile okuyorum.	129	65,5
Ailem	127	64,5
Öğretmenlerim	91	46,2
Arkadaşlarım	32	16,2
Kütüphaneciler	29	14,7
Diğer	4	2,0

Tablo 25’te görüldüğü gibi çocukların çoğu (%65,5) kendi istekleri ile okuduğunu, buna yakın bir oranı (%64,5) okuma konusunda aileleri tarafından teşvik edildiğini belirtmiştir. Çocukların yalnızca %14,1’i (29) okuma konusunda kütüphanecilerden destek gördüklerini dile getirmiştir. Çocukların erken yaşta okumaya teşvik edilmelerinde kendilerine örnek alabilecekleri yetişkinlerin rolleri büyüktür. Bu yetişkinler arasında kütüphanecilerin de yeri vardır. “Diğer” seçeneğini işaretleyen çocuklar okuma konusunda akrabalarından ve medyadan etkilendiklerini söylemişlerdir.

Çocuklara kitap okumaktan en çok hoşlandıkları yerler sorulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 26’da görülmektedir.

Tablo 26. Çocukların Kitap Okumaktan En Çok Hoşlandıkları Mekânlar

<i>Mekânlar</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ev	165	83,8
Okul	15	7,6
Kütüphane	13	6,6
Diğer	4	2,0
Toplam	197	100,0

Tablo 26’ya göre, çocukların kitap okumaktan en çok hoşlandıkları yer evleridir. Kütüphane bu sıralamanın en sonunda yer almaktadır. Çocukların %83,8’i (165) “evde” kitap okumaktan hoşlandığını belirtirken %6,6’sı (13) “kütüphanede” kitap okumaktan hoşlandığını ifade etmiştir. Bu durum çocukların kütüphane hizmetlerinden yararlanmadığı anlamına gelmemektedir. Çocuklar kütüphaneden ödünç aldıkları ya da farklı yollarla elde ettikleri kitapları daha rahat olabildikleri ve kendilerini ait hissettikleri mekânlar olan evlerinde okumak isteyebilir. Fakat buradan araştırma dâhilinde kütüphanelerin çocukların kendilerini rahat hissedebilecekleri fiziksel koşulları sağlamadığı yorumu yapılabilir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen çocuklar “her yerde”, “dışarıda”, “yolda okumayı severim” şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

Çocukların kitap okumak için daha çok tercih ettikleri mekân açısından kitap okuma sıklıklarının hangi düzeyde olduğu incelenmiş ve elde veriler Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Çocukların Daha Çok Nerede Kitap Okuduklarına Göre Okuma Sıklıkları

		<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>									
		Hiç okumam.		2 ayda 1 kitap ya da daha az		Ayda 1 kitap		1 ayda 2 kitap ve daha fazla		Toplam	
<i>Daha çok nerede kitap okursunuz?</i>		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evde		-	-	13	7,9	41	24,8	111	67,3	165	100
Okulda		-	-	1	6,7	6	40,0	8	53,3	15	100
Kütüphanede		-	-	-	-	3	23,1	10	76,9	13	100
Diğer		-	-	--	-	1	25,0	3	75,0	4	100
Toplam		-	-	14	7,1	51	25,9	132	67,0	197	100

Tablo 27'ye bakıldığında, çocukların %76,9'u (10) kütüphanede kitap okumaktan hoşlanmakta ve "1 ayda 2 kitap ve daha fazla" kitap okumaktadır. Çocukların %67,7'si (111) de evde kitap okumayı sevip sık okuma düzeyine sahip olan çocuklardır. Bu oranlar, kütüphanede okumanın daha güçlü okuma alışkanlığı yarattığı biçiminde yorumlanabilir. Orta düzeyde okuma alışkanlığına (Ayda 1 kez) sahip olan çocukların da %40,0'ı (6) "okulda", %24,8'i (41) "evde", %23,1'i (3) "kütüphanede" kitap okumaktan hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 28'de çocukların kütüphanede aradıkları kitapları bulma durumlarına göre okuma sıklıkları incelenmiştir. Kütüphane dermesi ile ilgili bir durumun, çocukların okuma alışkanlıkları üzerindeki rolü belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 28. Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Aradıkları Kitapları Bulma Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları

<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>										
<i>Aradığınız kitapları bulabiliyor musunuz?</i>	Hiç okumam.		2 ayda 1 kitap ya da daha az		Ayda 1 kitap		1 ayda 2 kitap ve daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hepsini bulabiliyorum.	-	-	1	3,8	2	7,7	23	88,5	26	100
Çoğunu bulabiliyorum.	-	-	6	6,1	22	22,2	71	71,7	99	100
Birazını bulabiliyorum.	-	-	6	8,7	25	36,2	38	55,1	69	100
Hiçbirini bulamıyorum.	-	-	1	33,3	2	66,7	-	-	3	100
Toplam	-	-	14	7,1	51	25,9	132	67,0	197	100

Tablo 28'e göre, araştırmaya katılan çocukların büyük çoğunluğu kütüphanede aradığı kitapların "hepsini ya da çoğunu" bulabildiğini belirtmiştir. Bu çocuklardan "1 ayda 2 kitap ve daha fazla" okuyanların %88,5'i (23) aradıkları kitapların "hepsini", %71,7'si (71) "çoğunu" ve %55,1'i (38) "birazını" bulabilmektedir. Diğer bir deyişle, sık okuma düzeyine sahip olan çocukların çoğu kütüphanede aradığı kitapların "hepsini ya da çoğunu" bulduğunu ifade etmiştir.

Tablo 29'da çocukların kütüphane hizmetlerinden biri olan kitap ödünç alma konusunda bir sorun yaşayıp yaşamama durumlarına göre okuma sıklıkları incelenmiştir.

Tablo 29. Çocukların Çocuk Kütüphanesinden Kitap Ödünç Alırken Zorlanıp Zorlanmama Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları

<i>Kitap ödünç alırken zorlanıyor musunuz?</i>	<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>									
	Hiç okumam.		2 ayda 1 kitap ya da daha az		Ayda 1 kitap		1 ayda 2 kitap ve daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	-	-	2	33,3	1	16,7	3	50,0	6	100
Hayır	-	-	7	4,8	38	25,9	102	69,4	147	100
Kısmen	-	-	5	11,4	12	27,3	27	61,4	44	100
Toplam	-	-	14	7,1	51	25,9	132	67,0	197	100

Tablo 29'a göre çocukların çoğu kütüphaneden kitap ödünç alırken zorlanmamaktadır ve bu çocukların % 69,4'ü (102) sık okuma düzeyine sahiptir (1 ayda 2 kitap ve daha fazla). Çocukların %61,4'ü (27) kütüphaneden kitap ödünç alırken kısmen zorlandıklarını belirtmektedirler ve sık okuma düzeyine sahiptirler. Kitap ödünç almada zorlandıklarını belirten çocuklarını yarısı (%50) sık okuma düzeyi sergilemektedir. Sık okuma düzeyine sahip olan çocuklarının çoğunun kütüphaneden kitap ödünç alırken zorlanmadığı ya da kitap ödünç almada zorlanmayan çocukların çoğunun sık düzeyde kitap okuduğu sonuçlarına varılabilir.

Çocuk kütüphanesi personelinin davranışlarının çocuklar üzerinde bıraktığı izlenim ile çocukların okuma sıklıkları karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler tablo 30'da incelenmiştir.

Tablo 30. Çocuk Kütüphanesi Personelinin Çocuklara Davranışlarına Göre Çocukların Okuma Sıklığı

<i>Personel size nasıl davranıyor?</i>	<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>									
	Hiç okumam.		2 ayda 1 kitap ya da daha az		Ayda 1 kitap		1 ayda 2 kitap ve daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Olumlu	-	-	13	7,2	46	25,6	121	67,2	180	100
Olumsuz	-	-	-	-	1	33,3	2	66,7	3	100
Bazen olumlu, bazen olumsuz	-	-	1	7,1	4	28,6	9	64,3	14	100
Toplam	-	-	14	7,1	51	25,9	132	67,0	197	100

Tablo 30’da görüldüğü gibi, “1 ayda 2 kitap ve daha fazla” okuyan çocukların %67’2’si (121), kütüphane personelinin davranışlarını “olumlu”, %64,3’ü (9) “bazen olumlu, bazen olumsuz”, %66,7’si (2) “olumsuz” olarak nitelendirmektedir. Veriler incelendiğinde çocukların kütüphane personeli davranışları ile ilgili görüşleri büyük çoğunlukla olumlu yöndedir. Kütüphane personelinin davranışlarının “olumlu” olduğunu düşünenlerin de çoğu (%67,2) en sık okuma düzeyine sahiptir. Çocukların kütüphanecilerin davranışları ile ilgili sahip oldukları görüşlerinin okuma sıklıkları üzerinde doğru orantılı bir etkiye sahip olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Çocukların kütüphanede düzenlenen etkinlikler ile ilgili düşüncelerinin okuma sıklıkları üzerinde bir etkiye sahip olup olmadığı, bir etkiye sahipse bu etkinin ne yönde olduğu incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. Çocukların Kütüphanede Düzenlenen Etkinlikleri Yeterli Bulup Bulmama Durumlarına Göre Okuma Sıklıkları

<i>Sizce etkinlikler yeterli midir?</i>	<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>									
	Hiç okumam.		2 ayda 1 kitap ya da daha az		Ayda 1 kitap		1 ayda 2 kitap ve daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	-	-	5	5,7	17	19,5	65	74,7	87	100
Hayır	-	-	4	10,0	13	32,5	23	57,5	40	100
Kısmen	-	-	5	7,1	21	30,0	44	62,9	70	100
Toplam	-	-	14	7,1	51	25,9	132	67,0	197	100

Tablo 31’de görüldüğü gibi, kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulan çocukların %74,7’si (65) “1 ayda 2 kitap ve daha fazla” okumaktadır. Sık okuma düzeyine sahip ve kütüphanede düzenlenen etkinlikleri kısmen yeterli bulan çocukların oranı %62,9’dur (44). Kütüphanedeki etkinlikleri yeterli bulmayan çocukların ise %57,5’i (23) sık okuma düzeyine sahiptir. Bu veriler, etkinliklerin yeterli bulunmasının çocukların daha sık okumaya teşvik olması üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 32’de çocukların ne kadar kitap okudukları ile bir çocuk kütüphanesine üye olup olmadıkları karşılaştırılmıştır. Bir kütüphaneye üye olmalarının okuma sıklıklarına etkisi araştırmanın hipotezi açısından önemli veriler sunmaktadır.

Tablo 32. Çocukların Kitap Okuma Sıklıkları ile Çocuk Kütüphanesine Üyelikleri Arasındaki İlişki

<i>Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?</i>						
<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>	Evet		Hayır		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hiç okumam.	-	-	-	-	-	-
2 ayda 1 kitap ya da daha az	7	4,9	7	13,2	14	7,1
Ayda 1 kitap	33	22,9	18	34,0	51	25,9
1 ayda 2 kitap ve daha fazla	104	72,2	28	52,8	132	67,0
Toplam	144	100	53	100	197	100

Pearson $X^2=7,798$; $sd=2$; $p=0,020$

Tablo 32’de görüldüğü gibi, kitap okuma sıklığı ve kütüphaneye üye olma durumu arasında %95 güven düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2=7,798$; $p<0,05$). Bir çocuk kütüphanesine üye olan çocuklardan büyük çoğunluğu (%72,2, $n=104$) en çok okuyan gruptur (1 ayda 2 kitap ve daha fazla). Bir çocuk kütüphanesine üye olan ve orta düzey okuma alışkanlığına (Ayda 1 kitap) sahip olan çocukların oranı %22,9’dur (33). Bir çocuk kütüphanesine üye olmadığı halde en yüksek okuma düzeyine sahip olan çocukların oranı %52,8’dir (28). Bir çocuk kütüphanesine üye olsa da olmasa da hiç okumayan çocuk bulunmamaktadır. Bu noktada bir çocuk kütüphanesine üye olan çocukların daha fazla okuduğu çıkarımı yapılabilir. Çocukların bir çocuk kütüphanesine üye olmaları ile kitap okuma sıklıkları arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır.

Çocukların kitap okuma sıklıkları ile çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 33'te sunulmuştur. Çocuk kütüphanesine daha sık giden çocukların sık okuma düzeyine sahip olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 33. Çocukların Ne Kadar Kitap Okudukları ile Çocuk Kütüphanesine Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki

<i>Ne kadar kitap okursunuz?</i>	<i>Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?</i>									
	Hiç gitmem.		2 ayda 1 kez ya da daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ya da daha fazla		Toplam	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Hiç okumam.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 ayda 1 kitap ya da daha az	-	-	7	18,0	3	7,5	4	3,4	14	7,1
Ayda 1 kitap	-	-	15	38,5	14	35,0	22	18,6	51	25,9
1 ayda 2 kitap ve daha fazla	-	-	17	43,5	23	57,5	92	78,0	132	67,0
Toplam	-	-	39	100	40	100	118	100	197	100

Pearson $X^2=20,656$; $sd=4$; $p=,000$

Tablo 33'te görüldüğü gibi, çocukların çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları arttıkça okuma sıklıkları da artmaktadır. Kütüphaneye gitme sıklığı ve okuma sıklığı arasında %95 güven düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2=20,656$; $p<0,05$). Kütüphaneye hiç gitmediğini ya da hiç kitap okumadığını belirten herhangi bir çocuk bulunmamaktadır. Çocukların %78'i (92) "1 ayda 2 kez ya da daha fazla" kütüphane ziyaretinde bulunmakta ve "1 ayda 2 kitap ve daha fazla" kitap okumaktadır. Daha sık kütüphaneye giden çocukların etkin okuma düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, kütüphaneden sık yararlanma ile sık kitap okuma arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu biçiminde yorumlanabilir. Orta düzey sıklıkla (ayda 1 kez) kütüphaneye giden çocukların yarıdan fazlası da (%57,5) sık okuma düzeyine (1 ayda 2 kitap ve daha fazla) sahiptir.

Çocuklara kütüphaneye gelmeye başladıktan sonra okuma alışkanlıklarında bir değişiklik olup olmadığı, olduyorsa ne yönde olduğu sorulmuştur. Bu soru araştırmanın hipotezini desteklemesi açısından büyük önem taşımaktadır. İlgili veriler Tablo 34'te görülmektedir.

Tablo 34. Çocukların Çocuk Kütüphanesine Gelmeye Başladıktan Sonra Okuma Alışkanlıklarında Gerçekleşen Değişiklikler

<i>Okuma alışkanlıklarındaki değişiklik</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Çok arttı.	103	52,3
Biraz arttı.	60	30,5
Değişmedi.	30	15,2
Azaldı.	1	,5
Diğer	3	1,5
Toplam	197	100,0

Tablo 34'e göre, çocukların çoğu (%52,3) kütüphaneye gitmeye başladıktan sonra okuma alışkanlıklarının "çok arttığını" belirtmiştir. "Biraz arttığını" düşünenlerin oranı da %30,5'tur. Okuma alışkanlığında herhangi bir değişiklik gerçekleşmediğini öne sürenlerin oranı %15,2'dir. Kütüphaneye gitmeye başladıktan sonra okuma alışkanlığının azaldığını ifade eden yalnızca 1 çocuk vardır. "Diğer" seçeneğini işaretleyen çocuklar herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Bu verilerden yola çıkarak kütüphanenin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde çoğunlukla olumlu bir etki yarattığı sonucuna varılabilir. Kütüphaneye gitme ve kütüphaneden yararlanma ile okuma alışkanlığının artması arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çocukların çocuk kütüphanesini arkadaşlarına tavsiye edip etmedikleri de sorulmuştur. Çocukların %94,4'ü (186) bu soruya evet yanıtını vermişlerdir. Kütüphaneyi arkadaşlarına önermeyenlerin oranı %5,6'dır (11). Sonuç olarak, çocukların büyük çoğunluğu kütüphaneyi beğenmekte ve kütüphanenin sağladığı hizmetlerden arkadaşlarının da yararlanmasını

istemektedir. Bu soruya, çocukların verdikleri yanıtı açıklamaları için neden sorusu da eklenmiştir. Çocuklar “kütüphanedeki kitaplar ilgi çekici ve eğlenceli olduğu için”, “kütüphane bilgilendirici ve teşvik edici olduğu için”, “onların da kitap okumayı sevmeleri için”, “daha rahat ders çalışabilmeleri için” “arkadaşlarımın da kütüphaneden yararlanmasını istiyorum” biçiminde yanıtlar vermişlerdir. “Hayır” seçeneğini işaretleyen çocuklar “arkadaşları merak edip sormadıkları için”, “bu konu akıllarına gelmediği için”, “kütüphaneye çok sık gitmedikleri için” kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye etmediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, çocukların kütüphane ve sağladığı hizmetlerden genel olarak oldukça memnun olduklarını göstermektedir.

Kütüphanelere göre çocukların çocuk kütüphanesini arkadaşlarına tavsiye edip etmeme durumları incelenmiş elde edilen veriler Tablo 35’te sunulmuştur.

Tablo 35. Kütüphaneye Göre Çocukların Çocuk Kütüphanesini Arkadaşlarına Tavsiye Etme Durumları

<i>Çocuk kütüphanesini arkadaşlarınıza tavsiye ediyor musunuz?</i>						
<i>Kütüphane adı</i>	Evet		Hayır		<i>Toplam</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi	11	84,6	2	15,4	13	100
Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	27	81,8	6	18,2	33	100
Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi	3	100	-	-	3	100
Cebeci Halk Kütüphanesi	25	100	-	-	25	100
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi	16	94,1	1	5,9	17	100
Oyaca Halk Kütüphanesi	4	100	-	-	4	100
Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	1	100	-	-	1	100
Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi	23	100	-	-	23	100
Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi	13	100	-	-	13	100
Mamak İlçe Halk Kütüphanesi	5	100	-	-	5	100
Kutludüğün Halk Kütüphanesi	3	75,0	1	25,0	4	100,0
Sincan İlçe Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	6	100
Sincan Yenikent Kütüphanesi	7	100	-	-	7	100
Şentepe Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	6	100
Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi	15	93,8	1	6,3	16	100
Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi	6	100	-	-	6	100
Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi	15	100	-	-	15	100
Toplam	186	94,4	11	5,6	197	100

Tablo 35'e göre, Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi, Cebeci Halk Kütüphanesi, Oyaca Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi, Cemil Meriç İlçe Halk Kütüphanesi, Mamak İlçe Halk Kütüphanesi, Sincan İlçe

Halk Kütüphanesi, Sincan Yenikent Kütüphanesi, Şentepe Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi ve Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nde araştırmaya katılan çocukların tamamı (%100) çocuk kütüphanesini arkadaşlarına tavsiye ettiklerini belirtmişlerdir. Ankara Or-An Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi'ndeki çocukların %15,4'ü, Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi'ndeki çocukların %18,2'si, Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi'ndeki çocukların %5,9'u, Kutludüğün Halk Kütüphanesi'ndeki çocukların %25'i ve Abdurrahman Oğultürk Halk Kütüphanesi'ndeki çocukların %6,3'ü kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye etmemektedirler. Fakat genel olarak kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye eden çocukların oranı etmeyenlerin oranından çok daha yüksektir.

Tablolarda da incelendiği gibi, kütüphanelerde çocukların okuma sıklıklarını etkileyen pek çok unsur bulunmaktadır. Çocukların bu unsurlar ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olmaları, okuma sıklıkları üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

Araştırma anketinin sonunda çocuklardan varsa okuma isteklerini azaltan ya da olumsuz yönde etkileyen durumları belirtmeleri istenmiştir. Çocukların çoğu kütüphanede okuma isteklerini olumsuz yönde etkileyen herhangi bir şey olmadığı belirtmiştir. Çocuklardan bazıları ortamın yeterince sessiz olmamasından rahatsız olduklarını, bazen aradıkları kitapları bulamadıklarını, eğlenceli kitapların sayısının yetersiz olduğunu, ortamın yeterince aydınlık olmadığını dile getirmişlerdir. Kütüphanenin okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisi konusunda eklemek istedikleri bir şey olup olmadığı sorulduğunda ise çocukların tamamına yakını kütüphaneyi çok sevdiklerini, kitapları yeterli, eğlenceli ve ilgi çekici bulduklarını, kütüphane ortamında ders çalışabilmelerinin eğitim yaşamlarını olumlu yönde etkilediğini, personelin güler yüzlü olmasının okuma isteklerini artırdığını, kütüphaneye gitmeye başladıktan sonra daha fazla kitap okuduklarını, kütüphanede istedikleri her şeyin olduğunu, diğer kullanıcıları görünce okuma ve kütüphaneye gitme konusunda daha çok heveslendiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, genel anlamda çocukların kütüphane ve kütüphane unsurları ile ilgili olumlu görüşler sergilediklerini ve kütüphanenin okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ankara'daki çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlığındaki rolünü belirlemek için 10-14 yaş arası çocuk kullanıcıların görüşlerini almak amacıyla geliştirilen anket, Ankara'nın Altındağ, Çankaya, Sincan, Keçiören, Mamak, Pursaklar ve Yenimahalle ilçelerindeki halk kütüphanelerinde uygulanmıştır. Bu ilçelerde bulunan 17 halk kütüphanesinin 10-14 yaş arası toplam 197 çocuk kullanıcıya erişilmiştir.

“Ankara’da bulunan çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusundan hareketle oluşturulan *çalışmanın hipotezi* “Ankara’da bulunan çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.” biçiminde tanımlanmıştır. Bu hipotezle geliştirilen araştırmadan elde edilen veriler önceden tasarlanan yedi başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar şöyledir:

- Çocukların ve ebeveynlerinin demografik özellikleri
- Çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlığında oynadığı rolün niteliği ve niceliği
- Çocuk kütüphanesi dermelerinin çocukların okuma alışkanlığına etkisi
- Çocuk kütüphanesi personelinin çocukların okuma alışkanlığına etkisi
- Çocuk kütüphanesi mekânsal özelliklerinin çocukların okuma alışkanlığına etkisi
- Çocuk kütüphanelerinde verilen hizmetlerin çocukların okuma alışkanlığına etkisi
- Çocuk kütüphanelerinde düzenlenen etkinliklerin çocukların okuma alışkanlığına etkisi

Bu başlıklar altında değerlendirilen ve çocuk görüşlerine dayanarak elde edilen verilerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki biçimdedir:

1. Araştırmaya katılan çocukların çoğu 14, daha sonra sırasıyla 11, 13, 10 ve 12 yaşındakilerdir. Araştırmada yer alan bu çocukların yarısından fazlası kız çocuklardır. Kız çocuklarının kütüphane kullanma alışkanlığı, erkek çocuklarıninkine göre daha yüksektir.
2. Araştırmaya katılan çocukların anneleri çoğunlukla ilkököl mezunu iken babalarının çoğu üniversite mezunudur. Lise ve dengi okullardan mezun olma durumu annelere kıyasla babalarda daha yüksektir. Okuryazar olmama durumu ise annelerde daha yüksektir. Ebeveynlerin meslekleri değerlendirildiğinde eğitim durumları ile doğru orantılı olarak annelerin büyük çoğunluğunun ev hanımı olduğu, babaların ise serbest

meslek ile uğraştıkları ya da memur oldukları gözlenmektedir. Bu sonuçlara göre, araştırmaya katılan çocukların büyük çoğunluğu orta gelir düzeyli ailelerden gelmektedir. Bu durum, çocukları çocuk kütüphanesinden yararlanmaya yöneltmektedir.

3. Çocukların büyük bölümü kütüphaneye ilk kez ilkokula başladıktan sonra gitmiştir. Çocukların okul öncesi dönemde kütüphane ile ilk kez tanışma düzeyleri düşüktür. Bu sonuç, çocukların kütüphaneye dersleri/ödevleri için araştırma yapmak, kütüphanede ders çalışmak amacıyla gittiklerini ya da öğretmenleri tarafından ders kapsamında götürüldüklerini göstermektedir.
4. Çocukların yarıdan biraz fazlasının kütüphaneye gitme sıklığı yüksek düzeydedir. Kütüphaneye gitme sıklığı orta düzeyde ve düşük düzeyde olan çocukların oranları birbirine yakındır. Kütüphaneye gitmeyen çocuk bulunmamaktadır. Balgat Hüseyin Alpar Halk Kütüphanesi, Pursaklar Saray Halk Kütüphanesi, Kutludüğün Halk Kütüphanesi, Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Sincan Yenikent Kütüphanesi, Şentepe Halk Kütüphanesi, Sincan İlçe Halk Kütüphanesi, Keçiören Aktepe Halk Kütüphanesi, Mamak İlçe Halk Kütüphanesi'nde araştırmaya katılan çocukların kütüphaneye "1 ayda 2 kez ya da daha fazla" gitme oranı oldukça yüksektir. Bu durum araştırma dâhilindeki kütüphanelerin büyük çoğununun çocuklar için ilgi çekici yerler olduğunu göstermektedir.
5. Çocukların büyük çoğunluğu bir çocuk kütüphanesine üyedir. Kızların çocuk kütüphanesine üye olma düzeyleri erkeklerle karşılaştırıldığında daha yüksektir. Kütüphaneye üye olma düzeyi en yüksek olan yaş grubu 10 yaşındaki çocuklardır. Kütüphaneye üye olma durumları en düşük olan çocuklar örneklem grubunun yaşça en büyükleri olan 14 yaşındakilerdir. Çocukların kütüphaneye üye olma durumları yaşlarıyla ters orantılıdır. Çocukların yaşları ilerledikçe kütüphaneye üye olma durumları azalmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan kütüphaneler tek tek incelendiğinde, kütüphanelerin büyük çoğunluğunda çocukların bir kütüphaneye üye oldukları görülmektedir. Bir çocuk kütüphanesine üye olan çocuklar, kütüphaneyi arkadaşlarına tavsiye etmektedir. Çocuklar çocuk kütüphanesindeki kitapları ilgi çekici ve eğlenceli buldukları için ve onlara göre kütüphane bilgilendirici ve teşvik edici olduğu için çocuk kütüphanesini arkadaşlarına tavsiye etmektedirler.
6. Çocukların bir çocuk kütüphanesine üye olmalarının, çocuk kütüphanesine gitme alışkanlıkları üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Çocuk kütüphanesine üye olan çocuklar kütüphaneye sık gitme düzeyine sahiptir. Benzer biçimde, kütüphaneye üye olma durumu

ve kitap okuma sıklığı arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk kütüphanesine üye olan çocukların okuma alışkanlığı düzeyi daha yüksektir.

7. Çocuklar genellikle kütüphaneden kitap, dergi ve diğer kaynakları ödünç almak, ya da bu kaynakları okumak, ders çalışmak ve ödev yapmak için yararlanmaktadır. Kütüphaneden daha çok eğlence amaçlı (boş zaman geçirmek, arkadaşlar ile birlikte olmak ya da internet kullanmak vb.) yararlanan çocuklar azınlıktadır.
8. Çocuklar kütüphaneden kitap ödünç alırken zorlanmamaktadırlar. Aynı zamanda kütüphaneden kitap ödünç alma olanaklarının okuma alışkanlıklarını artırdığını düşünmektedirler.
9. Çocukların kütüphanenin fiziksel koşulları ile ilgili görüşleri olumlu yöndedir. Çocuklar kütüphaneyi okumaya teşvik edici ve rahatlatıcı bulmaktadır. Kütüphanenin eğlendirici olduğunu düşünen çocukların oranı da yüksektir. Çocukların kütüphanenin ferah ve çekici olduğu yönündeki görüşleri yeterli düzeyde değildir. Yaklaşık olarak hiçbir çocuk kütüphanenin sıkıcı ve itici olduğu görüşünde değildir. Çocukların kütüphanede başkalarının okuduğunu görmeleri okuma isteklerini artırmaktadır. Kütüphane binası ve iç mekânları çocukların okuma isteklerini olumlu yönde etkilemektedir.
10. Çocuklar kütüphanedeki kitapları ilgi çekici bulmaktadır. Bu kitapların güncel olduğunu düşünen çocuklar da çoğunluktadır. Çocukların çok küçük bir bölümü kitapların sıkıcı olduğunu ve okumaya değer olmadığını düşünmektedir. Çocuklar kütüphanede çok ve çeşitli kitaplar olmasının okuma isteklerini artırdığı görüşündedir. Ayrıca çocuklar kitap okumayı ve kütüphane kullanımını birbiri ile ilişkilendirmektedir.
11. Kütüphanedeki kitaplar, çocukların beklenti ve gereksinimlerini büyük ölçüde karşılamaktadır. Çocukların çocuk kütüphanesinde aradıkları kitapları bulabilme durumları okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir. Aradıkları kitapların hepsini ya da çoğunu bulabilen çocukların okuma sıklıkları yüksek düzeydedir. Kütüphaneden kitap ödünç alırken zorlanmayan ya da kısmen zorlanan çocukların da büyük çoğunluğu sık okuma düzeyine sahiptir.
12. Çocukların kitaplar ile ilgili olumlu görüşler sergilemeleri, kütüphaneye gitme isteklerini artırmaktadır. Çocuklar kitapların ilgi çekici, eğlenceli ve okumaya değer olduğunu düşünmektedir. Kitapların sıkıcı olduğunu ya da güncel olmadığını düşünenler azınlıktadır. Bu düşüncelere sahip olan çocukların kütüphaneye gitme sıklıkları yüksek düzeydedir. Kütüphaneye orta düzey sıklıkta giden çocuklar da kütüphanedeki kitaplar hakkında olumlu görüşlere sahiptir.

13. Çocuklar, çocuk kütüphanesi personelinin davranışlarını olumlu olarak tanımlamaktadır. Kütüphanecilerin kendilerine bazen olumlu, bazen olumsuz ya da olumsuz davranışlar sergilediğini belirten çocukların oranı oldukça azdır. Bu sonuç, çocukların kütüphane personelinin davranışlarından memnun olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında yer alan kütüphanelerin büyük çoğunluğunda çocuklar kütüphane personelinin kendilerine olumlu davranışlar sergiledikleri görüşündedir. Kütüphanecilerin çocuklara karşı olumlu davranışları, çocukların kütüphaneye üye olma durumlarını da olumlu yönde etkilemektedir.
14. Kütüphane personeli çoğunlukla çocuklara kitap seçiminde yardımcı olmaktadır. Kütüphanecilerin çocukları kütüphane kullanımına alıştırmaları ve onlara kitap okumayı sevdirmeleri de yaygın yardımcı olma biçimleri arasındadır. Ancak çocukların okudukları kitaplar hakkında onlarla sohbet etmeleri ve ödevlerine ve derslerine yardımcı olmaları yeterli düzeyde değildir. Kütüphane personelinin kendilerine yardımcı olmadığını belirten çocukların oranı oldukça azdır. Çocukların tamamına yakını kütüphanecilerin kendilerine yardımcı olmaları konusunda olumlu görüşlere sahiptir. Çocukların kütüphaneden araştırma/ödev/ders ile ilgili sorularına yanıt bulabilmeleri okuma isteklerini artırmaktadır. Kütüphane personelinin çocukların kitap okumalarına yönelik yardımları ve katkıları çocukların okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir.
15. Çocuklar kütüphanede düzenlenen etkinliklere çoğunlukla katılmamaktadır. Çocukların en çok katıldıklarını belirttikleri etkinlik öykü okumadır. Yazar söyleşileri, sergi, resim/müzik vb. kursları, film gösterimleri gibi etkinliklere katılan çocukların oranı oldukça azdır. Bu sonuç, kütüphanelerin yeterli düzeyde etkinlik düzenlemediğini ya da bu etkinlikleri yeterince duyurmadığını göstermektedir. Etkinlikler çocukların ilgisini çekecek düzeyde olmayabilir. Diğer yandan, çocukların çoğu kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulmaktadır. Bu duruma paralel olarak, düzenlenmesini istedikleri etkinlikler olduğunu belirten çocukların oranı oldukça düşüktür. Çocukların kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulmaları kütüphaneye gitme sıklıklarının olumlu yönde etkilemektedir. Benzer biçimde, kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulan çocuklar sık okuma alışkanlığına sahiptir. Kütüphanede düzenlenen etkinlikleri yeterli bulan çocukların kütüphaneye gitme alışkanlıkları ve okuma alışkanlıkları yüksek düzeydedir.
16. Çocuklar boş zamanlarında çoğunlukla kitap, dergi, gazete okumakta, müzik dinlemekte, televizyon izlemekte ve bilgisayar ve internet kullanmaktadır. Arkadaşlarıyla oynama,

kütüphaneye gitme ve spor yapma etkinlikleri orta düzeydedir. Sinema, tiyatro, sergi vb.ne gitme ve başka etkinlikleri yapma düzeyleri daha düşüktür.

17. Çocukların büyük çoğunluğu yüksek okuma sıklığına sahiptir. Hiç okumayan çocuk bulunmamaktadır. Kızların okuma alışkanlıkları erkeklere göre daha yüksektir. Okuma düzeyi en yüksek olan çocuklar 11 yaşındakiler, en düşük olanlar ise 14 yaşındakilerdir. Bu yaş grubunda yaş yükseldikçe okuma alışkanlığı düşmektedir.
18. Çocukların büyük çoğunluğu okudukları kitapları çocuk kütüphanesinden ödünç almaktadır. Çocukların okudukları kitapları anne/babalarının kitapçıdan satın alma oranı da yüksektir. Çocukların kitapları okul kütüphanesinden alma, arkadaşlarından ödünç alma ve harçlıklarıyla kitapçıdan alma oranları daha düşüktür. Bu sonuç, çocuk kütüphanesindeki kitapların çocukların gereksinimlerini karşıladığını göstermektedir.
19. Çocukların büyük çoğunluğu kendi istekleri ile kitap okumakta ve bu konuda aileleri tarafından yönlendirilmektedir. Öğretmenlerin çocukları okumaya yönlendirme durumları orta düzeydedir. Kütüphaneciler çocukları okumaya yönlendirme konusunda yetersiz durumdadırlar.
20. Çocukların kitap okumaktan en çok zevk aldıkları yer evleridir. Okul ve kütüphanede kitap okumayı tercih eden çocukların oranı düşüktür. Fakat kütüphanede kitap okumaktan hoşlanan çocuklar en sık okuma düzeyine sahip olanlardır. Kütüphanede kitap okumak çocukların okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir.
21. Çocuk kütüphanesi personelinin davranışlarını olumlu ve bazen olumlu, bazen olumsuz bulan çocukların çoğu sık okuma düzeyine sahiptir. Çocuk kütüphanesi personelinin davranışlarının olumlu yönde olması çocukların okuma alışkanlığını artırmaktadır.
22. Çocukların kütüphaneye gitme alışkanlıkları ve okuma alışkanlıkları arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk kütüphanesine gitme sıklıkları yüksek olan çocukların okuma sıklıkları da yüksektir. Çocuk kütüphanesine gitme sıklığının artması çocukların okuma sıklıkları üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.
23. Çocukların çocuk kütüphanesi unsurları ile ilgili görüşleri, kütüphaneye gitme sıklıklarını etkilemektedir. Kütüphane unsurları ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olan çocukların kütüphaneye gitme sıklıkları yüksek düzeydedir. Bu sonuca paralel olarak, çocukların çocuk kütüphanesi ile ilgili sahip oldukları olumlu görüşler, kitap okuma sıklıklarını da olumlu yönde etkilemekte ve artırmaktadır. Kütüphane unsurları ile ilgili olumlu düşünceler sunan çocukların okuma alışkanlıkları yüksek düzeydedir.

24. Çocukların çocuk kütüphanesi unsurları ile ilgili görüşleri ile kütüphaneye üye olma durumları arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Bir çocuk kütüphanesine üye olan çocuklar, çocuk kütüphanesi unsurlarından memnundurlar. Çocuk kütüphanesi personeli, binası, dermesi vb. ve tüm bu unsurların okuma alışkanlıkları üzerindeki etkileri hakkında olumlu görüşler bildirmişlerdir. Kütüphaneye üye olma durumu, kütüphane ile ilgili düşünceleri olumlu yönde etkilemektedir. Kütüphane ile ilgili olumlu görüşlere sahip olmak da kütüphaneye üye olma durumunu teşvik etmektedir.
25. Çocukların çocuk kütüphanesine gitmeye başladıktan sonra okuma alışkanlıkları önemli ölçüde artmıştır. Okuma alışkanlıkları biraz artan çocukların oranı orta düzeydedir. Okuma alışkanlıkları değişmeyen çocukların oranı oldukça azdır. Okuma düzeyi azalan çocuk mevcut değildir denebilir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, “Ankara’da bulunan çocuk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlıkları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.” biçiminde belirlenen araştırma hipotezi kanıtlanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Çocuklar kütüphane ile ne kadar erken tanışılırsa, kütüphane kullanma alışkanlığı ve okuma kültürü geliştirmeye o kadar erken başlayacaklardır. Kütüphanenin ve okumanın yaşamlarının bir parçası haline gelmesi bireylerin toplumsal yaşama ve eğitim hayatına uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır. İletişim becerileri gelişecek ve günlük yaşamlarında ve iş yaşamlarında daha etkin bireyler olacaklardır ve sorunları çözme yetileri artacaktır. Ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi görevi her bölgedeki kütüphaneciye düşmektedir. Kütüphaneciler çocuk üyeleri kütüphaneye kazandırmak için okul öncesi çağı çocukları için ebeveynlerle halk eğitim merkezleri, belediyeler vb. aracılığı ile toplantılar düzenleyip onları bilgilendirmeli, okul çağı çocukları için ise okullarda seminerler düzenlemelidir. Kütüphaneye daha fazla üye kazanmak kütüphanenin amaçlarından biri olmalıdır fakat var olan üyelerin memnuniyeti de göz ardı edilmemelidir. Kütüphaneciler ara sıra üyeleriyle sohbet edip memnuniyet düzeylerini ve beklentilerini öğrenmeye çalışmalıdırlar. Kütüphane yönetimi tarafından kullanıcılarına ya da üyelerine yılda birkaç kez memnuniyet anketi uygulanmalıdır. Bunun sonucunda üyelerin ve/ya kullanıcıların şikâyetçi olduğu noktalar giderilmeye çalışılmalıdır.
2. Daha fazla çocuğun kütüphaneye üye olmasını ve daha çok gitmesini, okuma sıklığını artırmasını sağlamak için kütüphanenin fiziksel koşulları daha nitelikli hale getirilmelidir. Bu konuda kütüphane tüm unsurları bakımından değerlendirilmelidir. Öncelikle,

kütüphane fiziksel açıdan geliştirilmeli, çocukların kendilerini evlerindeki kadar rahat ve huzurlu hissedecekleri bir ortama dönüştürülmelidir. Kütüphane iç ve dış mekânlarında daha canlı renkler kullanılmalıdır. İç mekânın aydınlatılmasında doğal ışıktan yararlanmak amacıyla camların önü boş bırakılmalı, buralara raflar yerleştirilmemelidir. Kütüphanenin yeşil bir bahçeye sahip olması çocukların gerektiğinde burada dinlenmeleri, arkadaşlarıyla hoş zaman geçirmeleri ve eğlenmeleri bakımından önemlidir. Gerekirse öykü okuma vb. etkinlikler kütüphaneciler eşliğinde ve güneşli günlerde bu bahçede gerçekleştirilmelidir. Doğal malzemelerden yapılmış küçük bir oyun parkı da küçük yaşlardaki çocuklar için oldukça ilgi çekici olabilir. Kullanılan mobilya da önemlidir. Sandalyeler ve masalar rahat ve çocukların fiziksel durumlarına uygun olmalıdır. Çocukların kendilerini rahat hissederek okumalar yapabilecekleri renkli koltuklar kullanılabilir. Renkli puflar, armutlar, okuma köşeleri vb. çocuklar için ilginç olabilecek mobilya çeşitleridir. Okuma salonları, çocukların diğer kullanıcıları okurken görmeleri bakımından önem taşımaktadır. Çocukların diğer çocukları okurken görmeleri okumaya heveslendireceği için geniş, aydınlık, ferah, rahat ve eğlenceli okuma salonları oluşturulmalıdır. Çocukların yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun oyuncaklar bulundurulmalıdır. Böylece kütüphaneler çocukların daha sık gitmek isteyecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri ve okuma yapmak için öncelikle tercih edecekleri mekânlar haline dönüşebilir.

3. Kütüphanecilerin ve diğer kütüphane personelinin çocuklara karşı yaklaşımının olumlu yönde olması çocukların kütüphaneye istekle gitmesi ve kütüphanenin sağladığı olanaklardan daha çok yararlanmaları açısından önem taşımaktadır. Kütüphaneciler çocuklara kitap seçiminde yardımcı olmalı, onları yaşlarına ve beklentilerine uygun kaynaklarla buluşturmalıdır. Kitap ödünç almada herhangi bir sıkıntı yaşamamaları için onlara yardımcı olmalıdırlar; araştırmalarında ve ödevlerinde çocukları desteklemelidirler. Bu durum çocukların kütüphane kullanımına alışmaları konusunda onlara yardımcı olacaktır. Kütüphanecilerin çocuklarla okudukları kitaplar ile ilgili sohbet etmeleri onların kitap okumayı sevmelerini ve kitap okumanın önemini özümsemelerini sağlayacaktır. Çocuklar yetişkinlerin davranışlarını taklit etme eğilimindedirler. Kütüphanecileri kitap okurken gördüklerinde onları kendilerine rol model olarak almak isteyeceklerdir. Kütüphaneciler çocuk gelişimi konusunda bilinçlenmeli ve çocukların yaşlarına ve gereksinimlerine göre hareket etmelidir. Bu konuda üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri çeşitli seminerler düzenlemeli ve kütüphanecileri eğitmelidir. Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin müfredatlarına

çocuk gelişimi ve çocuk kütüphaneleri derslerini katmaları aday çocuk kütüphanecilerinin eğitimi açısından yararlı olabilir.

4. Çocuk kütüphanesi dermesinin nitelikli ve kapsamlı olması çocukların okuma alışkanlıklarında önemli bir role sahiptir. Çocuk kullanıcılar, yaşlarına ve eğitim durumlarına göre oldukça değişken özelliklere sahip bir grup olduğu için her yaşa hitap eden, hem okul öncesi çocuklara hem de okul çağı çocuklarına uygun derme geliştirilmelidir. Okul öncesi çocuklar için resimli öykü kitapları, okul çağı çocukları için de yaşlarına ve sınıflarına uygun öykü kitapları ve romanlar ile gençlik yayınları çok ve çeşitli biçimde oluşturulmalıdır. Araştırmanın örneklem grubu olan 10-14 yaş arası çocukların hepsi ortaokul eğitimi görmekte fakat pek çok açıdan farklılık göstermektedirler. 10-11 yaşındaki çocuklar daha çocuksu davranışlara ve beklentilere sahipken, 12-13-14 yaşındakiler ergenlik çağında girmeye başladıkları için daha genç tutumlar sergilemektedir. Bu nedenle, genç özellikleri göstermeye başlayan 12 yaş ve üzeri çocukların beklentileri göz ardı edilmemelidir ve nitelikli gençlik yayınlarına önem verilmelidir. Kitapların güncel olması da üzerinde durulması gereken bir konudur. Daha güncel kitapların kütüphane bünyesinde bulundurulması çocukların aradıkları kitapları bulma oranlarını artıracaktır. Dergiler, CD'ler, DVD'ler de mutlaka bulundurulması gereken kaynaklar arasındadır. E-kitaplar ve diğer elektronik kaynaklar, teknolojinin yaşamın bir parçası olduğu günümüzde çocukların ilgisini daha çok çekecektir. Günlük yaşamlarında bilgisayar, cep telefonu, internet vb. tüm bireylerin olduğu gibi çocukların da vazgeçilmez iletişim araçları haline geldiği için çocuklar elektronik kaynakları yaşamlarında daha kolay içselleştirebilirler. Kütüphaneler çocukların okul derslerine destek olabilecek biçimde dermelerini geliştirmelidir. Kütüphaneciler özellikle çevre okullardaki öğretmenlerle müfredatı inceleyip kütüphane dermesine ne tür kaynakların eklenmesi gerektiği üzerine tartışmalıdır ve işbirliğine gitmelidir.
5. Kütüphanelerde yaratıcı ve ilgi çekici etkinliklerin sayısı artırılmalı, reklamları daha iyi yapılmalıdır. Bu etkinlikler sosyal medyada duyurulmalı, kütüphaneye ya da okullara afişler asılmalı ya da kütüphaneye gelen çocuklara tanıtım broşürleri verilmelidir. Çocuklar ebeveynleri, öğretmenleri ve kütüphaneciler tarafından bu etkinliklere katılmaları konusunda daha çok teşvik edilmelidirler. Kütüphanelerin etkinlikler konusunda bir yeniliğe gitmesi kütüphaneye daha çok çocuk çekmek konusunda yararlı olacaktır ve halkın kütüphanelerin sıkıcı yerler olduğu konusundaki önyargılarını da kıracaktır. Kütüphaneciler, kütüphanelerde düzenlenen okuma alışkanlığına yönelik ya da genel kültürel etkinlikler konusunda Türkiye'de ya da dünyada bulunan iyi örnekleri web sitelerinden takip etmelidirler. Düzenlenecek etkinlikler zaman zaman mekân olarak

kütüphanelerin ötesine geçmelidir. Kütüphaneciler bir grup çocuğu parka götürerek onlarla edebi ya da felsefi tartışmalar yaptırmalı, çocukları müze, sergi gibi kültür merkezlerine götürmeli ya da dezavantajlı gruplara (hastanelerdeki çocuklar, yetimhaneler, huzurevleri vb.) ziyaretler düzenlemelidirler. Çocuklara belirli aralıklarla etkinliklerden memnun olup olmadıkları konusunda ya da yapılmasını istedikleri etkinlikleri öğrenebilmek amacıyla anketler uygulanmalıdır. En çok talep edilen etkinlikler kütüphane personelleri ve yöneticileri arasında tartışılıp değerlendirilmeli ve uygulanıp uygulanamayacağına karar verilmelidir. Teknolojinin yanı sıra kütüphanelerde düzenlenen etkinlikler çocukların kütüphaneyi yaşamlarının bir parçası, evlerinden ve okullarından sonra üçüncü mekânları olarak algılamalarına katkı sağlayacaktır.

Çocuklara okuma alışkanlığı ve kültürü kazandırılması toplumların gelişmişlik düzeylerini artırdığından yaptığımız çalışma daha büyük bir örneklem grubu ile Türkiye çapında uygulanabilir. Dünyada bu konuda nerede olduğumuzu görmek için okuma alışkanlığı düzeyi yüksek olan ülkelerden biri ya da birkaçı ile karşılaştırmalı bir çalışma yürütüp varsa eksikliklerimiz tespit edilebilir. Araştırmamızın sonucunda görüldüğü üzere, kütüphanelerin çocukların okuma sevgileri üzerinde önemli ve olumlu bir rolü vardır. Kütüphanelerin daha nitelikli hale gelmeleri, kütüphanecilerin çocuklarda okuma alışkanlığına daha duyarlı davranması daha olumlu sonuçlar doğuracaktır. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılması konusunda aileler, öğretmenler ve kütüphaneciler üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelidirler.

KAYNAKÇA

Alışkanlık. (2014). *Türk Dil Kurumu*. 26 Ağustos 2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.563937a1b8c714.67052469 adresinden erişildi.

- Alpay, M. (1976). *Harf Devriminin Kütüphanelerde Yansıması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Alpay, M. (1991). *Kütüphane: Dünü Yarına Bağlayan Köprü*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Alpay Aslan, S. (2004). Çocuklar ve Okullar için Halk Kütüphanesi Hizmetleri. *Pulman İlkeleri El Kitabı: Halk Kütüphaneleri için Kılavuz* (ss.68-83). İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.
- Başaran, İ.E. (2005). *Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Ortam*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bayazıt, Z. (2012). Çocuk edebiyatı alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Sever, S. (Yay. Haz.), 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 307-314), Ankara Üniversitesi ÇOGEM.
- Bayram, O. (1990). *İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Blanshard, C. (Yay. Haz..). (1997). *Children and Young People: Library Association Guidelines for Public Library Services* (2. bs.). London: Library Association Publishing.
- Bruce, T ve Meggitt, C. (1996). *Child Care and Education*. Londra: Hodder and Stoughton.
- Bütün-Ayhan, A., Şimşek, Ş. ve Biçer, A. M. (2013). An analysis of children's attitudes towards reading habits. *European Journal of Research on Education*, Special Issue: Contemporary Studies in Education, 13-18.
- Camp, D. (2007). Who's reading and why: Reading habits of 1st grade through graduate students. *Reading Horizons Journal*, 47(3), ss.251-268.
- Celano, D. ve Neuman, S. B. (2001). *The Role of Public Libraries in Children's Literacy Development*. Pennsylvania: Pennsylvania Library Association.
- Central Children's Library. 27 Kasım 2015 tarihinde <https://www.sheffield.gov.uk/libraries/all-libraries/centralchildrens.html> adresinden erişildi.
- Cerny, R., Markey, P. ve Williams, A. (2006). *Outstanding Library Service to Children: Putting the Core Competencies to Work*. Chicago: American Library Association.
- Clark, C. ve Hawkins, L. (2010). *Public Libraries and Literacy*. London: National Literacy Trust.

- Connor, J.G. (1990). *Children's Library Services Handbook*. Arizona: Oryx Press.
- Cunningham, A.E. ve Stanovich, K.E. (2001). What reading does for the mind. *Journal of Direct Instruction*, 1(2), 137-149.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. (5. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetindağ, Z. (2011). Okulöncesi Çocuk ve Resimli Kitaplar. M. O. Uluğ ve G. Karadeniz (Yay. Haz.). *Okul Öncesi Çocuk ve...* (ss. 315-344). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çıngı, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Çocuk edebiyatı. (2014). Türk Dil Kurumu. 30 Kasım 2015 tarihinde adresinden erişildi.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1995). *T.C. Resmi Gazete*, 22184, 27 Ocak 1995.
- Çocuk Kütüphaneleri Hakkında Yönetmelik (1952). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 24 Kasım, XV, 722.
- Demircan, C. (2006). Türkiye'deki çocuk kütüphanelerinin halk kütüphanelerine devredilmeden önceki niceliksel durum (1995-2000). *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2), 177-194.
- Dengiz, A. Ş., ve Yılmaz, B. (2007). 2004 İlköğretim Programı'nda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Bilgi Dünyası*, 8(2), 203-229.
- Denham, D., Elkin, J., Heeks, P., Evans, M.K., Armstrong, C., Fenton, R. ve Lonsdale, R. (1997). A place for children: The qualitative impact of public libraries on children's reading. *Interim Report, New Review of Children's Literature and Librarianship*, 3(1), 93-103.
- Deniz, M. E. (2009). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. (2. bs.). Ankara: Maya Akademi.
- Doiron, R. (2003). Motivating the lifelong reading habit through a balanced use of children's information books. *School Libraries Worldwide*, 9(1), 39-49.
- Doncaster Libraries. 28 Kasım 2015 tarihinde <http://library.doncaster.gov.uk/web/arena/children-s-library> adresinden erişildi.
- Du, Yunfei. (2009). Librarians' responses to "reading at risk": A Delphi study. *Library & Information Science Research*, 31, 46-53.
- Eccles, J.S. (1999). The development of children ages 6 to 14. *The Future of Children*, 9(2), 30-44.

- Ersoy, O. (1998). Kütüphanecilik Kursları. Atılgan, D. (Yay.Haz.) *Kütüphaneciliğimizde 40. Yıl* (ss.267-279). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Executive Summary (2010): Evaluation of Every Child Ready to Read 1st Edition. 10 Şubat 2015 tarihinde <http://www.everychildreadytoread.org/project-history%09/executive-summary-2010-evaluation-every-child-ready-read-1st-edition> adresinden erişildi.
- Fasick, A.M., Holt, L.E. (2008). *Managing Children's Services in the Public Library* (3. bs.). Connecticut: Libraries Unlimited.
- Fiore, C. (2001). "Early literacy activities in the USA", 67th IFLA Council and General Conference, Boston, MA, ABD, August 16-August 25, 2001. 28 Kasım 2015 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459757.pdf> adresinden erişildi.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Giersberg, D. (2014). Kent gelişiminin dayanak noktaları-Yeni kütüphane binaları. Çev. Zehra Aksu Yılmaz. 09 Mart 2015 tarihinde <http://www.goethe.de/ins/tr/tr/lp/kul/mag/bib/13124661.html> adresinden erişildi.
- Gümüş, S. (2012). Dilin ve gerçeğin zirvesinde, edebiyat! *Keçi Edebiyat. Özel Sayı. Ekim 2014.* 32-34.
- Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012). *T.C. Resmi Gazete*, 28170, 11 Ocak 2012.
- Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (1982). *T.C. Resmi Gazete*, 17789, 19 Ağustos 1982.
- Hepçilingirler, F. ve Beykan, M. (2014). Özgürleşmekten kim korkar? *Keçi Edebiyat. Özel Sayı. Ekim 2014.* 18-23.
- IFLA/UNESCO. 1994. *Public Library Manifesto*. 10 Nisan 2014 tarihinde <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994> adresinden erişildi.
- IFLA/UNESCO Guidelines for Development. 2001. *The Public Library Service*. 30 Eylül 2014 tarihinde <http://www.ifla.org/publications/ifla-publications-series-97> adresinden erişildi.
- IFLA. (2003). *Çocuk kütüphanesi hizmetleri için ilkeler*. Çev. Bülent Yılmaz ve Selda Ekici. IFLA Çocuklar ve Genç Yetişkinler için Kütüphaneler.

- IFLA. (2007). *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers*. 28 Eylül 2014 tarihinde <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100.pdf> adresinden erişildi.
- Kaptan, S. (1988). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Karadeniz, C. (2011, Ekim). *Dünyada çocuk kütüphaneleri ve Japonya örneği: BUNKO*. Sever, S., Aslan, C., Kanat Soysal, Ö., Canlı, S., Önal, Ş., Çıldır, B., Karagül, S., Doğan, B.N., İnce Samur, Ö. (Yay. Haz.). 3. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu. (ss.841-847). Ankara, Türkiye: ÇOGEM.
- Karim, N.S.A. ve Hasan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age: Analysis of gender and academic program differences in Malaysia. *The Electronic Library*, 25(3), ss.285-298.
- Kehily, M.J. (2004). Understanding childhood: an introduction to some key themes and issues. M.J. Kehily (Yay. Haz.). *An Introduction to Childhood Studies* (ss.1-21). Maidenhead: Open University Press/McGraw Hill.
- Keseroğlu, H. (1989). *Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyeti 'nde Durum*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı* (2. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kingston Library. 27 Kasım 2015 tarihinde http://www.kingston.gov.uk/info/200208/libraries/298/branch_kingston_library adresinden erişildi.
- Kurbanoğlu, S.S. (2004). *Kaynak gösterme el kitabı*. Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.
- Kütüphan-e Türkiye. (2014). Türkiye'de halk kütüphanelerinin durumu. 25 Ağustos 2014 tarihinde <http://www.kutuphaneturkiye.org.tr/wp-content/uploads/2014/07/2-Türkiyede-Halk-Kütüphanelerinin-Durumu.pdf> adresinden erişildi.

- Lai, E. (2006). The buddy system: Teens and children share the joy of reading. *Children and Libraries*, 4(1), 21-25.
- MacLean, J. (2008). Library preschool storytimes: Developing early literacy skills in children. *Library Preschool Storytimes*. 1-13. 29 Kasım 2015 tarihinde <https://ed.psu.edu/goodling-institute/professional-development/judy-maclean-library-preschool-storytimes> adresinden erişildi.
- McDowell, K. (2007). *The cultural origins of youth services librarianship, 1876--1900*. University of Illinois at Urbana-Champaign. ProQuest Dissertations and Theses. 23 Kasım 2015 <http://www.katemcdowell.com/cultural-origins-mcdowell-dissertation.pdf> adresinden erişildi.
- Mitchell, P. ve Ziegler, F. (2007). *Fundamentals of Development: The Psychology of Childhood*. New York: Psychology Press.
- Morris, C. (2006). Where did you get those guys? How to hire storytellers that sparkle. *Children and Libraries*, 4(2), 48-51.
- Morrow, L.M. ve Weinstein, C.S. (1986). Encouraging voluntary reading: The impact of a literature program on children's use of library centers. *Reading Research Quarterly*, 21(3), 330-346.
- Norquist, H. (2006). Children'd library services in Sweden: A study visit to the Solna Library. *Children and Libraries*, 4(3), 45-48.
- Oğuz, E. S. (2010). *Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler: 1923-1980*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Palani, K.K. (2012). Promoting reading habits and creating literate society. *Research World Journal of Arts, Science & Commerce: International Refereed Research Journal*, III, 2(1), 90-94.
- Phillip, A. (1990). The reading habit-A missing link between literacy and libraries. 30 Ekim 2014 tarihinde <http://www.pngbuai.com/000general/libraries/literacyservices/READRAB.pdf> adresinden erişildi.
- Poulton, L. (2012). *Looked-After Children and Literacy: A brief review*. London: National Literacy Trust.

- Rankin, C. ve Brock, A. (2013). Library services for children and young people-an overview of current provision, future trends and challenges. *Library services for children and young people: Challenges and opportunities in the digital age* (ss.3-27). London: Facet Publishing.
- Ray, S. (1979). *Children's Librarianship*. London: Clive Bingley.
- Richardson, P.W. ve Eccles, J.S. (2007). Rewards of reading: Toward the development of possible selves and identities. *International Journal of Education Research*, 46, 341-356.
- Ruterana, P.C. (2012). *The Making of a Reading Society*. Linköping: Linköping Üniversitesi.
- San-Bayhan, P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Sandlian, P. (1999). Information playgrounds. *Public Library Quarterly*, 17(2), 5-13.
- Sangkaeo, S. (1999). "Reading habit promotion in ASEAN libraries", 65th IFLA Council and General Conference, Bangkok, Thailan, August 20-August 28, 1999. 21 Kasım 2015 tarihinde <http://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/091-114e.htm> adresinden erişildi.
- Sarar-Kuzu, T. (2006, Ekim). *Ülkemizde, çocuk ve gençlerin okuma kültürü edinme sürecindeki temel sorunlar*. Sever, S. (Yay. Haz.). 2. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu. (ss.641-649). Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Sayer-Coşkun, R. (2007). *Çocuk Kütüphanelerinde Elektronik Yayınların Kullanımı ve Yaygınlaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Scottish Further Education Unit (İskoç İleri Eğitim Birimi). (2005). Child Development: Birth to 12 Years (Higher). 05 Mayıs 2014 tarihinde http://www.educationscotland.gov.uk/Images/ChildDevelBirthto12H_tcm4-222667.pdf adresinden alınmıştır.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem.
- Simisaye, A.O. ve Quadri, M.O. (2010). Developing a reading habit in children: Lagos State Library Board summer reading programme experience. *Library Philosophy and Practice*. 09 Kasım 2014 tarihinde <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/simisaye-quadri.pdf> adresinden erişildi.

- Stewart, P. ve McLean, E. (2010). Learn to read-read to learn @ your library: Developing creative and literate learners. *Diversity Challenge Resilience: School Libraries in Action Proceedings*, Australia, 1-10.
- Şenyurt Topçu, Ö ve Yılmaz, B. (2012). Ankara’da halk kütüphanesi hizmet niteliğinin değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 53-77.
- Şirin, M.R. (Yay. Haz.) (1994). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.R. (2006). “Türkiye’nin Okuma Alışkanlığı Karnesi”. Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Okulu Yayını. 30 Kasım 2015 tarihinde http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/14okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf adresinden erişildi.
- Tella, A. ve Akande, S. (2007). Children reading habits and availability of books in Botswana primary schools: Implications for achieving quality education. *The Reading Matrix*, 7(2), 117-142.
- Toit, C. M. (2001). *The Recreational Reading Habits of Adolescent Readers: A Case Study*. Yüksek Lisans Tezi, Pretoria Üniversitesi, Pretoria.
- Turgut-Bayram, Z. (2009). *Resimli Çocuk Kitaplarının Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- TÜİK, (2013a). “Kültür İstatistikleri”. 21 Aralık 2014 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1086 adresinden erişildi.
- TÜİK, (2013b). *İstatistiklerle Çocuk*. 27 Ağustos 2014 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=269 adresinden erişildi.
- TÜİK, (2013c). *Seçilmiş Göstergelerle Ankara*. 30 Aralık 2015 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/ANKARA.pdf> adresinden erişildi.
- Walter, V.A. (2001). *Children & Libraries: Getting it Right*. Chicago: American Library Association.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yavuzer, H. (2004). Ülkemizde çocuğun dünü, bugünü ve geleceğine ilişkin değerlendirmeler. M. Artar (Yay. Haz.). *Disiplinlerarası Bakışla Türkiye’de Çocuk: 4. Ulusal Çocuk*

Kültürü Kongresi. (ss. 255-258). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Yavuzer, H. (2012). *Çocuk Psikolojisi* (35. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2013a). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı* (29. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2013b). *Okul Çağı Çocuğu* (16. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, Z. (2012). Okul öncesi çocuklar için Türkçe dil eğitimi ve etkinlik örnekleri. E. Aktan Acar ve G. Karadeniz (Yay. Haz.). *Erken Çocukluk Dönemine Derinlemesine Bir Bakış: Fikirler, Paylaşımlar ve Dünyadan Yansımalar* (ss.172-183.). Ankara: Özgüncök Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2008). Okulöncesi çocuklara yönelik kütüphane hizmetlerinin önemi ve başarılı bir kütüphane örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 169-186.

Yılmaz, B. (1990). *Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Yılmaz, B. (1998). Okuma alışkanlığı sorunu, bir enstitü örneği ve Türkiye için öneriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(3), 244-251.

Yılmaz, B. (2000). Çok kültürlü toplumlarda etnik azınlık çocuklarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(4), 451-465.

Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.

Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerinin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.

Yılmaz, B. (2011). Ankara'da halk kütüphanesi sistemi: Niceliksel bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 35-54.

Yılmaz, E. (2013). *Türk'ün Okuma ile İmtihani: "Kitapsızlar"*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Yon, S. ve Lin, O.C. (2001). "The children's library: A gift of love from the community", 67th IFLA Council and General Conference, Boston, MA, ABD, August 16-August 25, 2001.

28 Kasım 2015 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459771.pdf> adresinden erişildi.

Yükselen, A.İ. (2013). Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. M. Gönen (Yay. Haz.). *Çocuk Edebiyatı*. (ss.57-75). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

10 Best Children's Libraries, 2012. 29 Aralık 2015 tarihinde <http://www.livability.com/top-10/families/10-best-childrens-libraries/2012> adresinden erişildi.

EKLER

EK 1. Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisi

Değerli Çocuklar,

Bu anket, halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlıklarına etkisini belirlemek amacıyla uygulanmaktadır. Anketten elde edilecek veriler Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yaptığım yüksek lisans tezim için kullanılacaktır.

Lütfen en doğru değil, size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Bu anketi yanıtlayarak görüşlerinizi belirtmeniz araştırmaya büyük katkı sağlayacaktır. Anketlere adınızı yazmanıza gerek yoktur. Elde edilecek veriler kişisel değerlendirmeye tabi tutulmayacak, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Teşekkür ederim.

İlkbahar, 2015

Nilay Cevher

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz?

1 () Kız 2 () Erkek

2. Yaşınız?

1 () 10 2 () 11 3 () 12 4 () 13 5 () 14

3. Ailenizin öğrenim durumu nedir?

Annem

1 () Okur-yazar değil
2 () İlkokul mezunu
3 () Ortaokul mezunu
4 () Lise ve dengi okul mezunu
5 () Üniversite mezunu

Babam

1 () Okur-yazar değil
2 () İlkokul mezunu
3 () Ortaokul mezunu
4 () Lise ve dengi okul mezunu
5 () Üniversite mezunu

4. Anne ve babanızın mesleği nedir?

Annem.....
Babam.....

5. Boş zamanlarımızda ne yaparsınız? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- 1 () Bilgisayar ve İnternet kullanırım.
2 () Televizyon izlerim.
3 () Müzik dinlerim.
4 () Kitap, dergi, gazete okurum.
5 () Kütüphaneye giderim.
6 () Sinema, tiyatro, sergilere vb. giderim.
7 () Arkadaşlarımla oynarım.
8 () Spor yaparım.
9 () Diğer.....

6. Ne kadar kitap okursunuz?

- 1 () Hiç okumam. 2 () 2 ayda 1 kitap ya da daha az
3 () Ayda 1 kitap 4 () 1 ayda 2 kitap ve daha fazla

7. Daha çok nerede kitap okursunuz?

- 1 () Evde 2 () Okulda
3 () Kütüphanede 4 () Diğer.....

8. Okuduğunuz kitapları nereden/nasıl alıyorsunuz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- 1 () Harçlığımla kitapçıdan alıyorum.
2 () Annem/babam benim için kitapçıdan alıyor.
3 () Arkadaşlarımdan ödünç alıyorum.
4 () Çocuk kütüphanesinden ödünç alıyorum.
5 () Okul kütüphanesinden ödünç alıyorum.
6 () Diğer.....

9. Sizi kitap okumaya yönlendiren ve bu konuda sizi destekleyen kimdir? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- 1 () Ailem 2 () Öğretmenlerim
3 () Kendi isteğim ile okuyorum. 4 () Arkadaşlarım
5 () Kütüphaneciler 6 () Diğer.....

10. Çocuk kütüphanesine ilk kez ne zaman gitmiştiniz?

- 1 () Anaokulundayken
2 () İlkokuldayken
3 () Ortaokula başladıktan sonra
4 () Hatırlamıyorum.

11. Bir çocuk kütüphanesine üye misiniz?

- 1 () Evet, kütüphanenin adı.....
2 () Hayır, üye değilim.

12. Çocuk kütüphanesine ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?

- 1 () Hiç gitmem. 2 () 2 ayda 1 kez ya da daha az

3 () Ayda 1 kez

4 () 1 ayda 2 kez ve daha fazla

13. Çocuk kütüphanesinden hangi amaçla yararlanıyorsunuz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1 () Boş zaman geçirmek için

2 () Ödünç kitap, dergi, vb. almak için

3 () Ödev yapmak için

4 () Ders çalışmak için

5 () İnternet/bilgisayar kullanmak için

6 () Kitap, dergi, vb. okumak için

7 () Arkadaşlarımla birlikte olmak için

8 () Diğer.....

14. Çocuk kütüphanesindeki kitaplar sizce nasıldır? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1 () Sıkıcı

2 () Güncel

3 () İlgi çekici

4 () Okumaya değer kitap yok.

5 () Diğer.....

15. Çocuk kütüphanesinde aradığımız kitapları bulabiliyor musunuz?

1 () Hepsini bulabiliyorum.

2 () Çoğunu bulabiliyorum.

3 () Birazını bulabiliyorum.

4 () Hiçbirini bulamıyorum.

16. Çocuk kütüphanesi personeli size nasıl davranıyor?

1 () Olumlu

2 () Olumsuz

3 () Bazen olumlu, bazen olumsuz

17. Çocuk kütüphanesi personeli size nasıl yardımcı oluyor? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1 () Kitap seçiminde yardımcı oluyorlar.

2 () Kitap okumayı sevdireyorlar.

3 () Kütüphane kullanımına alıştıyorlar.

4 () Ödevlerime ve derslerime yardımcı oluyorlar.

5 () Okuduğum kitaplar hakkında benimle sohbet ediyorlar.

6 () Yardımcı olmuyor.

7 () Diğer.....

18. Çocuk kütüphanesinden kitap ödünç alırken zorlanıyor musunuz?

1 () Evet

2 () Hayır

3 () Kısmen

19. Çocuk kütüphanesi sizce nasıldır? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1 () Çekici

2 () Sıkıcı

3 () Eğlendirici

4 () Ferah

5 () Rahatlatıcı

6 () İtici

7 () Okumaya teşvik edici

8 () Diğer.....

20. Çocuk kütüphanesinde düzenlenen aşağıdaki etkinliklerden hangisine/hangilerine katıldınız? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1 () Öykü okuma

2 () Yazar söyleşileri

- 3 () Konferans
 4 () Sergi
 5 () Film gösterimi
 6 () Resim/müzik vb. kursu
 7 () Hiçbirine katılmadım.
 8 () Diğer.....

21. Sizce kütüphanede düzenlenen etkinlikler (öykü okuma, film gösterimi, vb.) yeterli midir?

- 1 () Evet 2 () Hayır 3 () Kısmen

22. Çocuk kütüphanesinde yapılmasını istediğiniz bir etkinlik var mı?

- 1 () Var (Lütfen belirtiniz.....)
 2 () Yok

23. Çocuk kütüphanesine gelmeye başladıktan sonra okuma alışkanlığınızda nasıl bir değişiklik oldu?

- 1 () Çok arttı.
 2 () Biraz arttı.
 3 () Değişmedi.
 4 () Azaldı.
 5 () Diğer.....

24. Çocuk kütüphanesini arkadaşlarınıza tavsiye ediyor musunuz?

- 1 () Evet 2 () Hayır

Neden?.....

EK 2. Çocukların Kütüphanelerin Okuma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi Ölçeği

Size en uygun gelen SEÇENEĞİN altına X işareti koyunuz.	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum
1. Kütüphanede çok ve çeşitli kitaplar olması okuma isteğimi artırıyor.			
2. Benim için kitap okuma ile kütüphane kullanma birbirleri ile çok yakından ilişkilidir.			
3. Kütüphane kullanmasaydım, daha az kitap okurdum.			
4. Kütüphanede başkalarının kitap okuduğunu görmek benim okuma isteğimi artırıyor.			
5. Kütüphanede kitap okumaktan pek hoşlanmıyorum.			
6. Kütüphanede internet kullanmam okuma alışkanlığımın gelişmesini engelliyor.			
7. Personelin bana karşı davranışları okuma isteğimi azaltıyor.			
8. Kütüphanede araştırma/ödev/ders ile ilgili sorularıma yanıt bulabilmem okuma isteğimi artırıyor.			
9. Kütüphane personelinin kitap okumama yönelik yardımları ve katkıları okuma alışkanlığımı geliştiriyor.			
10. Kütüphane binası ve iç mekânlar okuma isteğimi olumlu yönde etkiliyor.			
11. Kütüphanede düzenlenen çeşitli etkinlikler okuma isteğimi olumlu yönde etkiliyor.			
12. Kütüphaneden ödünç kitap alma olanağımın olması okuma alışkanlığımı artırıyor.			

Kütüphanede okuma isteğinizi azaltan ya da olumsuz etkileyen neler var?

1.....

2.....

3.....

() Herhangi bir şey yok.

Bu kütüphanenin sizin okuma alışkanlığınıza etkisi konusunda eklemek istediğiniz bir şey varsa aşağıda belirtiniz.

.....

.....

.....

EK 3. Ebeveyn İzin Yazısı

Değerli Anne-Baba,

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans yapmaktayım. “Ankara'daki Çocuk Kütüphanelerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü“ başlıklı yüksek lisans tez araştırmam kapsamında Ankara'daki çocuk kütüphanelerini ziyaret eden çocuklara anket uygulamam gerekmektedir. Çocuğunuzun anketi yanıtlanması için öncelikle sizin izin vermeniz gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda yer alan izin verdiğinizi gösteren yazıyı imzalarsanız çok mutlu olurum.

Araştırmada hiçbir çocuğun ve anne-babanın ismine ve kişisel bilgilerine ihtiyaç duyulmamaktadır. Ayrıca bu bilimsel çalışmada elde edilecek verilerin başka hiçbir amaçla kullanılmayacağını temin ederim. İlginiz için şimdiden teşekkürler.

Nilay CEVHER
Araştırma Görevlisi

İZİN YAZISI

.../.../2015

Velisi olduğum'nin Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi Nilay Cevher'in “Ankara'daki Çocuk Kütüphanelerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü“ başlıklı yüksek lisans tezi için hazırladığı anketi doldurmasını onaylıyorum.

Ad-Soyad:

İmza:

NOT: Bu sayfayı anketle birlikte kütüphaneye geri götürmenizi önemle rica ederim.

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76000869/ 433-1890

12 Haziran 2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 27.05.2015 tarih ve 2351 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Nilay CEVHER'in Prof. Dr. Bülent YILMAZ danışmanlığında hazırladığı, "Ankara'daki Çocuk Kütüphanelerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 9 Haziran 2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer UĞUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Bülent Yılmaz

Ek: Tutanak

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1003 - 1004 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

Ömer Uğur

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 20/01/2016

Tez Başlığı / Konusu: Ankara'daki Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü/Çocuk kütüphaneleri

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 128 sayfalık kısmına ilişkin, 13/01/2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

20/01/2016

Adı Soyadı: Nilay Cevher
Öğrenci No: N11222687
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
Programı: BBY/YL
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Bülent Yılmaz
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

